

Ratakatu 3

RAKENNUSHISTORIALLINEN SELVITYS
HELSINKI 19.12.2014

ark-byroo

Senaatti
KIINTEISTÖT

TILAAJA

Senaatti-kiinteistöt

TILAAJAN EDUSTAJA

Esa Pentikäinen, Senaatti-kiinteistöt

KONSULTTI

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3

00500 Helsinki

marianna.heikinheimo@arkbyroo.fi

www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566

TYÖRYHMÄ

Marianna Heikinheimo, arkkitehti SAFA ARK 950, KuvM / vastaava rakennustutkija

Sofie Hägerström, arkkitehti / rakennustutkija

Mia Puranen, arkkitehti / rakennustutkija

Noora Laak, TkK / avustava rakennustutkija

Annina Kivikari, graafikko MA / taitto

Sami Heikinheimo, OTK / dokumentointivalokuvaus

NYKYTILAVALOKUVAT JA KANNEN KUVAT:

Sami Heikinheimo, ark-byroo

SUORITUSAJANKOHTA

Työ on suoritettu ajalla lokakuu-joulukuu 2014.

© Arkkitehtitoimisto ark-byroo

KÄYTETYT LYHENTEET

HKA	Helsingin kaupunginarkisto
HKM KA	Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto
KSV	Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto
MV KA	Museoviraston kuva-arkisto
RakVV	Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto
SIN	Helsingin kaupunginarkiston Sinetti-arkistotietokanta
Sk	Senaatti-kiinteistöjen arkisto, Helsinki
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö

Sisällys

1. JOHDANTO	04
1.1 KOHDE	04
1.2 TEHTÄVÄ	04
1.3 PERUSTIEDOT	06
2. LÄHIYMPÄRISTÖ	10
2.1 RUUTUKAAVAKORDINAATISTOJEN TÖRMÄYSPISTEESSÄ	11
2.2 PUNAVUORI	11
2.3 HAKAKAN KORTTELI	12
2.4 TONTTI- JA ASEMAKAAVAHISTORIA	14
3. UUDISRAKENNUSVAIHE 1888-1889	18
3.1 RAKENNUTTAJAT JA RAKENTAMINEN	18
3.2 ARKKITEHDIT	19
3.3 SUUNNITTELURATKAISU	22
4. MYÖHEMMÄT VAIHEET	40
4.1 KÄYTTÖHISTORIA	40
4.2 MUUTOSKAAVIOT	46
5. NYKYTILA	58
5.1 SISÄTILAINVENTOINTI	58
5.2 SISÄKATTOJEN KATSELMUS	86
5.3 ULKOTILAINVENTOINTI	88
6. YHTEENVETO	98
LÄHTEET	100
LIITE: RAKENNUSLUVAT	102

01

Johdanto

1.1 KOHDE

Selvityksen kohteena on Helsingin Puna-vuoressa, Ratakadun ja Yrjönkadun kulmassa sijaitseva kiinteistö Ratakatu 3. Vuosina 1888–1900 rakennettu edustava uusrenessanssityylinen asuintalo muodostuu kolmesta osasta: kulmarakennuksesta, piharakennuksesta ja Ratakadun siivestä. Piharakennuksen alin kerros oli alkuvaiheessa kylpyläkäytössä ja Ratakadun siiven ensimmäisessä kerroksessa on viimeistään vuodesta 1908 lähtien sijainnut liiketiloja. Arkkitehti Selim A. Lindqvist suunnitteli katujulkisivut ja rakennusmestari Elia Heikel pohjaratkaisut.

Ratakatu 3 edustaa syntyajankohtansa uutta rakennustyyppiä, kaupunkikivitaloa, ja se kuuluu Helsingin keskustan kaupunginosien yhtenäiseen 1870–1910 rakennukseen, maassamme ainutlaatuiseen kaupunkikivitalojen alueeseen. Asuintaloiksi rakennettuja 3–5-kerroksisia kerrostaloja yhdistettiin yleisesti toimistoiksi toisen maailmansodan jälkeen, ja monia niistä purettiin 1960-luvulla. Ratakatu 3:n huoneistoja alettiin muuttaa toimistoiksi 1930-luvulla. Vuonna 1976 kaikki kolme rakennusta muutettiin Perusyhtymä Oy:n toimistotiloiksi ja ne liitettiin toisiinsa sisäisillä yhteyksillä. Ratakatu 3 on vuodesta 1985 lähtien ollut valtion omistuksessa ja palvellut useita ministeriöitä. Nykyinen käyttäjä on Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM).

1.2 TEHTÄVÄ

Senaatti-kiinteistöt on aikeissa myydä kiinteistön Ratakatu 3. Rakennus tullaan mahdollisesti palauttamaan asunnoiksi tai sille etsitään muu uusi käyttötarkoitus. Käyttötarkoituksen muutos edellyttää asemakaavan muutosta. Myös rakennussuojelun tarve ja kohdistuminen joudutaan arvioimaan uudelleen. Tämän selvityksen tarkoituksena on tuottaa riittävästi tietoa kiinteistön kehittämisen tueksi.

Selvityksessä kiinteistöstä käytetään nimeä Ratakatu 3. Ykistätisistä rakennuksista on käytetty nimiä piharakennus (rakennus 1), Ratakadun siipi (rakennus 2) ja kulmarakennus (rakennus 3). Rakennusten numerointi perustuu viralliseen rakennusnumeroon eikä rakentamisjärjestykseen.

Selvityksessä käytetyistä arkistolähteistä tärkeimpiä olivat Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto, Senaatti-kiinteistöjen arkisto ja Helsingin kaupunginarkisto. Vanhoja valokuvia on käyty tutkimassa Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkistossa. Lisäksi on käytetty Helsingin kaupungin kaupunkimitausosaston ilmakuvia. Arvokasta tietoa rakennuksen käytöstä ja muutosten eri vaiheista saimme rakennusten käyttäjiltä Carl Appelbergiltä ja Antero Saarilahdelta sekä TEM:n henkilöstö- ja hallintojohtajalta Kari Mäkiseltä, joka on edustanut käyttäjää aikaisemmissa muutostöissä. Lisäksi rakennuksessa Perusyhtymän aikana asunut ja työskennellyt Aimo Kokkonen luovutti työtä varten valokuvia yksityisestä arkistostaan.

Ratakatu 3. Ratakadun puoleinen julkisivu.

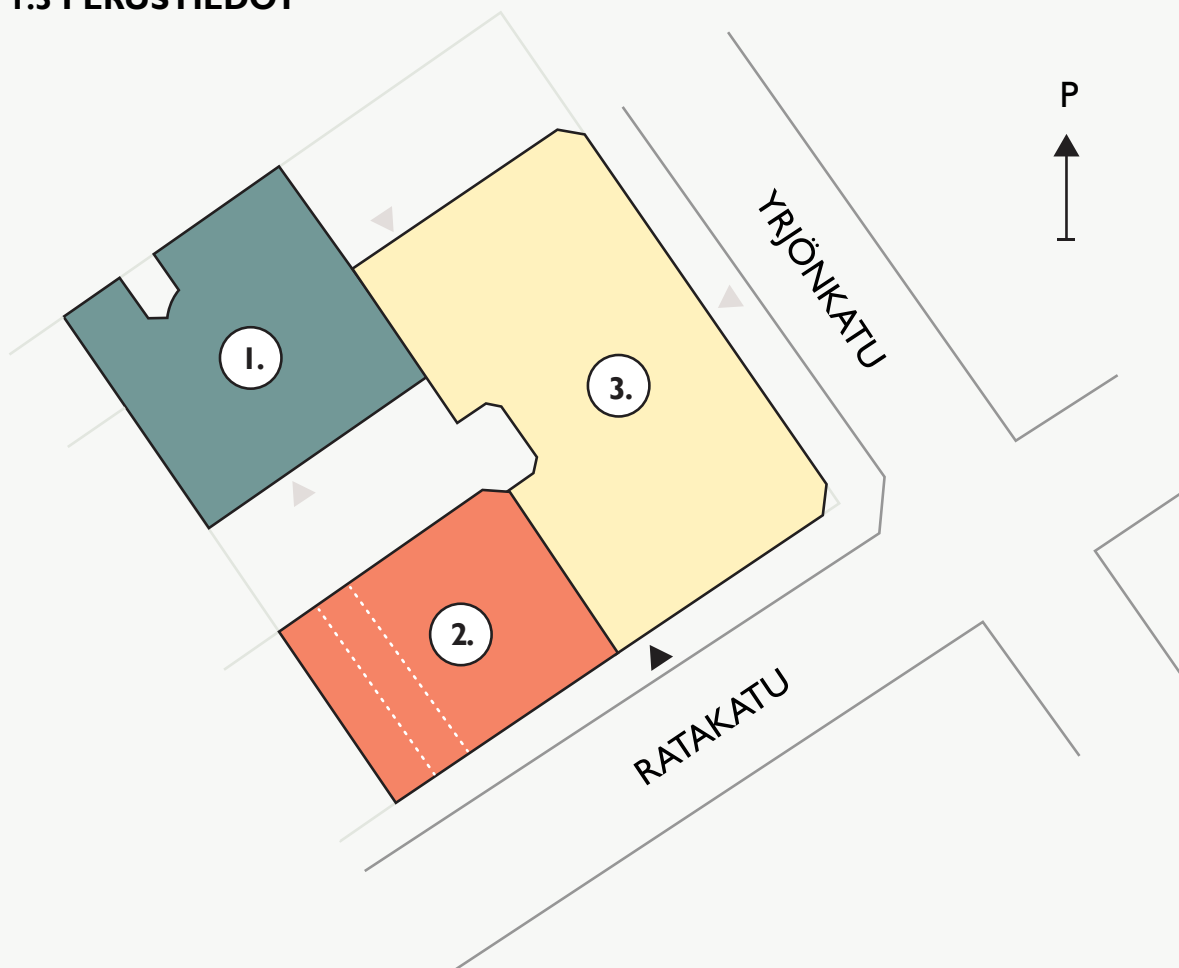
Rakennusten alkuvaiheista ja rakennuttajista saimme tietoa Kansalliskirjaston digitoiduista sanomalehtiartikkeleista.

Johdantoluku sisältää kohteen esittelyn ja tehtäväkuvauksen lisäksi rakennuksen perustiedot. Selvityksen toisessa luvussa käsitellään Ratakatu 3:n lähiympäristöä ja sen kaavoitushistoriaa. Kolmas luku esittelee rakennuksen uudisrakennusvaiheen rakennuttajat, suunnittelijat ja suunnitteluratkaisut. Lukua on kuvitettu arkkitehti Selim A. Lindqvistin ja Elia Heikelin alkuperäispiirustuksilla. Neljäs luku käsittelee rakennuksen käyttäjiä sekä muutoksia. Luvun lopussa esitellään julkisivu- ja pohjamuutoskaaviot, joissa muutokset on

esitetty yhteenvedona. Viides luku käsittelee rakennuksen nykytilaa. Kohde on inventoitu marraskuussa 2014 sekä sisältä että ulkoa. Sisätilainventointi on tehty yleispiirteisesti, ei huonekohtaisesti. Inventoinnin yhteydessä avattiin alakatto kolmessa eri huoneessa mahdollisten koristemaalauksien toteamiseksi. Julkisivut ja pihat on myös inventoitu. Sisä- ja ulkotilat dokumentoitiin valokuvin.

Yhteenvetoluvussa arvioidaan rakennuksen säilyneisyyttä ja nykytilaa sekä kulttuurihistoriallista arvoa. Selvityksen lopussa on lähde- luettelo ja liitteenä rakennuslupa-asiakirjojen kronologinen luettelo.

I.3 PERUSTIEDOT

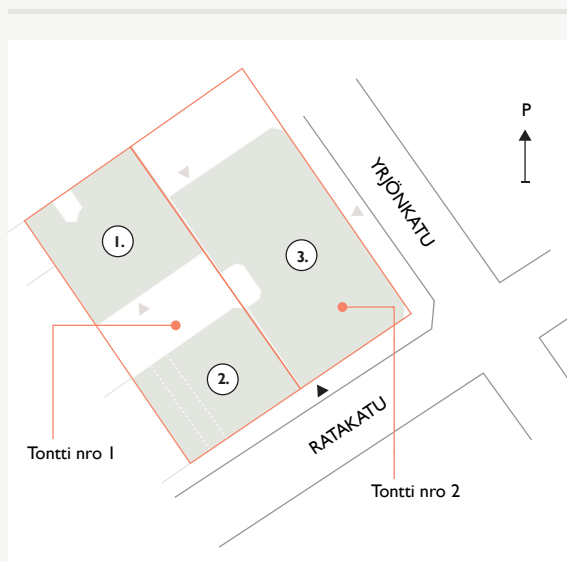
Ratakatu 3

Rakennettu:	kulmatalo 1888 (rakennus 3), piharakennus 1889 (rakennus 1), Ratakadun siipi (rakennus 2) 1890
Rakennuttaja:	kulmatalo: urkuri Lars (Lauri) Hämäläinen. Ratakadun siipi ja piharakennus: välskäri Mathias Haglund
Arkkitehdit:	arkkitehti Selim A. Lindqvist ja rakennusmestari Elia Heikel
Osoite:	Ratakatu 1c - 3, Bangatan 1c - 3 Yrjönkatu 2b, Georgsgatan 2b 00120 Helsinki, Helsingfors
Kiinteistötunnus:	091-005-0094-0014
Kaupunginosa:	5, Punavuori, Rödbergen
Kortteli:	94 Harakka, Skatan
Tontti:	14 (aikaisemmin tontit 1 ja 2) Tontin koko on: 1 424 m ²
Perustus:	luonnonkivi
Kantavat rakenteet:	pystyrakenteena tiilimuurirunko, kellarin kattona tiiliholvit rautakiskojen varassa ja muut välipohjat puuta
Julkisivut:	rapattu tiiliseinä

Piharakennus (rakennus 1)

Katuosoite	Ratakatu 3
Kiinteistötunnus	091-005-0094-0014
Rakennusnumero	001
Pysyvä rakennustunnus	1087
Valmistunut	31.12.1889
Tilavuus	6 789 m ³
Kerroksia	5
Hissi	ei
Kokonaisala	1 826 m ²
Kerrosala	1 822 m ²

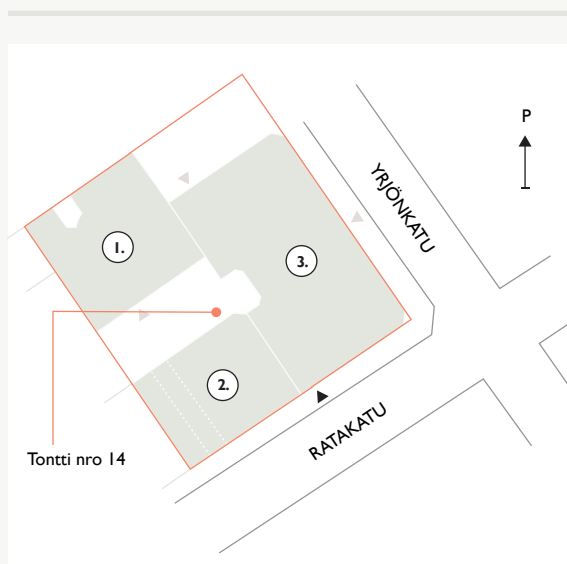
Tonttijako 1875 - 1983

Ratakadun siipi (rakennus 2)

Katuosoite	Ratakatu 3
Kiinteistötunnus	091-005-0094-0014
Rakennusnumero	002
Pysyvä rakennustunnus	1088
Valmistunut	31.12.1890
Tilavuus	4 996 m ³
Kerroksia	5
Hissi	ei
Kokonaisala	1 400 m ²
Kerrosala	1 021 m ²

Nykyinen tonttijako 1983 -

Kulmatalo (rakennus 3)

Katuosoite	Ratakatu 1c
Kiinteistötunnus	091-005-0094-0014
Rakennusnumero	003
Pysyvä rakennustunnus	1089
Valmistunut	31.12.1888
Tilavuus	13 110 m ³
Kerroksia	6
Hissi	on
Kokonaisala	3 491 m ²
Kerrosala	3 162 m ²

Käyttöhistoria

piharakennus (rakennus 1)

2008-	Työ- ja elinkeinoministeriö
2001-2008	Kauppa- ja teollisuusministeriö
1987-1999	Ympäristöministeriö
1975-1985	Pellonraivaus Oy, myöhemmin Perusyhtymä Oy
1920-1975	kustantamo Söderström & C:O Förlags Ab
1889-1920	kylpylä (pohja- ja 1. kerros) ja asuinrakennus (2.-5.kerros)

Ratakadun siipi (rakennus 2)

2008-	Työ- ja elinkeinoministeriö
2001-2008	Kauppa- ja teollisuusministeriö
1987-1999	Ympäristöministeriö
1975-1985	Pellonraivaus Oy, myöhemmin Perusyhtymä Oy
1920-1975	kustantamo Söderström & C:O Förlags Ab
1890-1920	asuinrakennus

kulmatalo (rakennus 3)

2008-	Työ- ja elinkeinoministeriö
2001-2008	Kauppa- ja teollisuusministeriö
1987-1999	Ympäristöministeriö
1952-1985	Pellonraivaus Oy, myöhemmin Perusyhtymä Oy, osin asuinkäytössä vuoteen 1970 asti
1888-1952	asuinrakennus

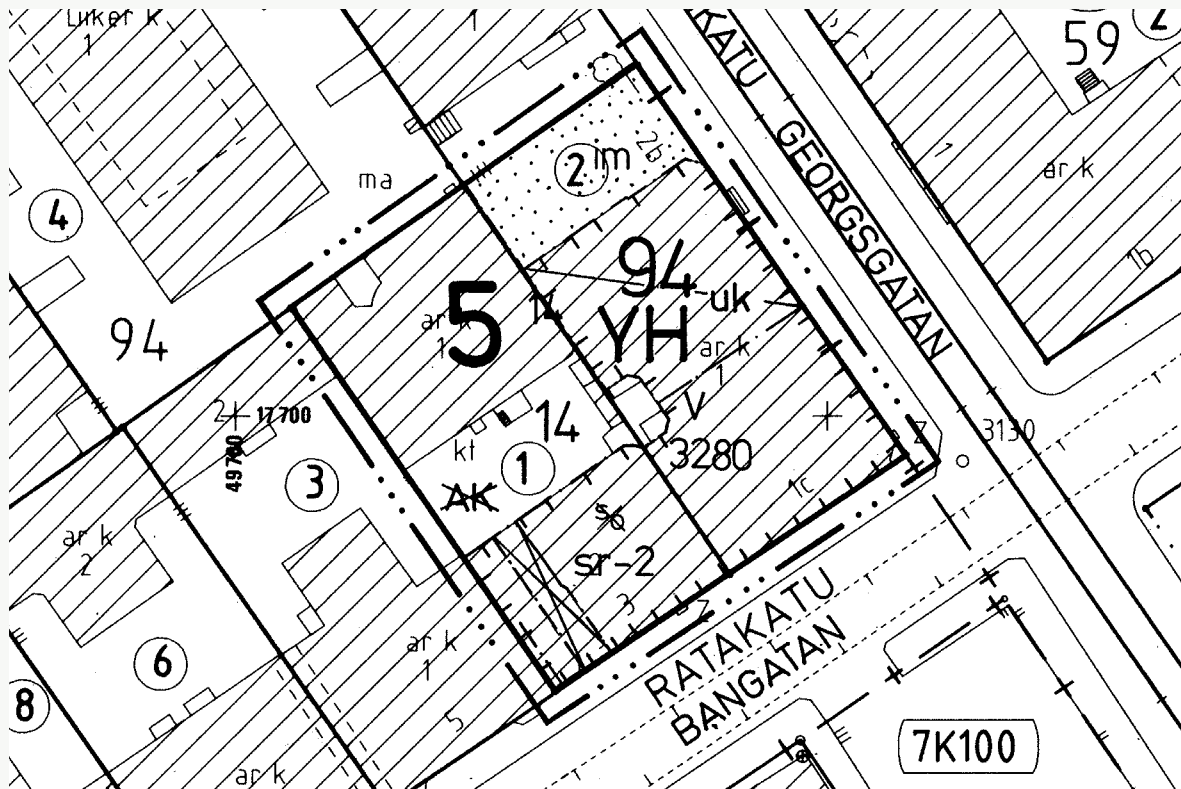
Omistushistoria

piharakennus (rakennus 1) Ratakadun siipi (rakennus 2)

1985-	Suomen valtio, Senaatti-kiinteistöt
1975-1985	Perusyhtymä
1920-1975	Söderström & C:O Förlags Ab
1917-1920	Knut Söderström
1912-1917	E.A.E. ja Gustav E. Roos
1909-1912	Anna Likoff (os. Grahn)
1907-1908	Selma Nevander ja muita omistajia
1882-1907	Mathias Haglund

kulmatalo (rakennus 3)

1985-	Suomen valtio, Senaatti-kiinteistöt
1948-1985	Pellonraivaus Oy (1940-1968), myöhemmin Perusyhtymä (1968-1987)
1934-1948	yksityishenkilöitä sekä Hämläläisen perilliset
1888-1934	Lars Hämläläinen

Voimassa oleva asemakaava 9107 vahvistettiin 13.4.1987. KSV.

Tonttihistoria

2.12.1983-

Tontti numero 14, pinta-ala
1 424 m².

1875 -

1.12.1983

Erilliset tontit numero 1 ja 2.

Rakennussuojelu

Rakennusta ei ole suojeltu asetuksella valtion
omistamista rakennuksista.

Rakennus on suojeltu asemakaavassa 9107
sr-2-merkinnällä.

Asemakaavahistoria

Voimassa oleva asemakaava

13.4.1987-

Tunnus 9107. Kortteli numero
94 on merkitty hallinto- ja viras-
torakennusten korttelialueeksi (YH).
Rakennukset on suojeltu asemakaavassa
merkinnällä sr-2. Tontin pohjoiskulma
vasten tonttia numero 18 on merkitty
istutettavaksi alueeksi.

sr-2:

"Rakennusta ei saa kaupunki-
kuvallisesti arvokkaana purkaa
ilman rakennuslautakunnan lupaa.
Rakennuslautakunta voi myöntää
luvan purkamiseen vain, jos siihen
on olemassa pakottava syy. Rakennus-
nuksessa ei saa suorittaa sellaisia
lisärakentamis- tai muutostöitä jotka
tarvelevät katujulkisivujen arvoa tai
tyyliä tai vesikaton perusmuotoa."

Vanhentuneet asemakaavat

14.11.1980

Tunnus 7962

1875

Tunnus 463

02

Lähiympäristö

2.1 RUUTUKAAVAKOORDINAATIS-TOJEN TÖRMÄYSPISTEESSÄ

Ratakatu 3:n uusrenessanssitalo sijaitsee edustavalla paikalla Helsingin Punavuorella Yrjönkadun ja Ratakadun risteyksessä alueella, jossa kaksi erisuuntaista ruutukaavakoordinaatistoa törmäävät. Katulinjat kohtaavat toisensa kolmionmuotoisessa Koulupuitikossa, jota kohden Ratakatu 3:n kulmatalo näyttyy. Alue on myös kolmen eri kaupunginosan raja-alue, ja kohteen vastapäiset naapurit kuuluvat eri kaupunginosaan. Yrjönkatu rajaa Puna-

Ylhäällä: Kiinteistökartta, jossa näkyy mustalla viivalla kaupunginosien rajat. Ratakadun pohjoispuoli kuuluu Punavuoreen, eteläpuoli Ullanlinnaan. Yrjönkadun itäpuoli on puolestaan Kaartinkaupunkia. Helsingin kaupungin karttapalvelu.

Vasemmalla: Näkymä Korkeavuodenkadun palotornista kohti etelää vuonna 1909. Vasemmalla ovat Korkeavuorenkatu 27, 25, 23 ja 21. Ympäristönsä maamerkinä toimii arkkitehti A. E. Melanderin suunnittelema, uusgotiikkaa edustava kaksitorninen Johanneskirkko, joka rakennettiin vuosina 1888-1891. Viistosti kulkeva Yrjönkatu päättyy kolmionmuotoiseen Koulupuitikkoon. Ratakatu 3 (rakennus 3) on ympyröity kuvaan. HKM KA.

vuorta ja Kaartinkaupunkia, kun taas Ratakatu toimii Ullanlinnan ja Punavuoren rajalinjana.

2.2 PUNAVUORI

Punavuori on saanut nimensä alueen punertavista rantakallioista.¹ Nykyisen Punavuoren pohjoisosaa sisältyi jo Johan Albrecht Ehrenströmin vuonna 1812 laatimaan asemakaavaan, mutta tutkimuskohteena olevan Ratakatu 3:n alue jäi juuri ja juuri tämän Ehrenströmin kaavan ulkopuolelle.

Suurin osa Punavuoresta liitettiin asemakaavaan vasta vuonna 1875, joskin asutus oli jo sitä ennen levinnyt alueelle ilman vahvistettua asemakaavaa. Punavuoren itäosa on vanhaa kerrostaloaluetta, kun taas länsiosa oli 1800-luvun lopulla työväen asuttamaa puutaloaluetta. Punavuorella on useita 1880- ja 1890-luvulla rakennettuja kiviisiä uusrenessanssitaloja. Monesti kulmataloja on korostettu viistetyillä nurkilla ja torneilla. Nykyisin Punavuori on yksi Helsingin tiheimmin asuttuista ja arvostetuimmista kaupunginosista.

1. Kaupunginosan nimeksi vahvistettiin virallisesti Punavuori – Rödberget. 1959, www.kaupunginosat.net

27.6.-6.7.1920 pidettiin Helsingissä Suomen messut. Kuvassa näkyy Lahden Pyörä- ja Puuteollisuus Oy:n messupaviljonki Ratakadulla. Taustalla Ratakatu 3 (rakennus 3) ennen korotusta. Kuva: Atelier Nyblin. HKM KA.

Näkymä Ratakadulta kohti itää joulukuussa 2014. Yksi- ja kaksikerroksiset puutalot ovat väistyneet vaihteittain korkeampien kivitalojen alta. Ratakadun ja Yrjönkadun kulmassa näkyy talon kaksikerroksinen korotus. Kuva: ark-byroo.

2.3 HARAKAN KORTTELI

Ratakatu 3 sijaitsee Harakan korttelissa, joka on ollut asuttua 1800-luvun ensimmäiseltä puoliskolta lähtien. Harakka on koillis-lounaissauntainen kortteli, jota rajaavat Ratakatu, Yrjönkatu, Iso Roobertinkatu ja Annankatu. Yrjönkadun puoleinen osa korttelista on maastonmuodoiltaan etelään päin nouseva. Kortteli muodostui alun perin kapeista ja syvistä tonteista. Ensimmäiset rakennukset olivat lähinnä yksi- tai kaksikerroksisia, harjakattoisia puisia asuinrakennuksia, jotka sijoittuivat kadun reunaan pääosin pitkittäin katulinjan suuntaisesti. Rakennukset eivät olleet kiinni toisissaan, mutta taloja yhdistivät väleihin rakennetut puuaidat ja portit. Puutalot väistyivät 1800-luvun lopulta alkaen kivisten kerrostalojen tieltä. Korttelit rakennettiin tehokkaasti ja ne muuttuivat vähitellen umpikortteleiksi, ja niiden sisälle muodostui erimuotoisia ja -kokoisia sisäpihoja. Valokuilut ovat tyyppillisiä 1800-luvun lopun syvärunkoisille taloille.

Ratakatu 3:n kulmatalo edustaa korttelinsa vanhinta rakennuskantaa, sillä muut korttelin

1800-luvun rakennukset on purettu ja korvattu uudisrakennuksilla. Harakan korttelin toiseksi vanhin säilynyt rakennus Ratakatu 11–13 on vuodelta 1912. Ennen sotia purettiin Ratakatu 3:n pohjoispuolinen naapuri eli Ison Roobertinkadun ja Yrjönkadun kulman pieni kivitalo, jonka tilalle valmistui vuonna 1938 uudisrakennus. Tämä vaurioitui pian valmistumisensa jälkeen Talvisodan pommituksissa. Myös Ison Roobertinkadun talot 12 ja 16 purettiin ja korvattiin uudisrakennuksilla ennen sotia. Korttelin lounaiskulmassa Annankadun ja Ratakadun risteyksessä sijaitseva yksikerroksinen puutalo purettiin, kun sen paikalle rakennettiin vuonna 1925 kivitalo. Iso Roobertinkatu 6 purettiin puolestaan 1960-luvulla kuten myös naapurinsa numero 4.² Sen sijaan lähialueen muissa kortteleissa on vielä useita säilyneitä kertaustyyllisiä kivitaloja, joista mainittakoon Koulupuistikon kaakkoispuolella katujen kulmassa sijaitseva Korkeavuorenkatu 21, joka valmistui vuonna 1888 arkkitehti Axel Högborgin piirustusten mukaan.

2. Ollila & Toppari 1977, 228-229.

Näkymä Ratakadulta kohti itää vuonna 1909. Vasemmalta oikealle puutalot Ratakatu 11, 9, 7 ja 5, joiden jälkeen kohoaa muita korkeimpana ja kivisenä Ratakatu 3 (rakennukset 2 ja 3). Valokuvaaja: Signe Brander. HKM KA.

Vuoden 1907 valokuva Ulriikaporinkadulta (nykyinen Ullanlinnankatu) kohti itää. Oikealta vasemmalle Ullanlinnankatu 3 ja 5, taustalla näkyy Ratakatu 3 (rakennukset 2 ja 3), jota kutsuttiin tähän aikaan Hyrykodiksi. Vasemmalla Korkeavuorenkatu 23:n koulurakennus, joka toimii nykyisin Designmuseona. Valokuvaaja: Signe Brander. HKM KA.

Näkymä Punanotkonpuistosta kohti pohjoista vuonna 1907. Kuvassa näkyy vasemmalla 1879 valmistuneen Helsingin Suomalaisen alkeisopiston itäpääty, takana Ratakatu 3 (rakennukset 2 ja 3) ja viistosti kulkevan Yrjönkadun toisella puolella Ratakatu 1b. Oikealla on meneillään Koulutorin (nykyisen Koulupuistikon) rakennustyöt. Valokuvaaja: Signe Brander. HKM KA.

Ote asemakaavasta 463, joka tuli voimaan vuonna 1875. Kaava ei kaikilta osin toteutunut suunnitelmien mukaan, muun muassa Yrjönkadun ja Punanotkonkadun puistosuunnitelmat eivät toteutuneet. Nykyisen Ratakatu 3:n (rakennukset 1, 2 ja 3) paikka on merkitty kuvaan punaisella. KSV.

2.4 TONTTI- JA ASEMAKAAVAHISTORIA

Kohteen ensimmäisessä, vuonna 1874 laaditussa ja 1875 vahvistetussa asemakaavassa näkyy korttelin 94 tonttijako, mutta tontteja ei ole numeroitu. Tutkimusalue mudostui tässä vaiheessa kahdesta erillisestä tontista. Kaavaan on piirretty Yrjönkadun keskelle korttelien 94 ja 60 kohdalle istutuksia, jotka olisivat toteutuessaan kaventaneet Yrjönkadun puoleisia tontteja kyseisissä kortteleissa.

Vuoden 1878 Helsingin asemakaavakarttaan on piirretty silloinen rakennuskanta. Kartasta käy ilmi, että nykyisen Ratakatu 3:n kohdalla tontilla oli pieni puutalo kadun varressa. Kulmatontilla oli kaksi puutaloa Yrjönkadulla, toinen

pitkittäin, toinen poikittain. Lisäksi tontilla oli pieni vinottain suunnattu piharakennus. Yrjönkadun suunniteltu levennys on merkitty korttelin päätytonttien kohdalle katkoviivalla. Levennystä ei kuitenkaan toteutettu. Puurakennukset purettiin uudisrakennusten alta.

Kohteen seuraava asemakaava 7962 vahvistettiin vuonna 1980. Tässä kaavassa Ratakatu 3 määriteltiin kaupunkikuvallisesti merkittäväksi. Vuonna 1983 tuli voimaan tonttijako, jossa tontit 1 ja 2 yhdistettiin uudeksi tontiksi numero 14. Tontin 14 nykyisin voimassa olevassa, 13.4.1987 vahvistetussa asemakaavassa 9107 Ratakatu 3:n rakennukset on suojeltu kaavamerkinnällä sr-2: ”Suojeleva rakennus. Rakennusta ei saa kaupunkikuvallisesti arvokkaana purkaa ilman rakennuslautakunnan lupaa.”

Viistoilmakuva vuodelta 2011. Ratakatu 3 on merkitty kuvaan. Lähiympäristö muodostuu pääosin kuusikerroksisten kivirakennusten umpikortteleista, joiden sisällä on pieniä pihoja. Rakennusten julkisivut ovat kiinni katulinjassa. Ruutukaavakoordinaatistojen törmäyspisteessä on kolmion muotoinen Koulupuistikko. Lähialueen aksenttina kokoa Johanneksen kirkko. ©Kaupunkimittaussasto, Helsinki (2014-571).

Ortoilmakuva vuodelta 2014. ©Kaupunkimittaussasto, Helsinki (2014-571).

Ylhäällä: Koulupuistikosta kohti länttä otettu panoramakuva joulukuulta 2014. Vasemmalla on Johanneksenkirkko, raitiovaunupysäkin ja huoltoaseman takana näkyy Helsingin normaalilyseon itäpääty (arkkitehti F.A. Sjöström, rakennettu 1878-1879), Ratakadun ja Yrjönkadun kulmassa nousee Ratakatu 3. Punatiilirakennus Yrjönkatu 1/Ratakatu 1b on arkkitehti Runar Finnilän suunnittelema ja 1928 valmistunut. Koulupuistikon keskellä on taiteilija Ville Vallgrenin veistos *Topelius ja lapset* (1909). Kuva: ark-byroo.

Vasemmalla: Näkymä syyskuulta 2013 Kruunuvuorenkadun paloaseman tornista kohti lounasta. Ratakatu 3 sijaitsee kuvan keskellä. Muita rakennuksia korkeammalle nousevat Johanneksenkirkon ja Mikael Agricolan kirkon tornit. Taustalla näkyy Suomenlahti. Kuva: Aimo Kokkosen kuva-arkisto.

Näkymä Yrjönkadulta kohti kaakkoa joulukuussa 2014. Alueen rakennukset ovat hyvin eri-ikäisiä. Kadun päätteenä näkyy Korkeavuorenkatu 21:n koristeellinen uusrenessanssitalo (arkkitehti Axel Högberg, 1888). Ratakatu 3 (1888-1890) sijaitsee loivassa rinteessä Yrjönkadun länsipuolella (oikealla). Sen tummankeltainen naapuri Yrjönkatu 4/Iso Roobertinkatu 2 valmistui vuonna 1938 (arkkitehti Ole Gripenberg). Kuvan vasemmassa laidassa näkyvä rakennus valmistui 1963 (arkkitehti Pauli Lehtinen). Kuva: ark-byroo.

03

Uudisrakennusvaihe 1888-1889

3.1 RAKENNUTTAJAT JA RAKENTAMINEN

KULMATALO

Lars (Lauri) Hämäläinen (1834–1888) syntyi Rautalammilla ja suoritti musiikkiopintoja sekä Suomessa että Tukholman musiikkakatemiassa. Hän asettui Tukholmasta palattuaan Helsinkiin ja kehittyi ajan myötä alueen johtavaksi pianosäestäjäksi. Lisäksi Hämäläinen opetti musiikkia ja sävelsi. Vuonna 1871 Hämäläisestä tuli Vanhan kirkon urkuri ja tätä toimea hän hoiti kuolemaansa saakka.³

Hämäläinen osti Helsingin kaupungilta Yrjönkatu 2:ssa sijaitsevan tontin numero 2 kesällä 1888.⁴ Suunnitelmat suurta asuinrakennusta varten on päivätty jo helmikuussa 1888, kuukausia ennen tonttikauppaa. Mahdollinen selitys on, että Hämäläinen omisti tontilla aiemmin sijainneen rakennuksen, jolloin hänellä oli etuosto-oikeus tonttiin. Hämäläinen kuoli 29.9.1888, jonka jälkeen rakennuksesta ja asuntojen vuokrauksesta jäi huolehtimaan hänen leskensä, Emma Hämäläinen. Rakennus valmistui viimeistään kesällä 1889, jolloin rouva Hämäläinen tarjosi huoneita vuokralle Yrjönkatu 2:ssa.⁵

PIHARAKENNUS JA RATAKADUN SIIPI

Tontilla 1 sijaitsevat rakennukset rakennutti Mathias Haglund, joka oli ostanut tontin Helsingin kaupungilta vuonna 1882.⁶ Haglund toimi väliskärinä sekä hierojana ja oli tontin hankkiessaan

ehtinyt harjoittaa ammattiaan jo noin kymmenen vuotta.⁷

Haglund rakennutti hankkimalleen tontille ensin piharakennuksen, jonka rakennuslupa vahvistettiin 7.4.1888. Piharakennuksen suunnittelijana toimi rakennusmestari Elia Heikel ja se valmistui 1889. Suunnittelijavalintaan saattoi vaikuttaa paitsi viereisen, Yrjönkatu 2:n suunnittelu Heikelin toimistossa, myös hänen muutamaa vuotta aiemmin suunnittelemansa kylpylaitos Kalevankatu 32:n piharakennukseen, jossa sijaitsi Helsingin ensimmäinen uima-allas.⁸ Piharakennuksen kahteen ensimmäiseen kerrokseen rakennettiin terveyskylpylä sekä Haglundin vastaanottotilat, muutoin rakennus oli asuinkäytössä. Kadun puoleisen rakennuksen rakennuslupa vahvistettiin vuotta piharakennusta myöhemmin, 15.7.1889 ja se valmistui vuonna 1890. Tämän rakennuksen Heikel suunnitteli yhdessä Selim A. Lindqvistin kanssa. Rakennus suunniteltiin asuinkäyttöön, mutta jo 1890 haettiin rakennuslupaa ovien lisäämiseksi Ratakadun puolelle, jotta ensimmäisen kerroksen asuntoja saatettiin käyttää myös liiketiloina.

Mathias Haglund harjoitti myös kiinteistökauppaa myymällä ja vuokraamalla huviloita Toukolassa ja Kumpulassa.⁹ Hän asui sekä piti vastaanottoaan Ratakatu 3:ssa ainakin loppuvuoteen 1906, jolloin Ratakatu 3:n kiinteistö pakkohuutokaupattiin ja sen osti leskirouva Selma Nevander.¹⁰ Tietoa pak-

3. 02.10.1888 Hufvudstadsbladet no 230A.

4. Tonttireskisterikortti Yrjönkatu 2b. HKA SIN.

5. 21.07.1889 Hufvudstadsbladet no 170.

6. Tonttireskisterikortti, Ratakatu 3. HKA SIN.

7. 21.11.1874 Hufvudstadsbladet no 271.

8. Kalevankatu 32:n rakennustiedot Helsingin kaupungin museon rakennustietokannassa

9. 30.12.1898 Hufvudstadsbladet no 353 sekä 06.05.1891 Hufvudstadsbladet no 121

10. 08.11.1906 Hufvudstadsbladet no 305, tosin kiinteistön tonttireskisterikortin mukaan omistusoikeus on siirtynyt vasta kesällä 1907. HKA SIN.

Johanneksenkirkko tornista kohti pohjoista otettu valokuva vuodelta 1889. Kuvaan on merkitty juuri valmistunut kulmatalo (rakennus 3) ja piharakennus (rakennus 1). Etualla on Helsingin Suomalainen alkeisopisto. HKM KA.

kohuutokaupan tai Haglundin taloudellisten vaikeuksien syystä ei ole. Todennäköisesti hän oli rahoittanut liiketoimintaansa suurelta osin lainarahalla, kuten monet tuon ajan liikemiehet. Haglund ei kuitenkaan jäänyt toimettomaksi, vaan perusti jo alkuvuodesta 1907 kalasäilykeyrityksen Tammisaareen yhdessä Simon Haglundin ja W. Haglundin kanssa. Useat uusimaalaiset sanomalehdet uutisoivat jo samana kesänä yrityksen rakennuttamasta ajanmukaisesta kalasäilyketehtaasta, suunnittelijanaan arkkitehti Yrjö Blomstedt.¹¹

3.2 ARKKITEHDIT

Rakennusmestari Elia Heikel ja arkkitehti Selim A. Lindqvist tutustuivat ystävyys-suhteiden kautta, sillä Heikel oli naimisissa Lindqvistin kummien tyttären kanssa. Lindqvist sai töitä Heikelin toimistosta vuonna 1887 ollessaan vielä opiskelija. Heikelin yhtiökumppani arkkitehti Konstantin Kiseleff kuoli äkillisesti tammikuussa 1888, jonka jälkeen Lindqvist otti jo ennen valmistumistaan hoitaakseen toimiston pääarkkitehdin tehtävät. Tyypillisesti Heikel suunnitteli pohjapiirustukset ja leikkaukset, ja arkkitehti Lindqvist julkisivut. Jotkut Heikelin ja Lindqvistin yhteistyönä syntyneet rakennukset olivat jo poikkeuksellisen uudenaikaisia rakenteita, kuten Merkuriuksen liiketalo Pohjoisesplanadilla Helsingissä. Vaikka Lindqvist oli erittäin

etevä teknisten ratkaisujen kehittäjä, työparin tekniikkaa vei 1800-luvun puolella eteenpäin Heikel.¹² Pääosa yhteistyössä toteutetuista rakennuksista oli asuinkerrostaloja, vaikka molempien suunnittelijoiden tuotantoon lukeutuu myös merkittäviä teollisuus- ja liikerakennuksia.

Lindqvististä tuli myöhemmin Heikelin yhtiökumppani. Lamavuodet 1891–92 heikensivät työtilannetta siinä määrin, että Heikel teki konkursin. Lindqvist hakeutui tällöin opintomatkalle, jonka jatkoksi hän työskenteli Berliinissä vuoden verran 1894–95. Vuonna 1895 Heikel ja Lindqvist perustivat uuden yhteisen toimiston.¹³ Tämä ajanjakso oli käännteentekevä myös arkkitehtonisen ilmaisun kannalta kun tyyli vaihtui uusrenessanssista jugendiksi.¹⁴ Työparin viimeinen yhteinen suunnittelutyö oli asuinkerrostalo Lapinlahdenkatu 31:een vuonna 1905. Saman vuoden lopulle päivätty Katajanokan satamamakasiini on jo pelkästään Lindqvistin signeeraama, vaikka makasiinirakennusten suunnittelu oli ennen ollut Heikelin vastuulla.¹⁵ Yhteistyö Heikelin kanssa toi Selim A. Lindqvistille asiakkaaksi Julius Tallbergin, jonka avulla Lindqvist sai merkittäviä liike-elämän ja Helsingin kaupungin toimeksiantoja.

12. Salokorpi 2001, 15 ja 32.

13. Salokorpi 2001, 32.

14. Salokorpi 2001, 24–28.

15. Arkkitehtuurimuseon arkkitehtimatrikkeli. Selim A. Lindqvist. Salokorpi 2001, 96 ja 98.

11. 30.07.1907 Västra Nyland no 59, saman uutisen julkaisivat myös Hufvustadsbladet sekä Nya Pressen.

RAKENNUSMESTARI ELIA HEIKEL 1852-1917

Elia Heikel syntyi Brändössä Ahvenanmaalla 19.10.1852. Hän kävi ala- ja yläalkeiskoulun Turussa ja valmistui rakennusmestariksi Helsingin teknillisen opiston reaali-osastolta 1872. Hän teki opintomatkoja Tukholmaan, Berliiniin ja Kööpenhaminaan ja oli kiinnostunut myymälä- ja liikerakennuksista. Hän työskenteli piirtäjänä ja työnjohtajan apulaisena useilla arkkitehteillä Hämeenlinnassa ja Helsingissä sekä yleisten rakennusten ylihallituksessa. Heikel toimi työnjohtajana Mikkelin lyseorakennuksella 1876–1877.¹⁶

Hän perusti Helsingin ensimmäisen kaupunginarkkitehdin Konstantin Kiseleffin kanssa rakennustoimiston, jonka toisena omistajana hän oli 1879–1881.¹⁷ Kiseleff & Heikelin käsialaa ovat muun muassa Helsingin Esplanadin kappelin lisäpaviljongit vuodelta 1881, jotka tosin ovat hävinneet myöhempien laajennusten myötä.¹⁸

Liikemies Julius Tallbergin ja Kiseleff & Heikelin yhteistyö alkoi vuonna 1880, kun Kiseleff ja Heikel sijoittivat alkupääoman Tallbergin perustamalle rakennustarvikeliikkeelle. Rakennustarvikekauppiasta teollisuusmieheksi ja suurrakennuttajaksi nousseesta Julius Tallbergista tuli arkkitehtitoimisto Kiseleff & Heikelin vakituinen asiakas.

Vuonna 1883 Heikel perusti oman arkkitehti- ja rakennustoimiston.¹⁹

Heikelin tuotanto oli varsin mittava, mutta suurimman osan töistään hän suunnitteli yhteistyössä muiden kanssa. Niinpä Heikelin omasta arkkitehtuurinäkemyksestä on jäljellä vain joitain erityyppisiä rakennuksia, jotka vaihtelevat makasiinirakennuksista asuinkerrostaloihin. Heikel on merkitty pääsuunnittelijaksi vuosina 1885–88 rakennettuun uusrenessanssia edustavaan asuinkerrostalo Eerikinkatu 14:ään. Katajanokalle Heikel suunnitteli useita makasiinirakennuksia, joista on jäljellä Kanavakatu 3C vuodelta 1898. Punatiilisen rakennuksen suunnitteluratkaisu on rationaalinen ja siinä on uusrenessanssille tyypillisiä tiilikoristeluja.

Elia Heikel perusti Kauniaisten puutarha-kaupungin yhdessä rakennusmestari Emil Lindstedtin kanssa. He hankkivat vuoden 1901 lopulla 38 hehtaaria maata Kavallin ratsutilan ympäriltä, Gallträskin rannalta. Heikel rakennutti vuonna 1903 oman huvilansa alueelle. Puuhuvila edustaa levollista jugend-tyyliä ja on nykyisin osa Kauniaisten huvilakaupunkia, joka on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi.²⁰

16. Tolonen 1930, 98-99.

17. Tolonen 1930, 99.

18. Lilius 1984, 30.

19. Tolonen 1930, 98-99.

20. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt - Kauniaisten huvilakaupunki sekä Kauniaisten rakennusinventointi 2005 – Villa Heikel.

ARKKITEHTI SELIM A. LINDQVIST

Selim Arvid Lindqvist (1867–1939) valmistui arkkitehdiksi Polyteknillisestä opistosta 1888. Opiskeluaikanaan hän oli piirtäjänä Suomen Muinaismuistoyhdistyksen taidehistoriallisessa retkikunnassa 1886–87 ja piirsi uusrenessanssijulkisivuja rakennusmestari Elia Heikelin konstruoimiin asuin- ja liiketaloihin sekä teollisuusrakennuksiin. Lindqvististä tuli myöhemmin Heikelin yhtiökumppani ja heidän yhteistyönsä kesti 1900-luvun alkuvuosiin saakka.²¹

Nuoren arkkitehdin ura käynnistyi jo ennen arkkitehdiksi valmistumista Elia Heikelin toimistossa. Parivaljakon tuotantoon 1880-luvun lopulta aina 1900-luvun alkuun kuului asuinkerrostaloja sekä teollisuus- ja liikerakennuksia. Selim A. Lindqvistin arkkitehtuuria tutkineen Asko Salokorven mukaan Lindqvistin uran alun uusrenessanssia edustavassa julkisivuarkkitehtuurissa näkyy vielä hänen opettajansa F. A. Sjöströmin arkkitehtuurin vaikutus.²²

Lindqvist oli kansainvälisesti suuntautunut ja matkusti laajalti Euroopassa. 1890-luvulla hän pääsi F. A. Sjöströmin stipendin turvin ulkomaille opiskelemaan. Hän harjoitteli 1894–95 berliiniläisessä arkkitehtitoimistossa ja kiinnostui saksalaisesta jugend-kauden arkkitehtuurista. Palattuaan kotimaahan hän toimi aluksi Oy Granitin kiviveistämön teknillisenä johtajana ja isännöitsijänä Hangossa. Vuosien 1895–96 vaihteessa Lindqvist lähti johtamaan Sandvik Ab:n näyttelyhallin rakennustöitä Venäjälle Nishni-Novgorodin maailmannäyttelyyn. Vuosina 1902–10 Lindqvist opetti Taideteollisuuskeskuskoulussa ornamenttiikkapiirustusta.²³

Salokorven mukaan hänessä yhdistyvät taitava piirtäjä ja ennakkoluuloton suunnittelijalahjakkuus, jonka juuret ovat klassillisessa arkkitehtuurissa, chicagolaisessa konstruktivismissa ja mannermaisessa jugendissa.

Salokorven mukaan Lindqvist loi hämmästyttävällä varmuudella uusia synteesejä ajan tyylistä ja uusista rakenteista. Tärkeimmät työnsä Lindqvist suunnitteli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella, jugendarkkitehtuurin synteessin kaudella.²⁴ Selim A. Lindqvist oli jo varhain kiinnostunut rakennusteknisistä uutuuksista. Vuosisadan vaihteen kansallisromantiikasta poiketen hänen arkkitehtuurinsa edustaa alusta alkaen rationalistista suuntausta.

Lindqvistiä on pidetty suomalaisen rautabetoniarkkitehtuurin uranuurtajana. Modernit tehtävät teollisuus- ja liikearkkitehtuurin parissa edellyttivät joustavaa rakenteellisuutta ja rationaalista asennoitumista. Pitkäaikaisia yhteistyökumppaneita olivat edistykselliset rakennesuunnittelijat Elia Heikel ja insinööri Jalmar Castrén, joka oli erityisen perehtynyt uusiin rautabetonirakenteisiin.²⁵

Lindqvistin tärkeimpiä työnantajia olivat Julius Tallberg ja Helsingin kaupunki, joille hän suunnitteli etupäässä teollisuus- ja liikerakennuksia. Lindqvistin ensimmäisiä pioneiritöitä oli Aleksanterinkatu 13, Lundqvistin liiketalo, jonka kantavana rakenteena käytettiin valurautapylväitä. Rakennus on tyyliltään uusgoottilainen. Kasarmitorin sähköaseman ja hallintorakennuksen kanssa samanaikaisesti suunniteltu Suvilahden voima- ja kaasulaitos (1908) on jo kansainvälisesti ottaen varhaisimpia tyyllillisesti kypsiä betonirakennuksia, jossa korostettu rakenne korvaa ornamenttiikan.²⁶ Lindqvist suunnitteli lisäksi yksityistaloja Helsinkiin, esimerkiksi Villa Johanna, Villa Riviera sekä monet kerrostalot. Merkittäviä töitä helsinkiläisessä kaupunkikuvassa ovat myös Hietalahden ja Kasarmitorin kauppahallit, joista jälkimmäinen on sittemmin purettu.²⁷

21. Arkkitehtuurimuseon arkkitehtimatrikkeli. Selim A. Lindqvist.

22. Salokorpi 2001, 15–16.

23. Arkkitehtuurimuseon arkkitehtimatrikkeli. Selim A. Lindqvist.

24. Salokorpi 1967, 48.

25. Arkkitehtuurimuseon arkkitehtimatrikkeli. Selim A. Lindqvist.

26. Salokorpi 1967, 48.

27. Arkkitehtuurimuseon arkkitehtimatrikkeli. Selim A. Lindqvist.

3.3 SUUNNITTELURATKAISU

KULMATALO (RAKENNUS 3)

Kulmatalon piirustukset on päivätty tammikuussa ja vahvistettu helmikuussa 1888. Rakennuksen pohjapiirrokset ja leikkaukset on allekirjoittanut Elia Heikel, julkisivut Selim. A. Lindqvist. Porvariston tarpeisiin rakennettu asuinpalatsi oli alun perin nelikerroksinen ja siinä oli myös kellari ja ullakko. Suorakaiteen muotoinen kulmatalo täytti melkein koko tontin. Vuoden 1875 rakennusjärjestys ei asettanut rakentamisen tehokkuudelle juuri mitään rajoja²⁸ ja rakenuttajat pyrkivät maksimoimaan asuntojen vuokrattavan pinta-alan. Pohjoispuolelle jätettiin kuitenkin pieni rakentamaton piha-alue. Länsipuolella rakennus ulottui viereisen tontin (1) rajalle saakka ja tämä sivu varustettiin määräysten mukaisesti ikkunattomalla palomuurilla. Palomuurisivun keskelle tehtiin valaistusta ja tuuletusta varten noin kaksi ja puoli metriä syvä ja melkein kuusi metriä pitkä valokuilu. Kuilun joka kerroksessa oli tuuletusparvekkeita. Kerrokorkeus on korkea, noin neljä metriä.

Kantavat rakenteet

Rakennuksen perustus on tehty luonnonkivestä ja kantavat seinät ovat tiilimuureja. Ulkoseinän paksuus on kaksi kiveä ja mitta noin 60 cm. Suurin osa rakennuksen väliseinistä on massiivisia tiilimuureja. Niiden paksuus on noin 30–45 cm. Kevyitä väliseiniä oli melko vähän. Kellarikerroksen katot ovat kappaholveja. Muiden kerroksen välipohjat ovat puuta ja ullakolla oli alun perin tiilistä ladottu palopermanto. Vesikattoa kannattivat puiset kattotuolit, jotka oli tuettu kantavaan tiilimuurirunkoon.

Julkisivut

Yrjönkadun puoleinen julkisivu oli alun perin pääjulkisivu. Julkisivu on uusrennesanssi-tyylille tyypilliseen tapaan jaettu vaakasuuntaisilla kerroslistoilla kolmeen vyöhykkeeseen: rustika-, piano nobile- ja attikakerrokseen. Rustika kerros koostuu osittain maanpäällisestä kellarikerroksesta sekä pohjakerroksesta. Nämä rakennuksen kaksi alinta kerrosta ovat muurimaisempia kuin muut kerrokset. Graniittisokkelin yläpuolella on harkkorappaus, joka kevenee piano nobile eli juhlakerroksen kohdalla. Talon pääkerroksiksi

voi lukea toisen ja kolmannen kerroksen. Toisen kerroksen ikkunoita kehystävät pilasterit, jotka kannattavat kolmiomaisia päätykolmio-aiheita ikkunoiden yllä. Ylimmässä kerroksessa, attikassa, on rapattu ja sileä julkisivupinta ilman harkotusta. Ikkunoiden rytmi ja koko on sama kuin muissa kerroksissa mutta niiden yläosa on kaareva. Kaikki ikkunat olivat alun perin kolmiuruutuisia T-ikkunoita ilman välipuitteita.

Symmetrisen julkisivun keskeltä on käynti pääportaaseen. Julkisivun keskiosassa on tasa-jaolla sijoitetettujen ikkunoiden muodostama vyöhyke, ja julkisivun molemmissa reunoissa on sivurisaliitit, joiden alueella ikkunat muodostavat pareja. Toisessa kerroksessa kolme pilasteria kannattelee ikkunaparin ylle sijoitettua arkkitraavi-aihetta, ja kolmannessa kerroksessa vastaavia ikkunoita on korostettu acanthus-koristeella ikkunan yläpuolella. Alun perin katolla oli risaliittien kohdalla koristekaitteita ja räystään muuratun listan alapuolella kipsikoristeita.

Rakennuksen viistetyissä kulmissa oli ikkunoita ja pääkerroksissa myös parvekkeita. Kipsikoristellut konsolimuotoiset vinotuet kantoivat parvekkeet, jotka olivat talon rungosta ulkonevia. Rakennuksessa oli alun perin loiva harjakatto. Katemateriaali oli peltiä. Valokuilun julkisivu oli rappaamaton ja koristelematon.

Lvis-järjestelmät

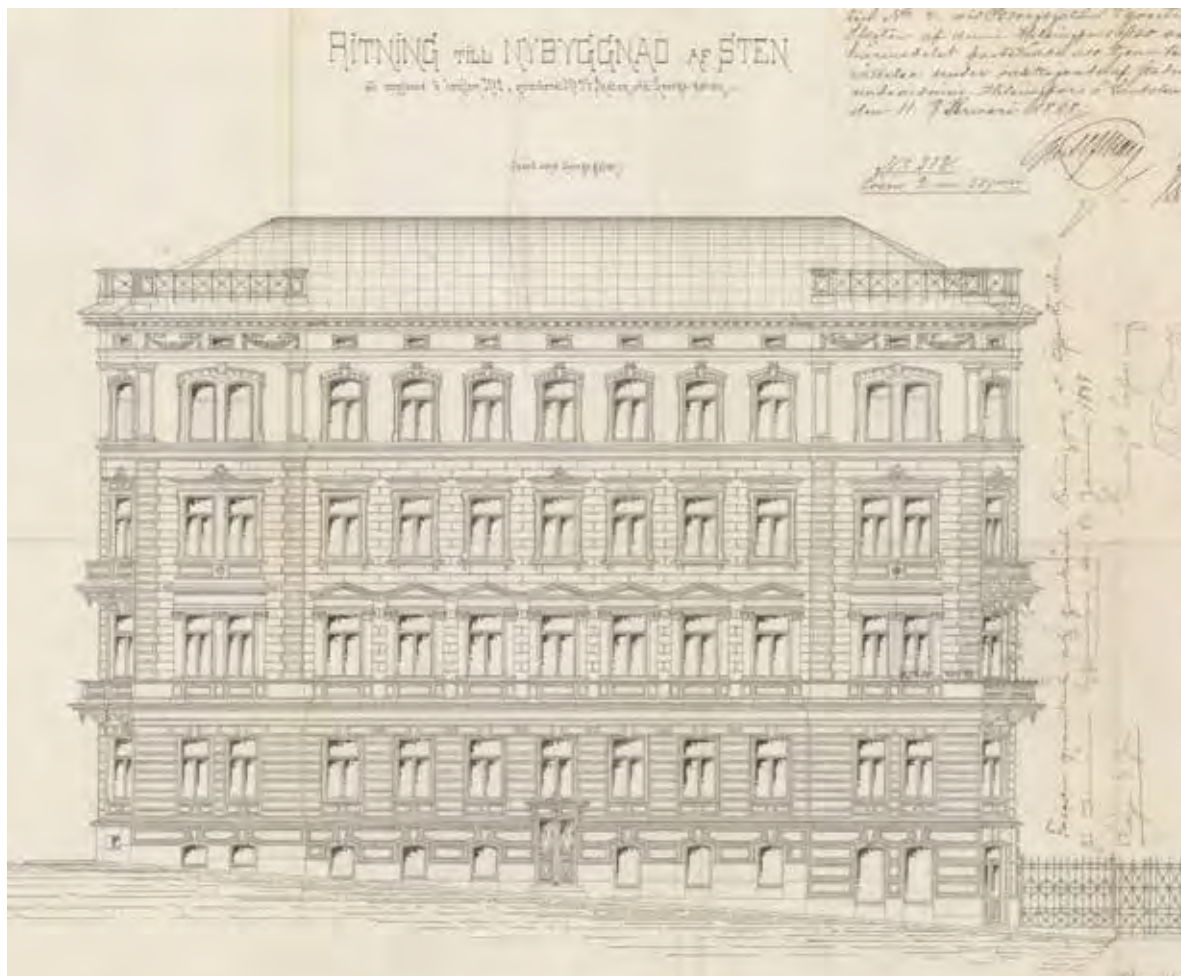
Asuinhuoneistoissa oli todennäköisesti kuivakäymälät, joita palveluskunta tyhjensi. Pohjakerroksessa oli pihanpuolella palvelusväen käymälät. Lämmitys toimi huonekohtaisten uunilämmityksen varassa. Huoneistojen pääsaleissa oli kaksi kakluunia, keittiöissä puuhella ja kylpyhuoneissa oli vedenlämmittämistä varten kylpyuuni. Hel싱issä alettiin suodattamattoman veden jakelu keskustan kahdesta kaivosta 1876, jolloin vesijohdotutkien vetäminen vanhoihin ja uusiin taloihin alkoi.²⁹ On mahdollista, että rakennukseen tuotiin vesijohto heti alusta alkaen.

Pohjaratkaisu

Rakennuksen keskellä oli ylhäältä valaistu, tilava pääporras, ja porrashuoneen kohdalla oli aikaansa nähden uudenaikainen kattolyhty. Porrashuoneen seinä- ja kattopinnat olivat alkuperäispiirustuksien mukaan koristemaalautten peittämiä. Porrashuoneen keskellä on neljä

28. Neuvonen et al. 2002, 18.

29. Neuvonen et al. 2002, 121.

Julkisivu Yrjönkadulle. 1988 Selim A Lindqvist. HKA.

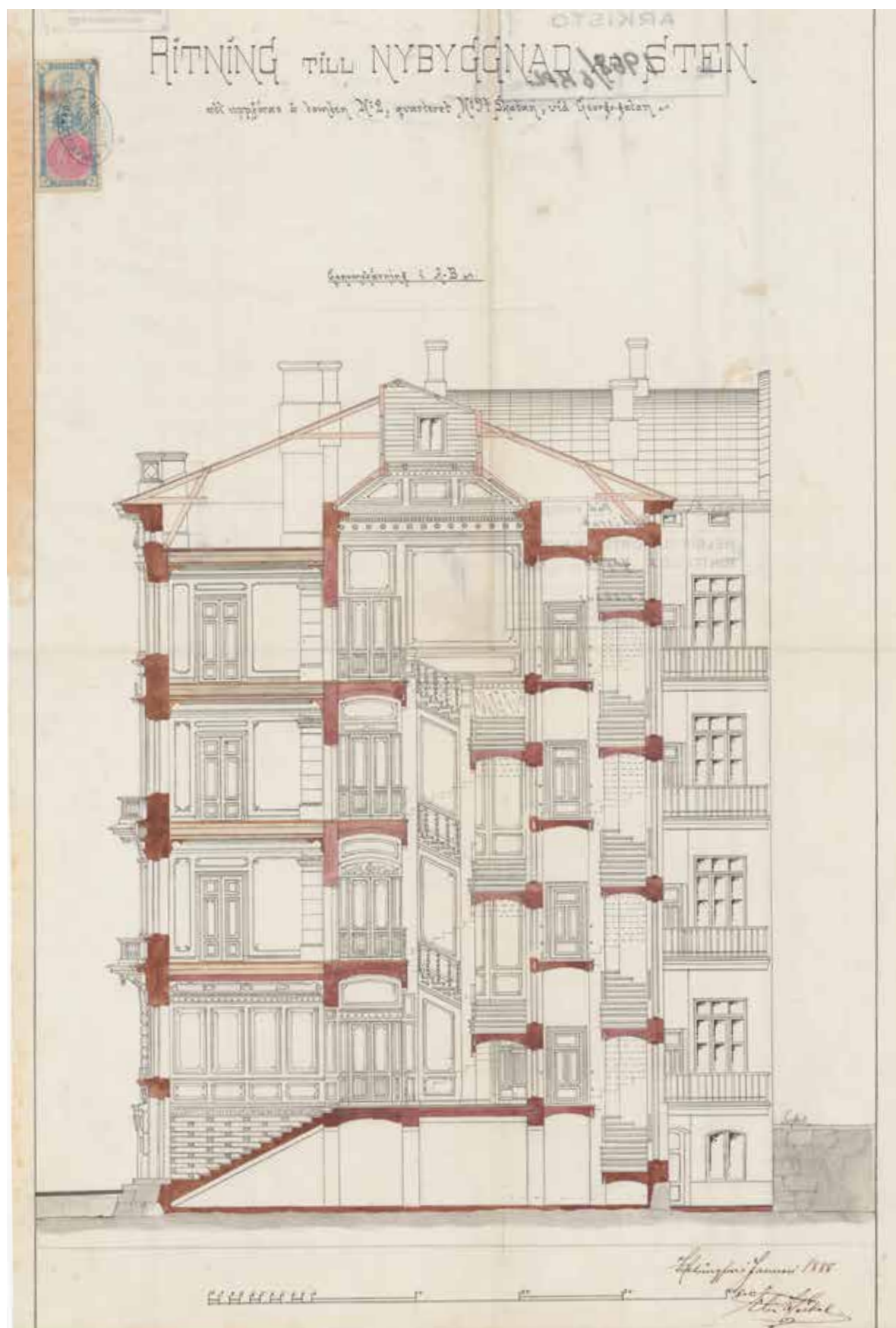
pilaria joiden varaan portaan ja lepotasanteiden muratut kappaholvit ja ratakiskot tukeutuvat. Askellankku on sementtimosaikkia, kuten myös välitasanteiden lattiapinta. Tasanteiden lattiapinta on kuvioitu. Kaidetolpat ovat valurautaisia. Rakennuksessa ei alun perin ollut hissiä. Pääportaan takana pihan puolella sijaitsi alun perin vaatimattomampi keittiöporras. Iso pihaiikkuna antoi luonnonvaloa keittiöportaaseen ja epäsuorasti myös pääportaaseen. Keittiöporras oli tarkoitettu palvelusväen käyttöön ja sieltä oli suora yhteys jokaisen asunnon keittiöön.

Asuinkerrostalon pohjaratkaisu oli täysin symmetrinen. Jokaisessa kerroksessa oli portaan molemmin puolin kaksi noin 200 neliömetrin suuruista asuntoa. Porvaristo halusi asua edustavissa asunnoissa. Molemmissa huoneistossa oli viisi asuinhuonetta, keittiö,

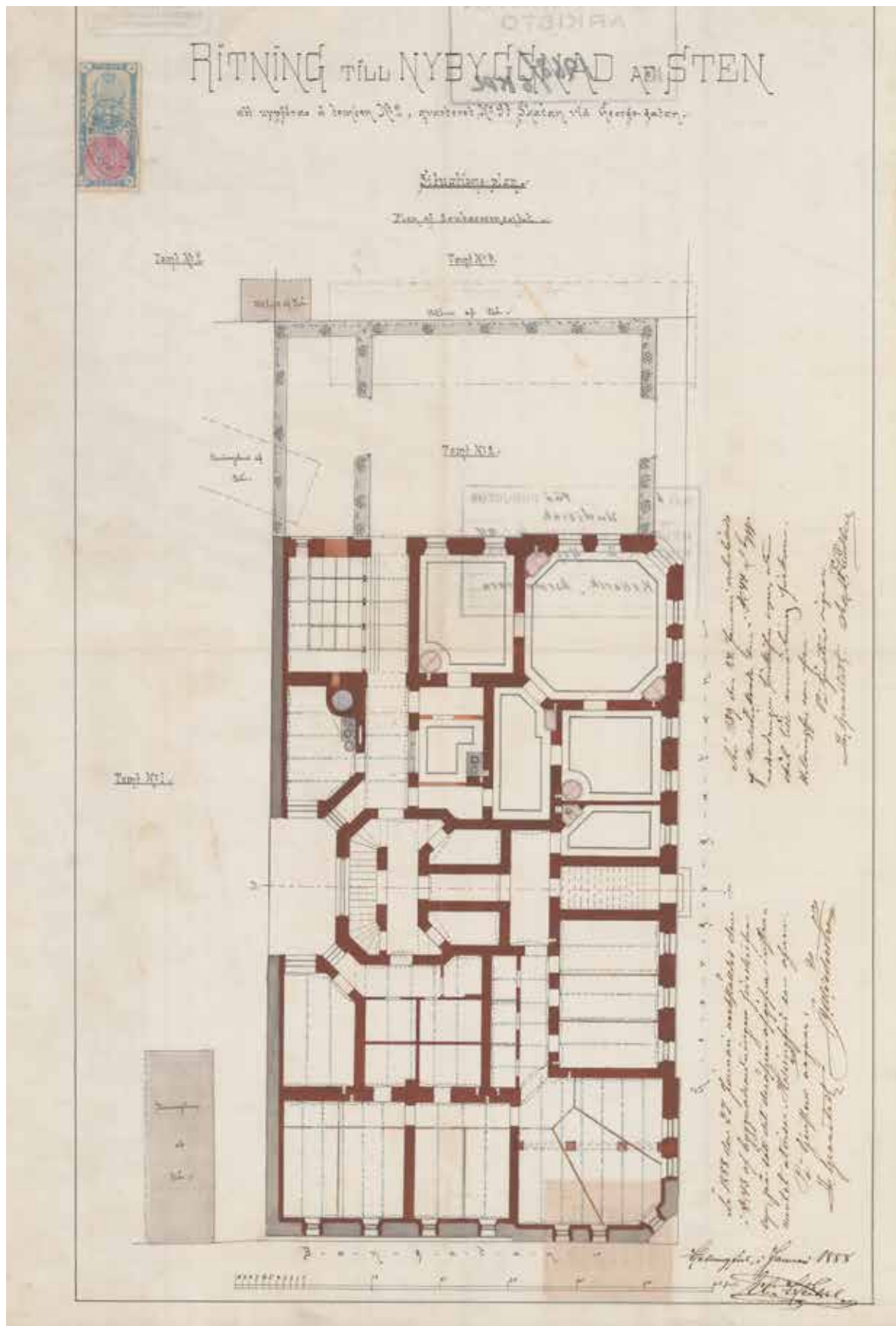
kylpyhuone ja ikkunaton palvelijahuone. Keittiöt ja sekundääriset tilat sijaitsivat käytävän varrella pihan puolella. Keittiön ikkunat avautuivat valokuiluun. Asuinhuoneet kiersivät rakennuksen katujulkisivua. Kulmissa oli asuntojen pääsalit. Neliönmuotoisessa salissa oli viistetyt kulmat, kaksi takkaa ja ikkunoita kolmeen suuntaan. Pääsalin molemmilla puolilla oli asuinhuoneita. Huoneiden väliovet oli asetettu samaan linjaan siten että pääsalista oli näkymä kahteen suuntaan kolmen peräkkäisen huoneen läpi. Alkuperäispiirustuksien mukaan rakennuksen interiöörit olivat koristeelluja. Asuinkerrosten yläpuolella oli kylmä ullakko, jota käytettiin varastona ja pyykinkuivaustilana. Päivänvaloa saatiin sinne pienistä ikkunaluukuista.

Julkisivu Ratakadulle. 1988 Selim A Lindqvist. HKA.

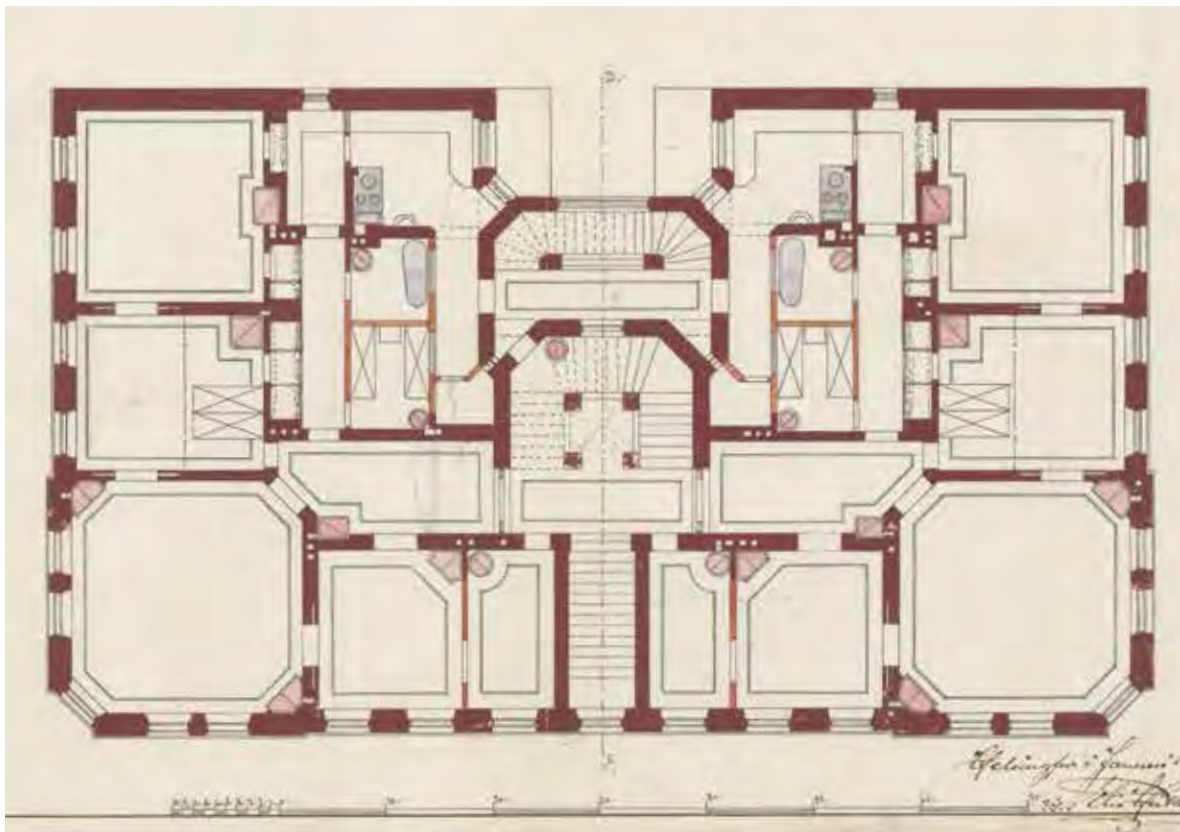

Leikkaus A-B. 1988 Elia Heikel. HKA.

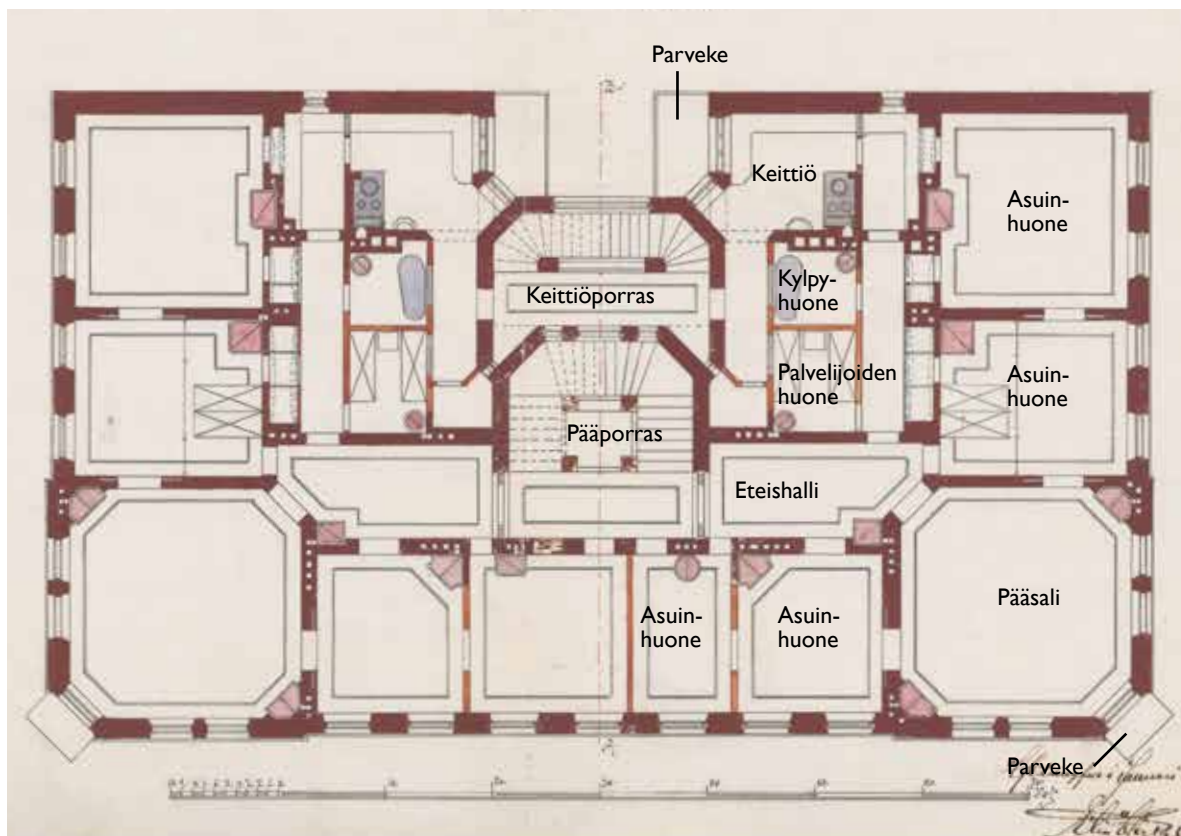

Asemapiirustus ja kellarikerros. 1988 Elia Heikel. HKA.

KULMATALO (RAKENNUS 3)

1. kerros. 1988 Elia Heikel. HKA.

3. kerros. 4. kerros oli samankaltainen kuin 3. kerros. 1988 Elia Heikel. HKA.

PIHARAKENNUS (RAKENNUS I)

Piharakennuksen piirustukset on päivätty maaliskuussa ja vahvistettu huhtikuussa 1888. Rakennuksen pohjapiirroksat ja leikkaukset on allekirjoittanut Elia Heikel. Arkistoissa ei ole tämän rakennuksen julkisivuja ja on todennäköistä, ettei niitä piirretty lainkaan. Piharakennus on pohjamuodoltaan lähes neliö ja se sijoitettiin tontin 1 perälle, korttelin keskelle. Yrjönkadun puolelle sen eteen jäi pieni aukio tontille 2. Rakennuksen luoteis-, koillis- ja lounaissivut ovat kiinni tontin reunoissa. Koillissivu on myös osittain rakennettu kiinni Yrjönkadun kulmataloon. Piharakennuksessa oli neljä kerrosta, osittain maanpäällinen kellarikerros ja ullakko. Ullakko-tilaa hyödynnettiin alusta alkaen asuntolina. Rakennuksen kahdessa alimmassa kerroksessa toimi kylpylä. Sen ensisijainen tarkoitus oli tarjota lääketieteellisiä kylpyläpalveluita rakennuttaja, väliskäri Mathias Haglundin potilaille. Ylemmät kerrokset olivat asuinkerroksia.

Kantavat rakenteet

Rakennuksessa on luonnonkiviperustus ja ulkoseininä kantavat tiilimuurit. Kellarin ja pohjakerroksen katot ovat rataaksojen varaan muurattuja holveja. Toisen kerroksen asuntoihin rakennettiin holvin päälle puulattia alusrakenteineen. Kylpylätiloissa oli kiviaineiset lattiat. Muut välipohjat ovat puuta. Kerrokorkeus on 3,6–3,7 metriä. Osa väliseinistä oli muurattuja, ja osa oli kevyitä puurakenteisia seiniä. Pulpettikattoa kannattavat puiset kattotuolit, jotka on tuettu kantavaan tiilimuurirunkoon. Katolla oli kattoikkunoita.

Julkisivut

Piharakennuksen arkkitehtuuri oli vaatimatonta, vaikka olikin kyse osittain liikerakennuksesta. Kaakkoon suuntautuva pääjulkisivu oli sileä, rapattu ja koristelematon. Täällä sivulla sijaitsi pääsisäänkäynti sekä suurin osa rakennuksen ikkunoista. Lounaissivu oli täysin suljettu kuten myös luoteissivu lukuunottamatta valokuilua porrashuoneen kohdalla. Yrjönkadun puoleinen sivu oli rapattu ja osittain aukotettu.

Lvis-järjestelmät

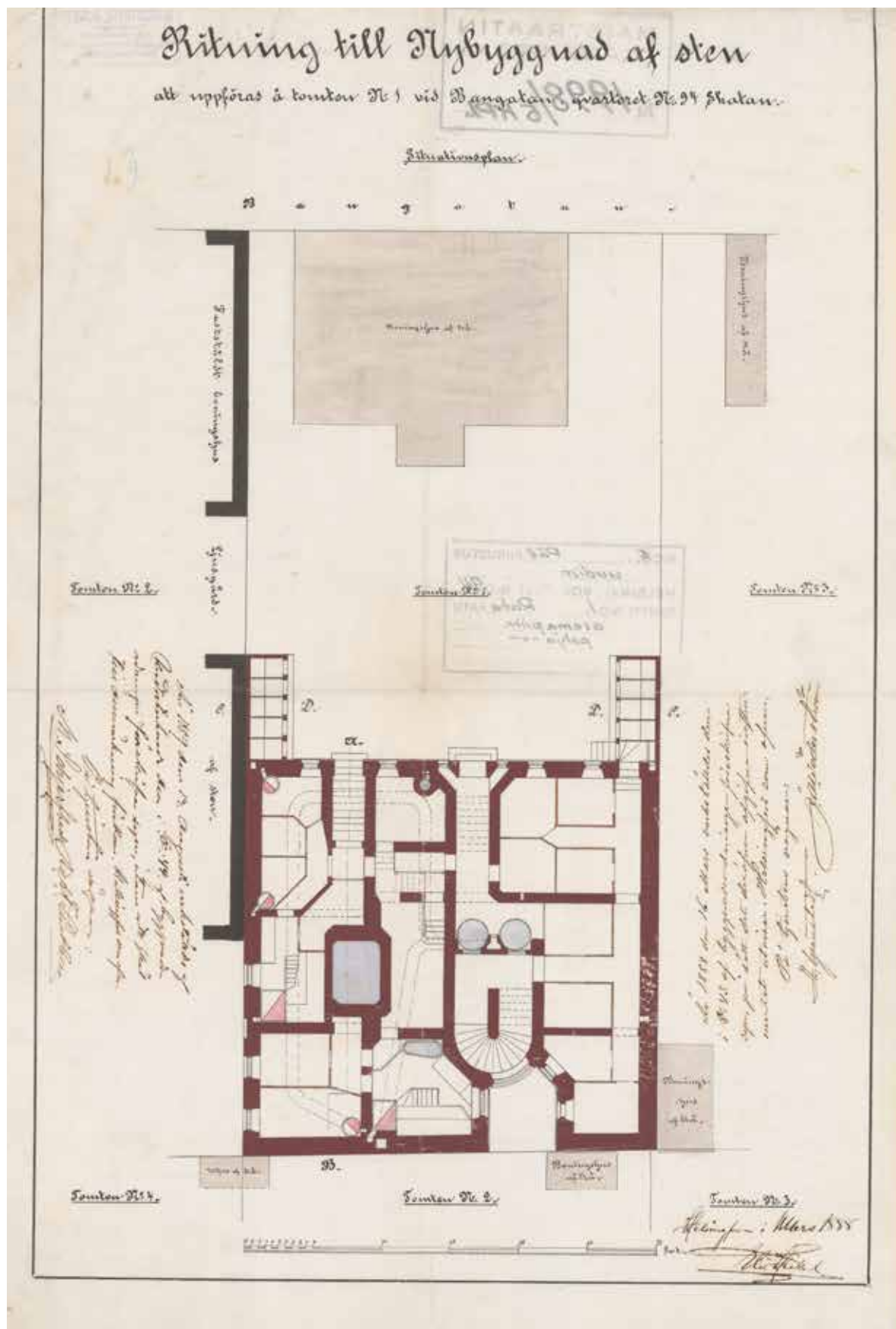
Kylpylässä oli aikaansa nähden uudenaikainen ilmanvaihto- ja lämmitysjärjestelmä. Pohjakerroksen porrashuoneessa oli kaksi vesisäiliötä, joista lähtevän putkiston avulla huolehdittiin altaiden

veden vaihtumisesta. Asuinhuoneistoissa oli kylpyhuone, amme ja kaikissa huoneissa oli uuni tai takka. Kuivakäymälät sijaitsivat pihalla kahdessa erillisessä piharakennuksissa.

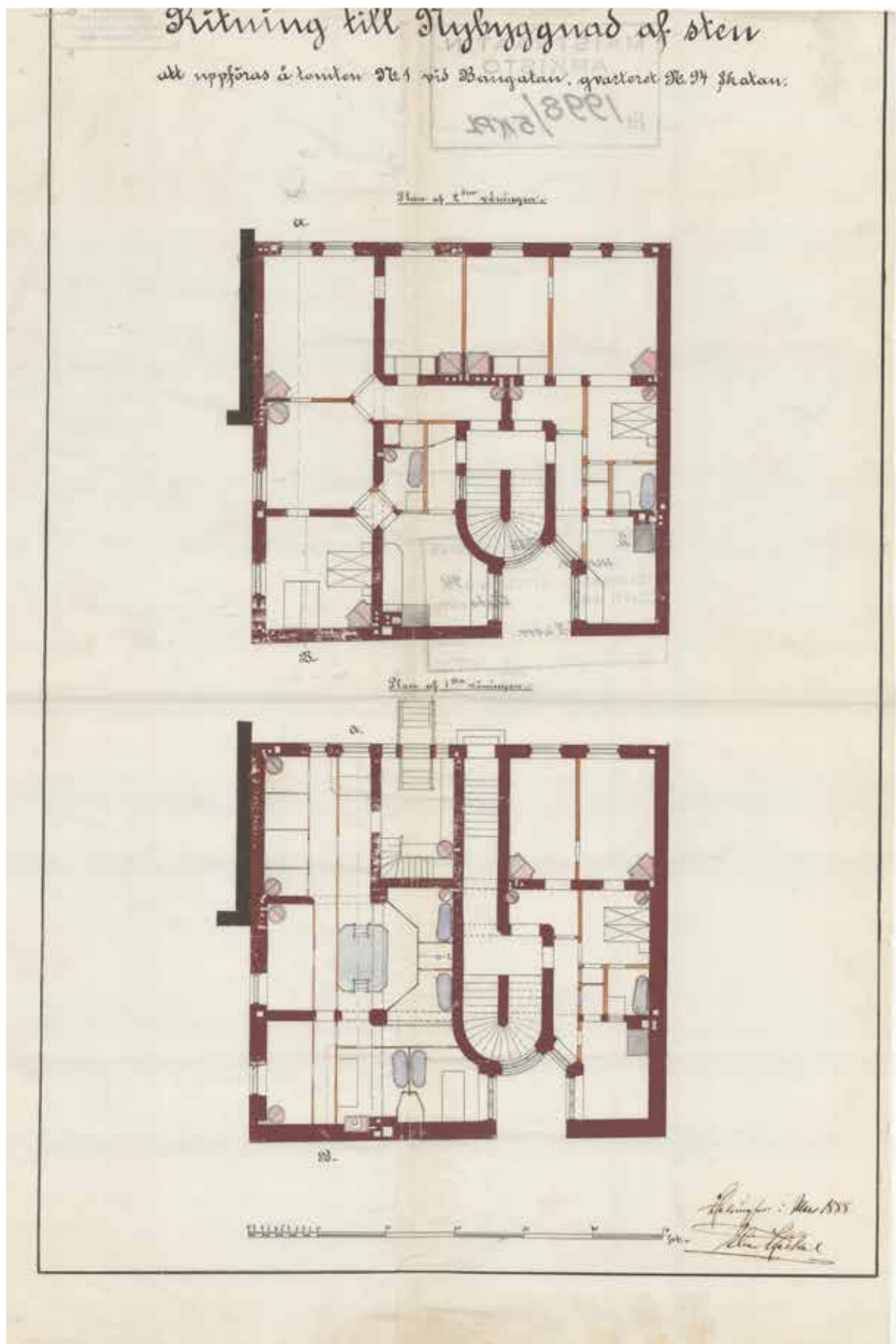
Pohjaratkaisu

Rakennuksen ainoa porrashuone sijaitsee hie-
man epäsymmetrisesti rakennuksen takaosassa
siten, että talo jakautuu kapeampaan ja leveäm-
pään osaan. Tämä ratkaisu johtui todennäköi-
sesti kylpylätoiminnan tarpeista. Varsinainen
kylpyläosasto sijaitsi kellarikerroksessa ja ensim-
mäisen kerroksen leveämmällä puolella. Keskellä
oli kahden kerroksen läpimenevä kivirakentei-
nen allas, niin sanottu ”bassin”.³⁰ Altaan ympäril-
lä oli toimenpide-, puk- ja erilaisia kylpyhuonei-
ta. Mathias Haglundin vastaanotto sijaitsi myös
kylpylän tiloissa. Rakennuksen muissa kerrok-
sissa oli alun perin kaksi asuntoa. Pienemmässä
asunnossa oli kaksi huonetta, alkovi, keittiö ja
kylpyhuone. Isommassa asunnossa oli neljä huo-
netta, keittiö ja kylpyhuone. Molemmat asunnot
olivat läpitalonhuoneistoja. Isomman asunnon
ikkunat avautuivat sisäpihalle etelään, Yrjönka-
dun pihalle itään sekä pohjoispuolen valokui-
luun. Pienemmän asunnon ikkunat avautuivat
ainoastaan sisäpihalle ja valokuiluun. Piharaken-
nuksen asunnot olivat vaatimattomampia kuin
kulmatalon ja myöhemmin rakenetut Ratakadun
siiven kadunpuoleiset asunnot.

30. 07.11.1889 Finland no 260

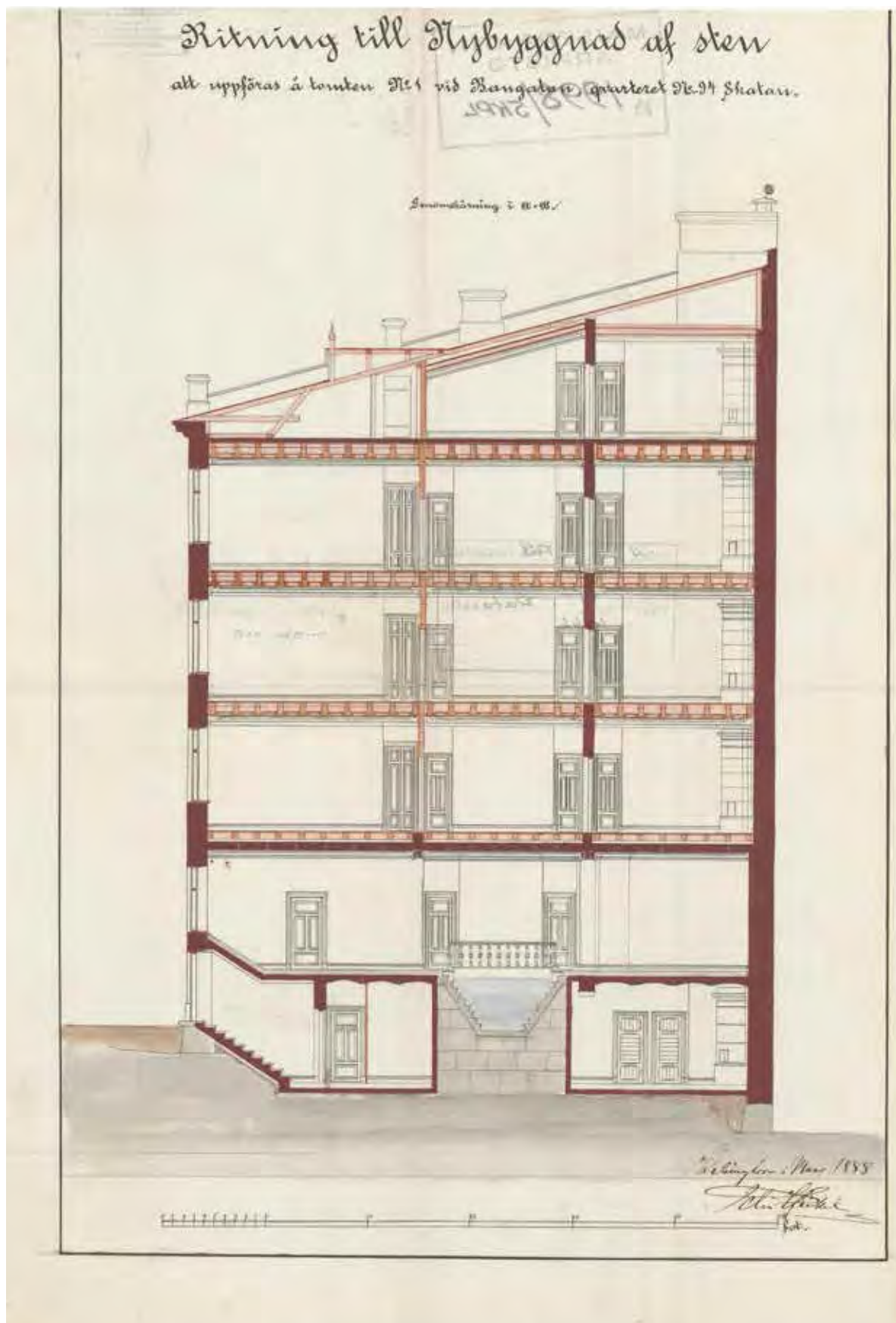
Pohjakerros. 1888 Elia Heikel. HKA.

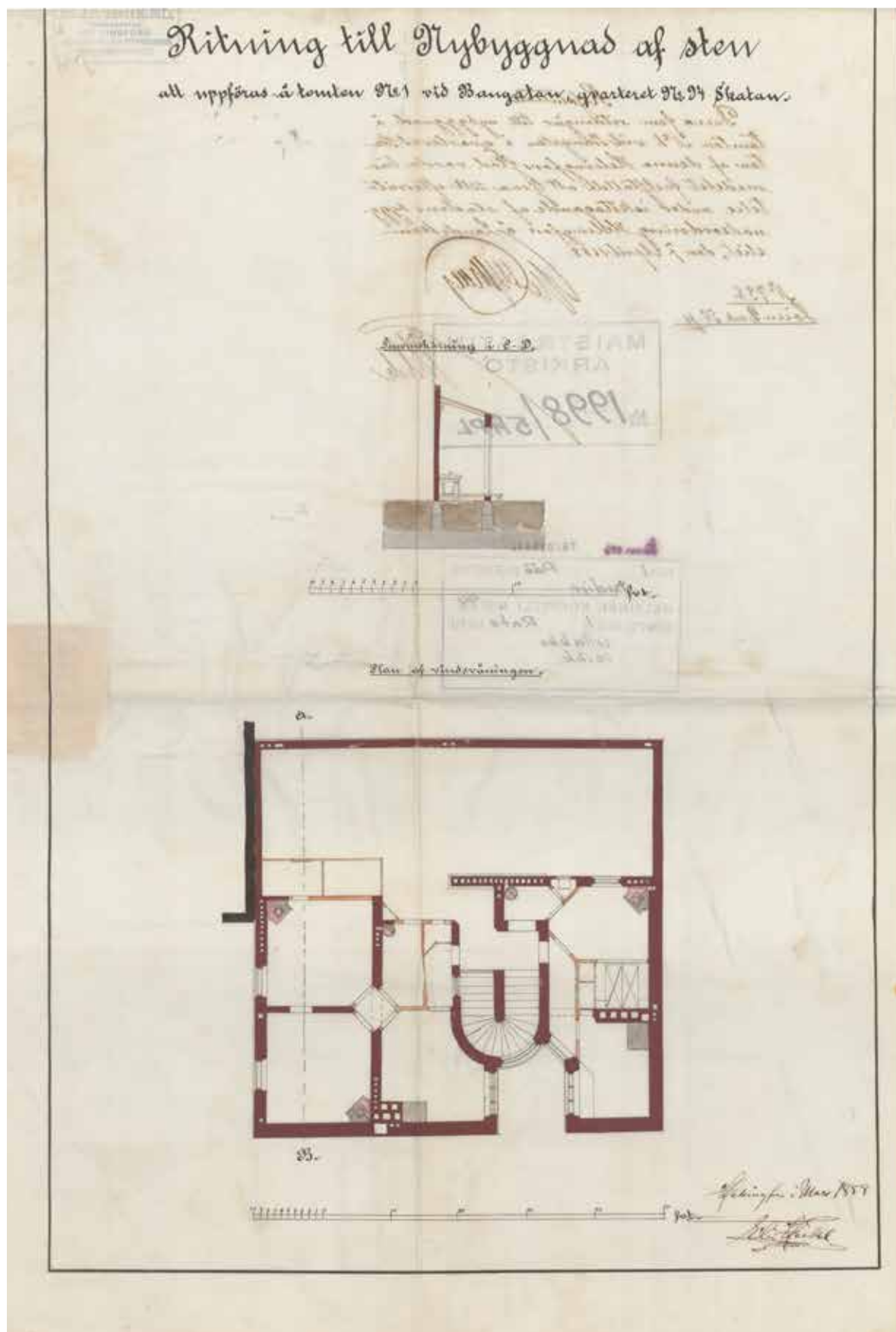
I. ja 2.kerros. 1888 Elia Heikel. HKA.

4.kerros. 1888 Elia Heikel. HKA.

Leikkaus A-B. 1888 Elia Heikel. HKA.

Ullakko ja leikkaus C-D. 1888 Elia Heikel. HKA.

RATAKADUN SIIPI (RAKENNUS 2)

Ratakadun piirustukset on päivätty kesäkuussa ja vahvistettu heinäkuussa 1889. Rakennuksen pohjapiirrokset ja leikkaukset on allekirjoittanut Elia Heikel ja julkisivut Selim A. Lindqvist. Ratakadun siipi rakennettiin Ratakadun varrelle viimeisenä palana Yrjönkadun kulmatalon ja piharakennuksen muodostamaa kokonaisuutta. Rakennus oli koko tontin levyinen nelikerroksinen, suorakulmainen rakennus. Huonekorkeus noudatti viereisen kulmatalon mitoitusta.

Kantavat rakenteet

Rakennus perustettiin kallion varaan. Kivijalat ovat luonnonkivistä muurattuja ja kantavat seinät ovat täysitiilimuureja. Alkuperäispiirustuksista poiketen taloon rakennettiin myös matala holvattu kellaritila. Muut välipohjat olivat puuta ja ullakolla oli alun perin puisen välipohjan päällä myös tiilistä ladottu palopermanto. Porashuoneissa on holvattu tiilikatto. Rakennuksen keskellä kulkee pituussuunnassa massiivinen kantava tiilimuuri, joka kannattaa välipohjien ja yläpohjan puuvasat. Muut väliseinät olivat joko massiivisia tiilimuureja tai kevytrakenteisiä puuseiniä. Harjakattoa kannattivat puiset kattotuolit, jotka oli tuettu kantavaan tiilimuurirunkoon. Kattotuolit olivat vapaakantoisia kattotuoleja eli niin sanottuja ruotsalaisia kattotuoleja, jossa rungon keskellä ei ollut pystytukea. Vesikaton materiaali oli peltiä.

Julkisivut

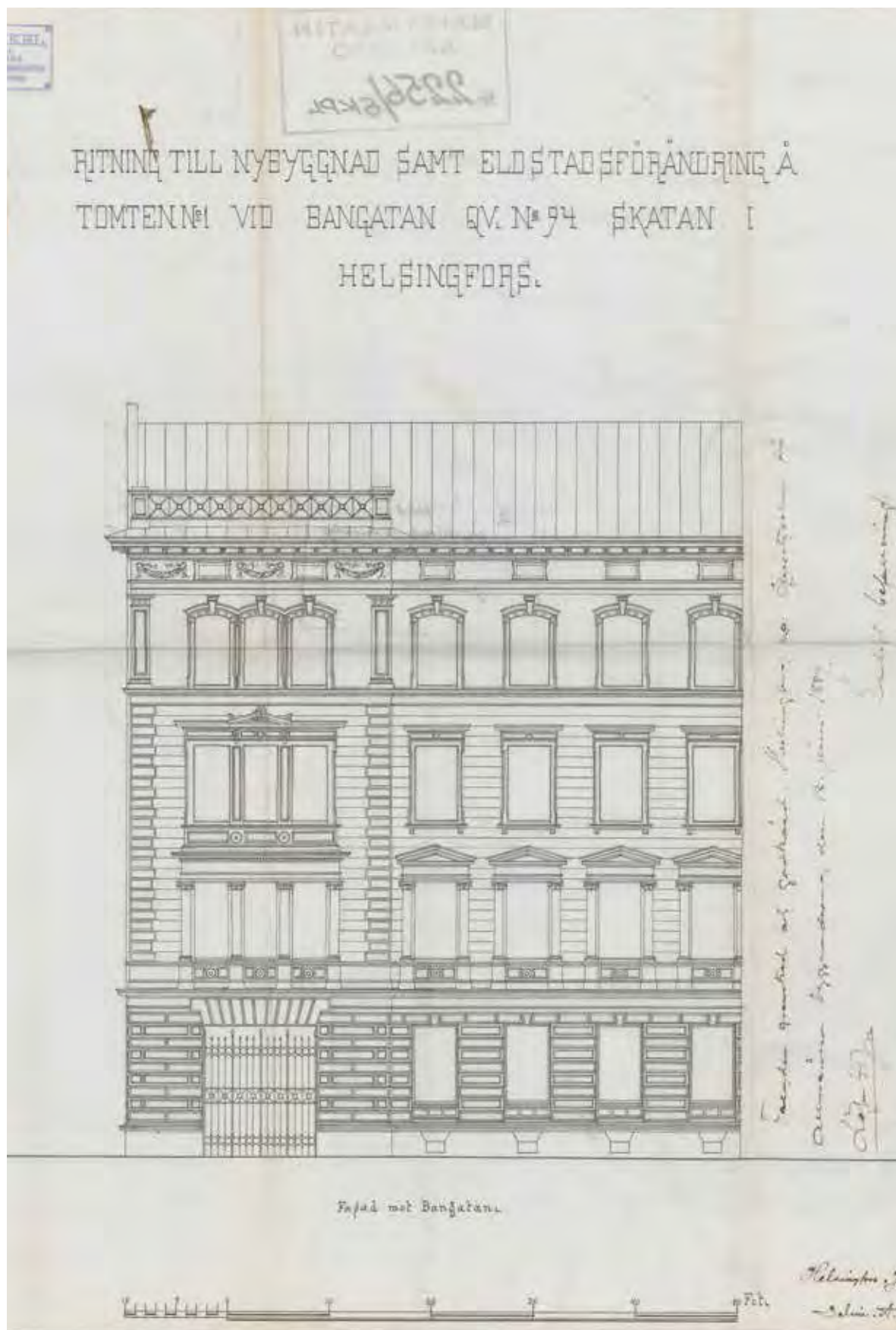
Ratakadun katujulkisivu vastaa tyyllillisesti kulmatalon julkisivua. Aukotus, materiaalit ja koristelu olivat samankaltaiset. Ratakadun siipi liittyikin naapurirakennukseen muodostaen harmonisen kokonaisuuden. Julkisivun länsipäässä on risaliitti, jossa on kolmoisikkunoita porttikäytävän yläpuolella. Ne ovat asuntojen päätilojen ikkunoita. Räystään alapuolella oli kipsikoristeita ja katolla koristekaide risaliitin kohdalla. Julkisivupiirustuksiin ei ole piirretty puitejakoa, mutta ikkunat olivat todennäköisesti kolmiruutuisia T-ikkunoita kuten naapuritalossa. Pihajulkisivu oli vaatimaton ja länsisivu päättyi umpinaiseen palomuriin.

Lvis-järjestelmät

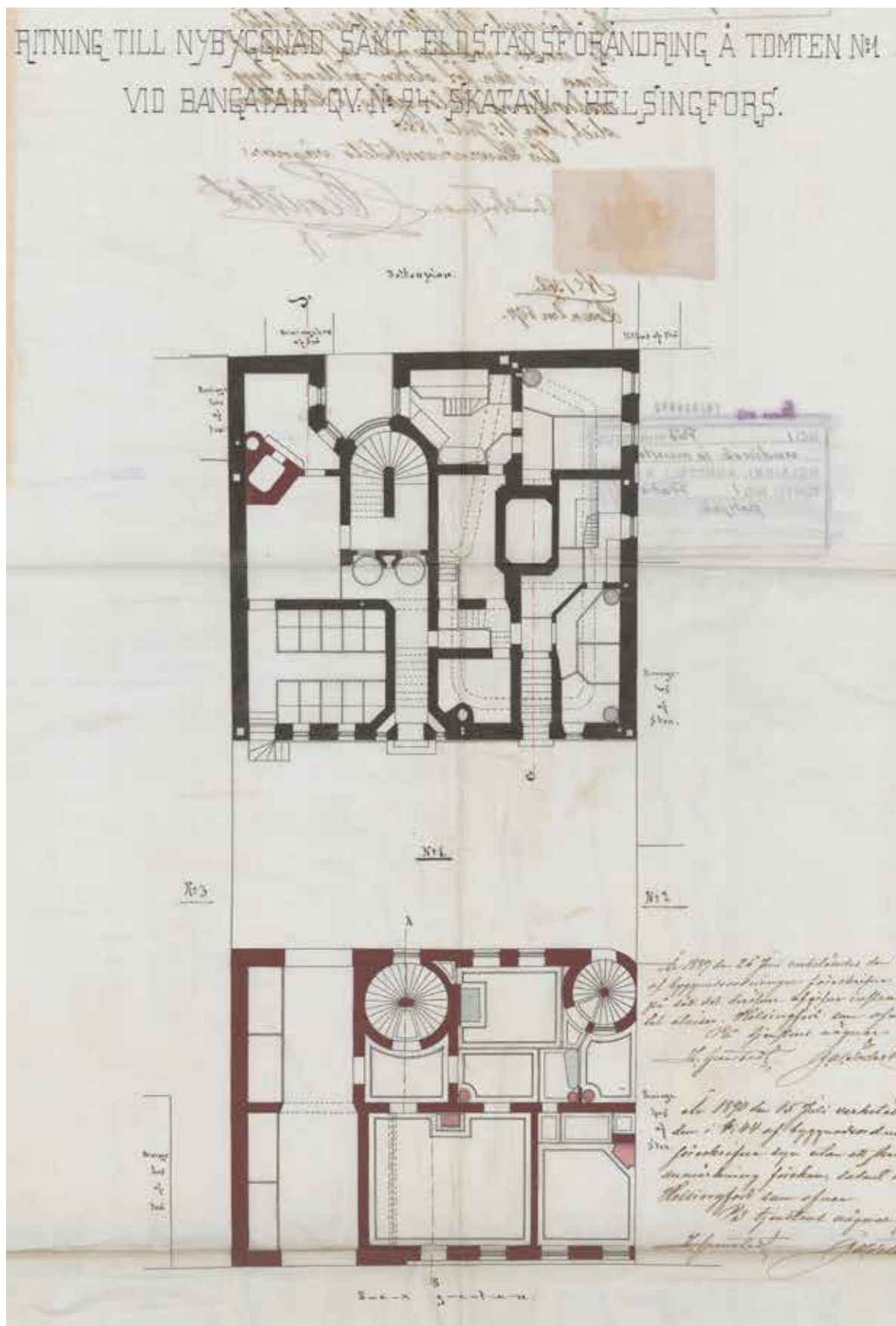
Asuinhuoneistoissa oli kylpyhuone ja amme. Lämmitys toimi huonekohtaisten kakluunien ja puuhellojen varassa.

Pohjaratkaisu

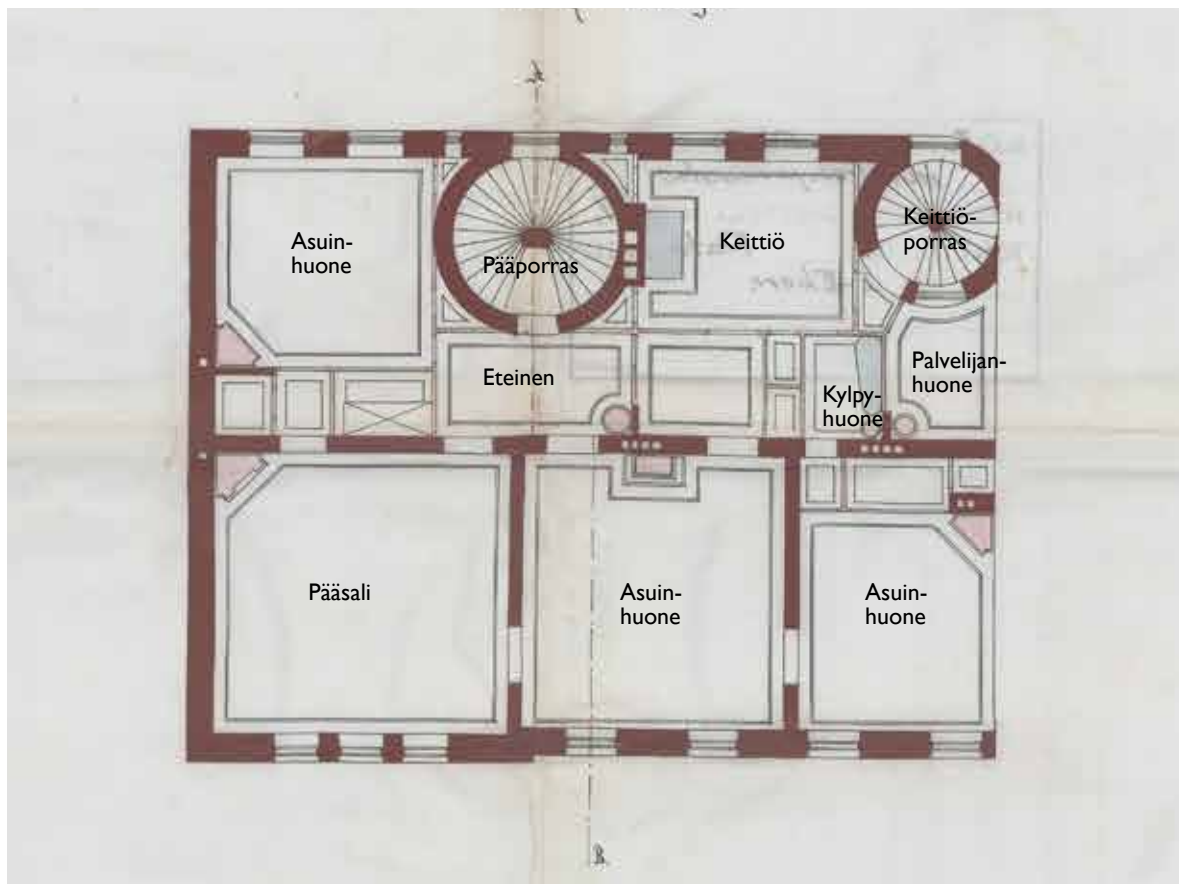
Porttikäytävän vasemmalla puolella sijaitsi alun perin varastotiloja ja myöhemmin varasto sekä pieni liiketila. Porttikäytävän oikealla puolella oli sisäänkäynti pääportaaseen. Ensimmäisessä kerroksessa oli yksi pienempi asunto jossa oli kaksi huonetta, keittiö, kylpyhuone ja palvelijahuone. Tämä katu-tason huoneisto muutettiin jo vuonna 1908 liiketiloiksi. Pääportaan lisäksi oli myös pienempi keittiöporras. Molemmat portaat olivat kierreportaita. Muissa kerroksissa oli yksi iso asunto jossa oli neljä huonetta, keittiö, kylpyhuone ja palvelijahuone. Asuntojen pääsali sijaitsi kadun puolella länsipäädystä. Keittiö ja makuuhuone olivat pihan puolella. Toinen ja kolmas kerros olivat alun perin rakennuksen pääkerrokset. Ratakadun siiven asunnot olivat pienempiä, vaatimattomampia ja vähemmän koristeltuja kuin kulmatalon asunnot.

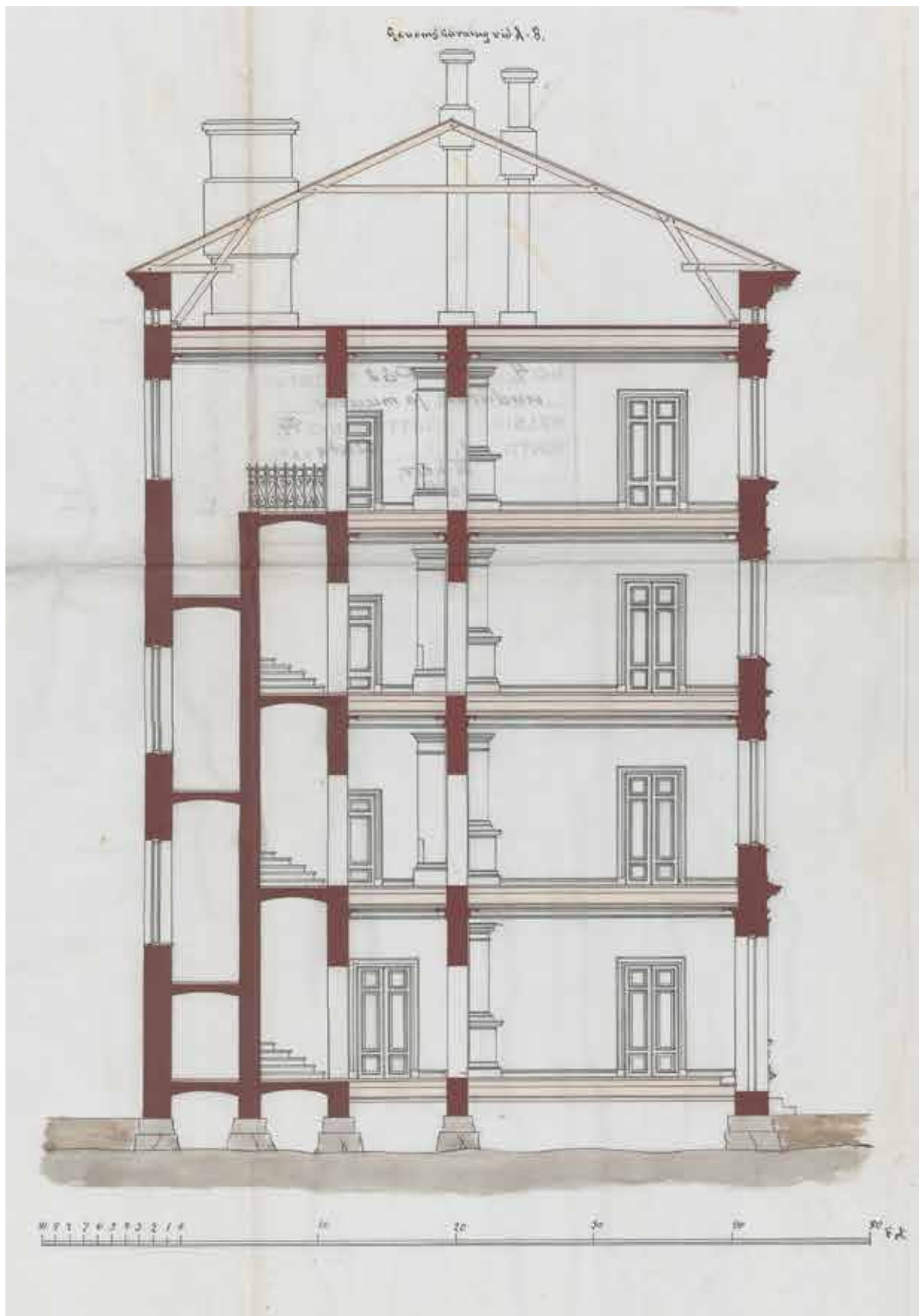
Julkisivu Ratakadulle. 1889 Selim A Lindqvist. HKA.

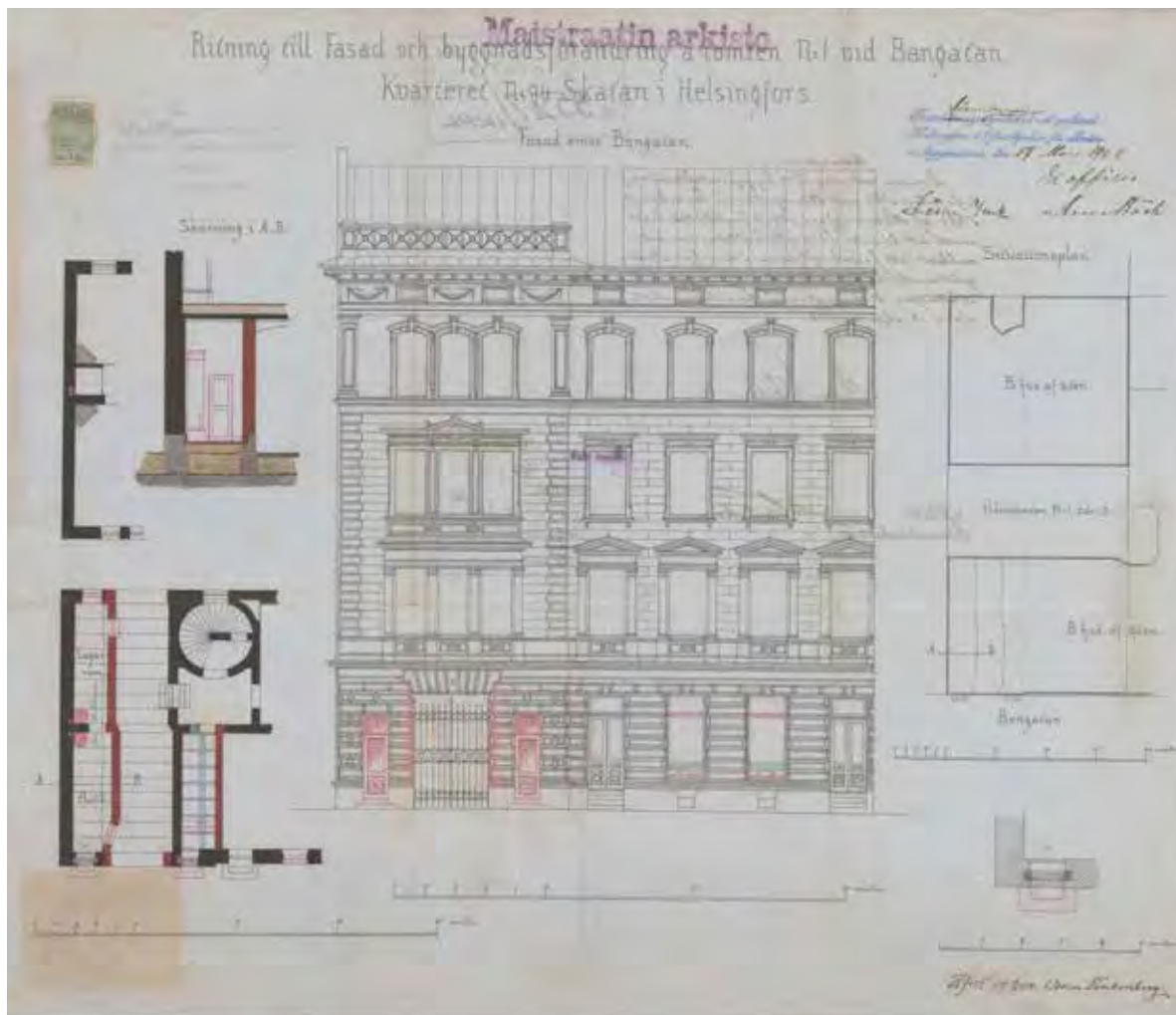
I. kerros. 1889 Elia Heikel. HKA.

2. kerros. 1889 Elia Heikel. HKA.

Leikkaus A-B. 1889 Elia Heikel. HKA.

Muutospiirustus. 1908 Oskar Finkenberg. HKA.

04

Myöhemmät vaiheet

4.1 KÄYTTÖHISTORIA

Kulmatalo (rakennus 3) valmistui viimeistään kesällä 1889, jolloin rouva Hämäläinen haki vuokralaisia lehti-ilmoituksella. Suuriin asuntoihin haettiin sanomalehdissä myös alivuokralaisia.³¹ Taloa kutsuttiinkin ”Hyrykodiksi”. Seuraavina vuosikymmeninä rakennuksessa asui vuokralaisten lisäksi useita Lars ja Emma Hämäläisen perillisiä aina siihen saakka, kunnes asunnot muutettiin toimistokäyttöön.³²

Kylpylätoiminta alkoi heti piharakennuksen (rakennus 1) valmistuttua ja Ratakadun puoleisen rakennuksen rakennustöiden aikana käynnisti kylpylään tapahtui viereisen tontin kautta.³³ Piharakennuksen yläkerroksissa ja Ratakadun varren rakennuksessa oli vuokra-asuntoja. Ne olivat pääosin asuinkäytössä, mutta joissakin tiloissa toimi myös liikkeenharjoittajia: sanomalehdissä mainostettiin muun muassa tilitoimistoa, hattukauppaa ja työhtöliikettä.³⁴ Vuokratalo, jossa oli useita erikokoisia asuntoja, mahdollisti erityyppisiä toimintoja: Rouva A. Tuhkunen piti rakennuksessa täyshoitola 1890-luvulla ja 1900-luvun alussa seillä mainitaan olleen kahvila.³⁵ Kulmataloa korotettiin vuonna 1934 kahdella asuinkerroksella arkkitehti Eino Forsmanin laatimien suunnitelmien mukaan.

MATHIAS HAGLUNDIN TERVEYSKYLPLYLÄ

Varhaisimmat suomalaiset kylpylät nojasivat ajatukseen lähdeveden terveysvaikutuksista, niinpä ensimmäiset kylpylät perustettiin 1800-luvun alussa lähteiden viereen – parantavia ominaisuuksia katsottiin olevan niin veden nauttimisella kuin kylvyillä. Kylpylät sijaitsivatkin usein puhtaan luonnon ja raittiin ilman äärellä. Toisin kuin sairaille tarkoitettut keuhkotautiparantolat, terveyskylpylät toimivat 1800-luvun lopulla terveen, vaurastuneen porvariston idyllisinä kesänviettopaikkoina. Kylpylät olivat suosionsa huipulla 1900-luvun alussa.³⁶

Kylpylöissä hoidettiin sairauksia hysteriaa suolitukkoon ja selkävaivoihin. Kylpylän pitäminen Helsingissä tuli mahdolliseksi vasta, kun kaupungin vesijohtolaitos aloitti toimintansa vuonna 1876. Edellisenä vuonna kaupunkiin oli valmistunut maan ensimmäinen viemäri.³⁷ Helsingin ensimmäinen uima-allas rakennettiin hyvin pian vuonna 1885, nykyisen Kalevankatu 32:n piharakennuksessa toimineeseen kylpylään.

Mathias Haglundin kylpylä seurasi pian perässä ja sitä mainostettiin rakennuksen valmistumisesta lähtien ahkerasti ajan sanomalehdissä. Terveyskylpylässä työskenteli Haglundin lisäksi kymmenkunta kylvettäjä. Siellä tarjottiin suomalaisia ja mutakylpyjä, myös suomalaiset saunat olivat käytössä. Kylpylässä oli kylpyammeita ja pienehkö allas, ’bassin’. Lisäksi kylpylän avajaisjankohdan *Finland*-lehti kertoi, että kylpylä on varustettu kattavalla lämmitysputkistolla ja se tulee kilpailemaan kaupungin muiden kylpylöiden

31. 21.07.1889 Hufvudstadsbladet no 170

32. Antero Saarilahden sähköposti 1.12.2014.

33. 01.01.1890 Hufvudstadsbladet no 1

34. 05.03.1892 Hufvudstadsbladet no 54 sekä 17.05.1892 Hufvudstadsbladet no 133

35. 30.09.1906 Helsingin Sanomat no 227A

36. Suvikumpu 2014, 6, 12.

37. Suvikumpu 2014, 19.

Panoraama Johanneksen kirkon tornista pohjoiseen. Koulupuistikko, Ratakatu 3 ja Korkeavuorenkatu 27 ja 25. Kuva: Pietinen Aarne Oy, 1930-luvun puoliväli, jolloin Ratakatu 3:n korotusosa oli rakenteilla. HKM KA.

kanssa erityisellä terveysosaamisellaan.³⁸ Vuonna 1891 kylpylään avattiin oma osasto naisille.³⁹ Kylpylä toimi Haglundin omistuksessa aina vuoteen 1906, jolloin koko kiinteistö pakkohuutokaupattiin ja sen osti leskirouva Nervander. Kylpylätiloja laajennettiin Gustaf Estlanderin piirustusten mukaan piharakennuksessa vuonna 1912 ja kylpylätoiminta jatkui aina vuoteen 1920, jolloin Söderström & C:O Förlags Ab osti kiinteistön.⁴⁰

SÖDERSTRÖM & C:O FÖRLAGS AB

Söderströmin kustantamon toimisto sijaitsi Ratakadun siiven (rakennus 2) kahdessa ensimmäisessä kerroksessa niin, että katutasossa sijaitsivat konttori sekä johtajan huone ja toisessa kerroksessa neuvottelutila. Toinen kerros oli osittain vuokrattu asuinkäyttöön. Sisäänkäynti kontto-

riin tapahtui porttikäytävässä sijainneesta ovesta. Piharakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli kustantamon varastotiloja, ja kellaritoimisto toimi halokovarastona. Molempien rakennusten yläkerroksissa oli edelleen vuokra-asuntoja ja Aimo Kokkosken mukaan myöhemmin piharakennuksessa asui pitkään taidemaalari ja -graafikko Torger Enckell perheineen.⁴¹ Söderström & C:O Förlags Ab:n pitkäaikainen toimitusjohtaja Bertel Appelberg asui Ratakadun siiven kolmannessa kerroksessa. Ratakadun siipi ja piharakennus vaurioituivat pahasti helmikuun 1944 suurpommituksissa 6. ja 26. helmikuuta, kun Ratakatu 9:ään osunut pommi aiheutti vahinkoa myös läheisille taloille. Myös vastapäätä sijainneeseen Normaalityöseon rakennukseen osui miinapommi, jonka aiheuttama paineaalto teki tuhoa ympäristössä.⁴² Kustantamon paperivarasto tuhoutui ja vaurioiden arvioitiin olevan arvoltaan 800.000 markkaa. Kustantamo määrättiin rakentamaan suojahuo-

38. 07.11.1889 Finland no 260

39. 23.12.1891 Nya Pressen no 349

40. Ratakatu 1C-3 ja Yrjönkatu 2 B rakennustiedot Helsingin kaupunginmuseon rakennustietokannassa sekä Carl Appelbergin haastattelu 27.11.2014.

41. Aimo Kokkosken sähköposti 5.12.2014.

42. Helminen & Lukander 2014, 61-64.

Pellonraivauksen johtajat (oikealta lukien) V. Kähkönen, Kauko Maijala, Aito Saarilahti, Aarne Rouhu, Veikko Ihamuotila ja Olavi Jaakkola ottavat vastaan onnittelijoita Hallintoneuvoston huoneessa (kulmatalon 3. krs) Pellonraivauksen 25-vuotisjuhlassa vuonna 1965. Kuva:Aimo Kokkosen kuva-arkisto.

Kellarin ruokailutila peruskorjauksen jälkeen vuonna 1977. Kuva:Aimo Kokkosen kuva-arkisto.

Rakennuksen punertava julkisivu peruskorjauksen jälkeen vuonna 1977. Kuva:Aimo Kokkosen kuva-arkisto.

Saunaosasto uima-altaineen peruskorjauksen jälkeen vuonna 1977. Kuva:Aimo Kokkosen kuva-arkisto.

ne, joka toteutettiin piharakennuksen kellariin keväällä 1944.⁴³

Söderströmin aikana rakennuksissa ei tehty merkittäviä muutoksia ja asuinhuoneistoissa olot olivat etenkin kylpyhuoneiden osalta melko alkeelliset ja tilat vetoisat.⁴⁴ Rakennuksen kakluunit olivat käytössä siihen saakka kun Söderström muutti pois ja myi kiinteistön Perusyhtymälle vuonna 1975.

PELLONRAIVAUS OY

Pellonraivaus Oy perustettiin vuonna 1940 suorittamaan – nimensä mukaisesti – pellon raivusta talvisodan jaloista evakuoitulle siirtoväelle. Jatkosodan jälkeen peltöjen uudisraivaus siirtoväen ja muiden maansaantiin oikeutettujen tarpeisiin käynnistyi toden teolla. Uudisraivaus oli vilkkaimmillaan 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla yhtiön toiminta laajeni salaojitukseen ja muihin peltöjen kunnossapitotoimiin sekä maanrakennustöihin. Laajenemispyrkimyksiä myös kyseenalaistettiin, sillä valtio oli yrityksen merkittävä omistaja. Pellonraivaus Oy jatkoi kuitenkin kasvuaan yritysostojen kautta ja ryhtyi myös teollisuuden harjoittajaksi. 1960-luvulla yritys vaihtoi nimensä organisaatiouudistuksen myötä Perusyhtymäksi.⁴⁵

Pellonraivaus Oy osti Yrjönkatu 2:n (rakennus 3) kiinteistön 18.5.1948.⁴⁶ Tuolloin yhtiön pääkonttori sijaitsi Eteläesplanadi 22:ssa ja Yrjönkadun kulmatalon asuntoja vuokrattiin yhtiön työntekijöille, mutta talossa oli muitakin asukkaita. Pellonraivauksen toiminnan laajentuessa 1950-luvun alussa, vanha pääkonttori muuttui ahtaaksi ja se päätettiin siirtää Yrjönkatu 2:een.⁴⁷

Antero Saari-lahti asui kulmatalon viidennessä kerroksessa vuosina 1951–1970. Hänen isänsä Aito Saari-lahti oli Pellonraivaus Oy:n ja myöhemmin Perusyhtymän teknillinen johtaja ja hallituksen pitkäaikainen jäsen.⁴⁸ Saari-lahten mukaan Pellonraivaus Oy:n pääkonttorin alkuaikoina Yrjönkadulla kulmatalo oli pääosin asuinkäytössä. Pellonraivauksen konttorihuoneet sijaitsivat

alimmissa kolmessa kerroksessa. Ensimmäisessä kerroksessa istuivat konttoripäällikkö ja taloushallinto, toisessa toimitusjohtaja Olavi Jaakkola kulmahuoneessa ja siellä oli lisäksi tytäryhtiö Ojaputken sekä maanrakennusosaston toimitiloja. Kolmannessa kerroksessa oli tytäryhtiö Pohjarakennus Oy:n toimitiloja ja kulmahuoneessa hallintoneuvoston kokoushuone. Yhtiön konttoria kuitenkin ryhdyttiin laajentamaan puoli-kerroksittain ja myöhemmin kerros kerrallaan. 1960-luvulla neljännen kerroksen vuokralaisten poistuessa kerros saatiin toimistokäyttöön ja kulmaan sisustettiin uusi huone toimitusjohtaja Jaakkolalle.⁴⁹ Saari-lahtien asunnon yläpuolella kuudennessa kerroksessa oli johtaja Aarne Rouhun työsuhteasunto ja Rouhun muuttaessa muualle nämäkin tilat muutettiin toimistokäyttöön. Saari-lahtien asunnon kanssa meneteltiin samoin heidän muuttaessaan pois vuonna 1970. Antero Saari-lahten mukaan kuudennessa kerroksessa sijaitsi pitkään vahtimestarin asunto sekä ensimmäisessä kerroksessa talonmiehen asunto. Kulmatalon alakerrassa oli alkuaikoina ruokalan lisäksi myös yhteinen pyykkitupa sekä asukkaiden kellaritiloja. Ullakolla oli sen aikaisten kaupunkitalojen tapaan suuret asuntokohtaiset säilytystilat sekä suuri yhteinen pyykkivintti. Yrjönkadun sisäänkäynnin yläpuolella oli peltöjen raivaajia esittävä Yrjö Rosolan lasireliefi.⁵⁰

Perusyhtymä osti Ratakadun siiven ja piharakennuksen Söderström & C.O. Förlags Ab:lta 1975. Suurimmat muutokset koko rakennusryhmään tehtiin 1976–77 peruskorjauksessa, jonka suunnittelijana toimi arkkitehti Ilkka Pajamies. Tällöin Ratakadun siiven sekä piharakennuksen asunnot muutettiin toimistoiksi ja piharakennuksen kerrokset yhdistettiin käytävillä kulmarakennukseen. Piharakennuksen ylimpään, viidenteen kerrokseen järjestettiin talonmiehelle kolme huonetta ja keittiön käsittävä asunto ja huoltomiehelle yksiö.⁵¹ Ratakadun siiven katon lapetta korotettiin pihan puolelta, jotta sinne saatiin sovitettua toimistohuoneita. Lisäksi kulmatalon keittiöporras purettiin ja sen tilalle rakennettiin hissikuilu, mistä johtuen kulmatalon pääportaaseen ei enää tullut epäsuoraa luonnonvaloa. Sisäpihan tasoa nostettiin metrillä, jotta sen alle kellaritiloihin saatiin sovitettua

43. Stjernschantz 1991, 219 ja rakennuslupa 11.3.1944 HKA ja RakVV.

44. Carl Appelbergin haastattelu 27.11.2014.

45. Herranen 2012, 77–79.

46. Tonttorekisterikortti Yrjönkatu 2. HKA SIN.

47. Herranen 2012, 93.

48. Aito Saari-lahti oli Pellonraivauksen ja myöhemmin Perusyhtymän hallituksessa 29 vuotta 1946–1975. Herranen 2012, 93.

49. Aimo Kokkosen sähköposti 5.12.2014.

50. Antero Saari-lahten sähköposti 17.11.2014.

51. Aimo Kokkosen sähköposti 5.12.2014.

uusi ruokala ja sosiaalitalat. Tämä johti joidenkin pihalle johtaneiden ovien ja ikkunoiden umpeen muuraamiseen. Kellariin rakennettiin myös saunaosasto ja uima allas. Pääkonttorin pääsisäänkäynti siirrettiin Ratakadun puolelle, missä aulaa suurennettiin. Tästä eteenpäin konttorin käyntiosoite oli Ratakatu 3. Ulkoisesti suurin muutos oli vaaleiden, hieman rusehtavan harmaiden katujulkisivujen maalaaminen punaruskealla värillä tummanvihrein yksityiskohdin.⁵² Aimo Kokkonen muistaa vielä vanhat korkeat valkoiset kakluunit, jotka olivat Ratakadun kiinteistössä peruskorjaukseen saakka. Hänen kertomansa mukaan museovirasto kävi purkamassa ehyet uunit talteen.⁵³

Perusyhtymän pääkonttori muutti Ratakadun ja Yrjönkadun kulmassa 32 vietetyn vuoden jälkeen uuteen kiinteistöön Länsi-Pasilaan Maistraatin portti 2:een vuonna 1985.⁵⁴ Perusyhtymä-konsernin kannattavuusongelmat johtivat lopulta siihen, että vuonna 1987 konsernissa tehtiin mittava uudelleenjärjestely, jossa Perusyhtymä liitettiin sen tytäryhtiöön ja nimi muuttui YIT-yhtymäksi.⁵⁵

SUOMEN VALTIO

Loppuvuodesta 1983 perustettu ympäristöministeriö muutti Ratakadun ja Yrjönkadun kulma-kiinteistöön 10.8.1987. Tätä ennen kiinteistössä tehtiin korjauksia, kuten välineinämuutoksia ja ikkuna-aukkojen avaaminen korotusosan kulmaan. Yrjönkadun puoleinen ullakko muutettiin toimistoksi. Vuonna 1988 ullakolle sisustettiin kirjasto. Korjaustöiden suunnittelijana toimi jälleen arkkitehti Ilkka Pajamies. Ympäristöministeriö muutti pois Ratakadulta tammikuussa vuonna 1999 yhtenäisiin toimitiloihin.⁵⁶

Kauppa- ja teollisuusministeriö muutti kiinteistöön keväällä 2001. Tätä ennen, talvella 1999–2000 julkisivua kunnostettiin ja sen väritys palautettiin lähemmäs alkuperäistä, vaaleaa värimaailmaa. Rakennuksen sisätiloissa uusittiin pintoja ja alakattoja ja vaihdettiin osastoivia ovia.⁵⁷ Piharakennuksen ylimmässä kerroksessa

sijainneet kaksi asuntoa muutettiin toimistoiksi ja yhdistettiin käytävällä kulmarakennukseen. Korjaustyöt suunnitteli Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen.⁵⁸ Kauppa- ja teollisuusministeriöstä sekä työministeriöstä muodostettiin vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriö. Ratakatu 3:n kiinteistössä on TEM:n aikana tehty lähinnä huoltokorjauksia.

4.2 MUUTOSKAAVIOT

Tässä luvussa merkittävimmät muutokset on esitetty sekä julkisivujen että pohjapiirustusten osalta yhteenvetokaavioina. Tiedot muutoksista perustuvat rakennuslupa-asiakirjoihin. Käyttötarkoituksen muutokset on esitty rasteroituna vyöhykkeinä ja muut muutokset värillisinä vyöhykkeinä. Puretut rakenteet on esitetty pisteviivoilla. Pohja- ja julkisivukaavioiden pohjana on käytetty arkkitehtitoimisto Pirkko ja Arvi Ilosen laatimaa piirustussarjaa vuodelta 2001. Kronologinen luettelo rakennuslupa-asiakirjoista on tämän työn liitteessä 1.

52. Antero Saarilahden sähköposti 17.11.2014 ja rakennuslupa 10.9.1977, RakVV.

53. Aimo Kokkonen sähköposti 5.12.2014.

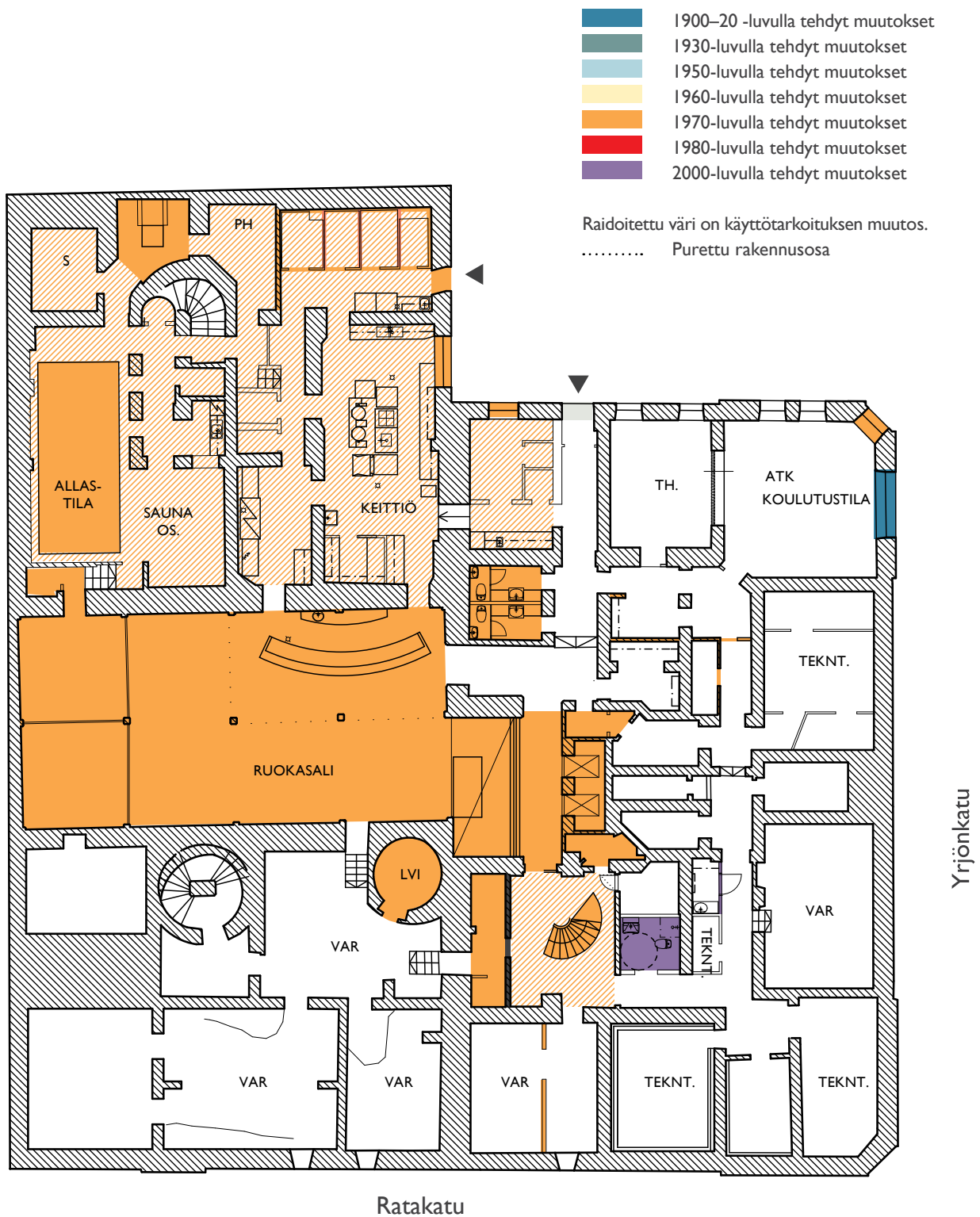
54. Herranen 2012, 123.

55. Herranen 2012, 268.

56. Sari Raudan sähköposti 28.11.2014.

57. Ratakatu 3 info, 2002.

58. Rakennuslupa 9.5.2000, RakVV.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiöporras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakanta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaineen.

- 1900–20 -luvulla tehdyt muutokset
- 1930-luvulla tehdyt muutokset
- 1950-luvulla tehdyt muutokset
- 1960-luvulla tehdyt muutokset
- 1970-luvulla tehdyt muutokset
- 1980-luvulla tehdyt muutokset
- 2000-luvulla tehdyt muutokset

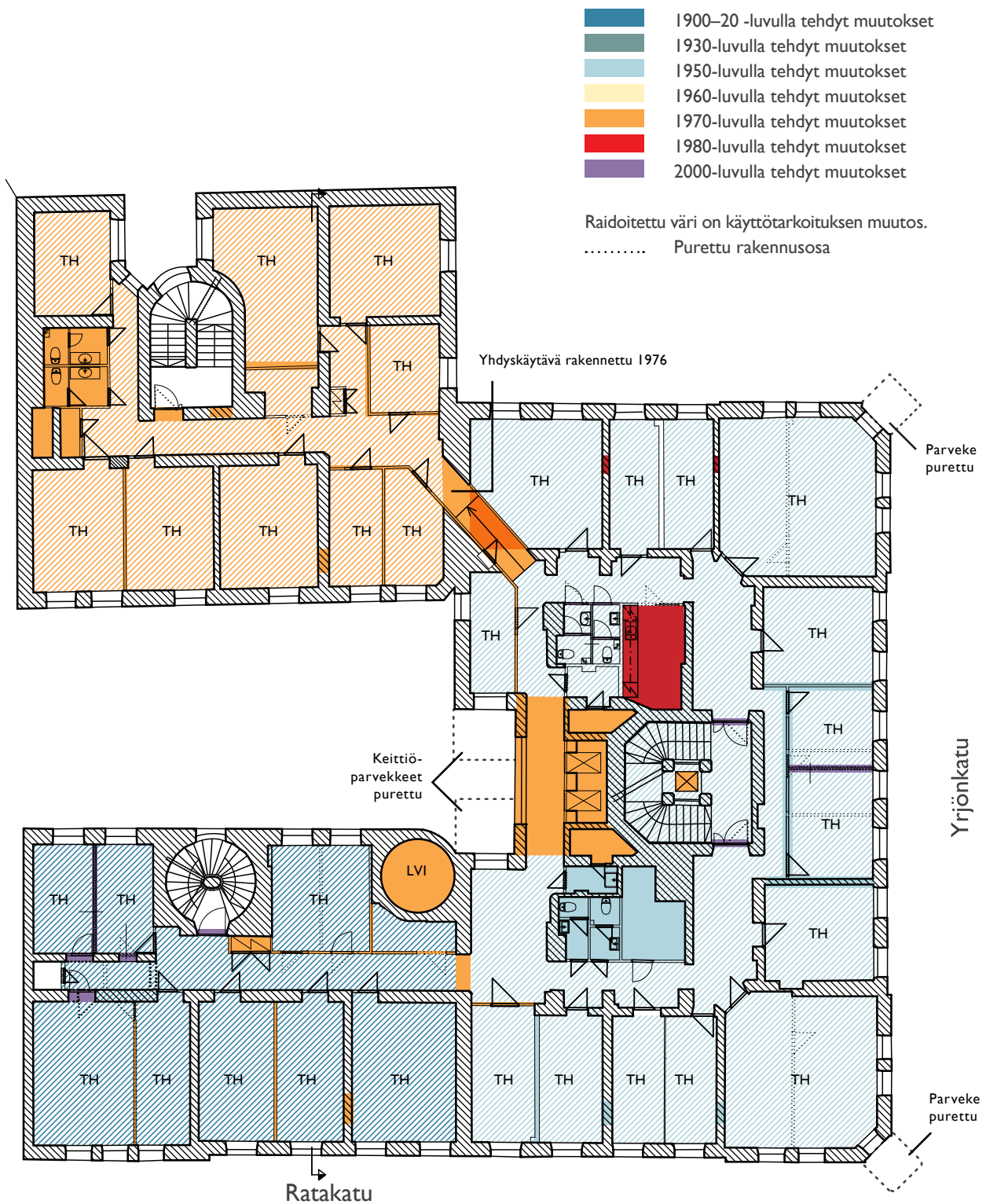
Raidoitettu väri on käyttötarkoituksen muutos.
 Purettu rakennusosa

1952–53 Kulmatalon asunnot muutettiin toimistoiksi.

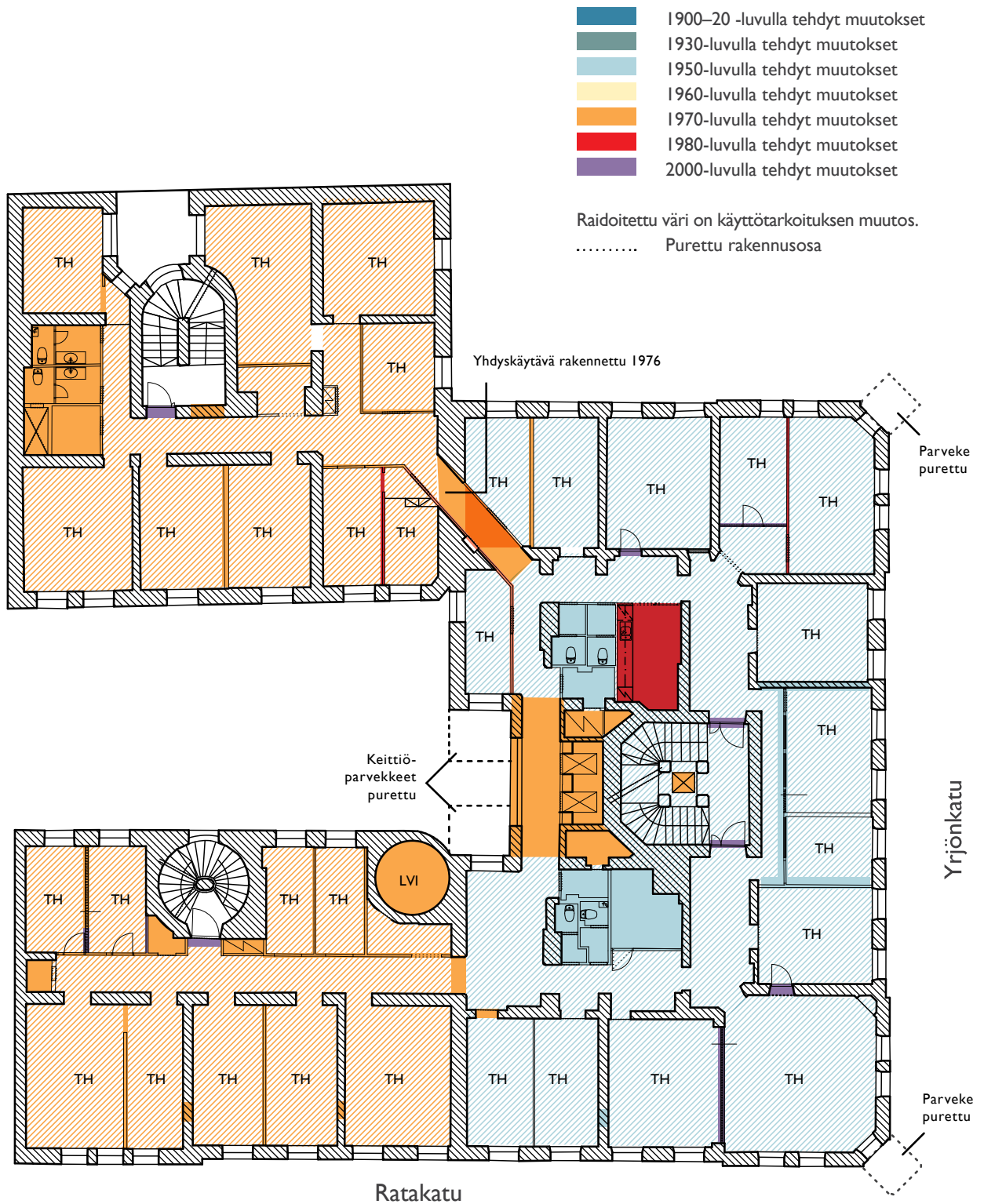
1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiö-porras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakanta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaan.

2000 Palo-ovet vaihdettiin uusiin.

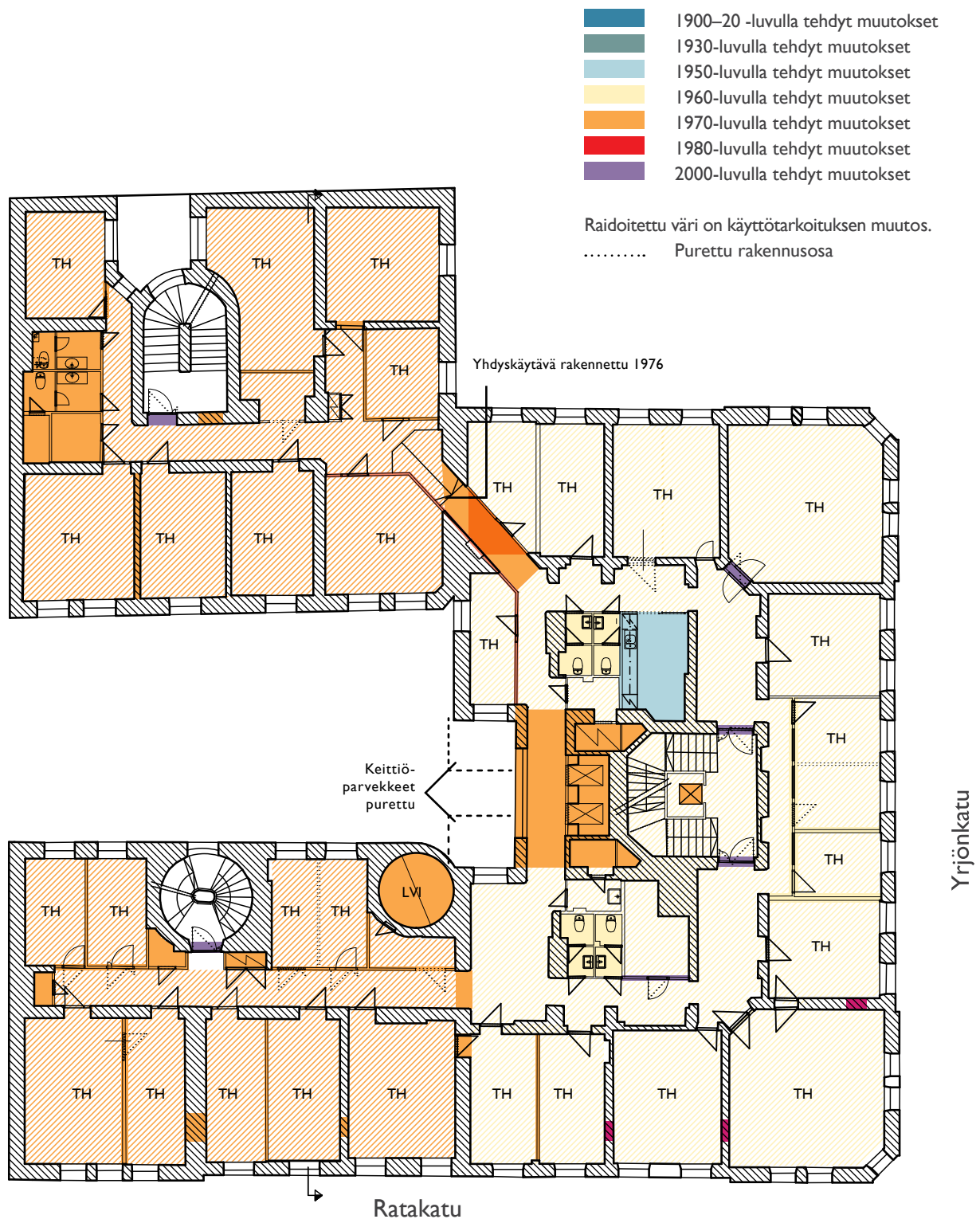
1952–53 Kulmatalon asunnot muutettiin toimistoiksi.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiö-porras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakantta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaineen. Yhdyskäytävä rakennettiin.

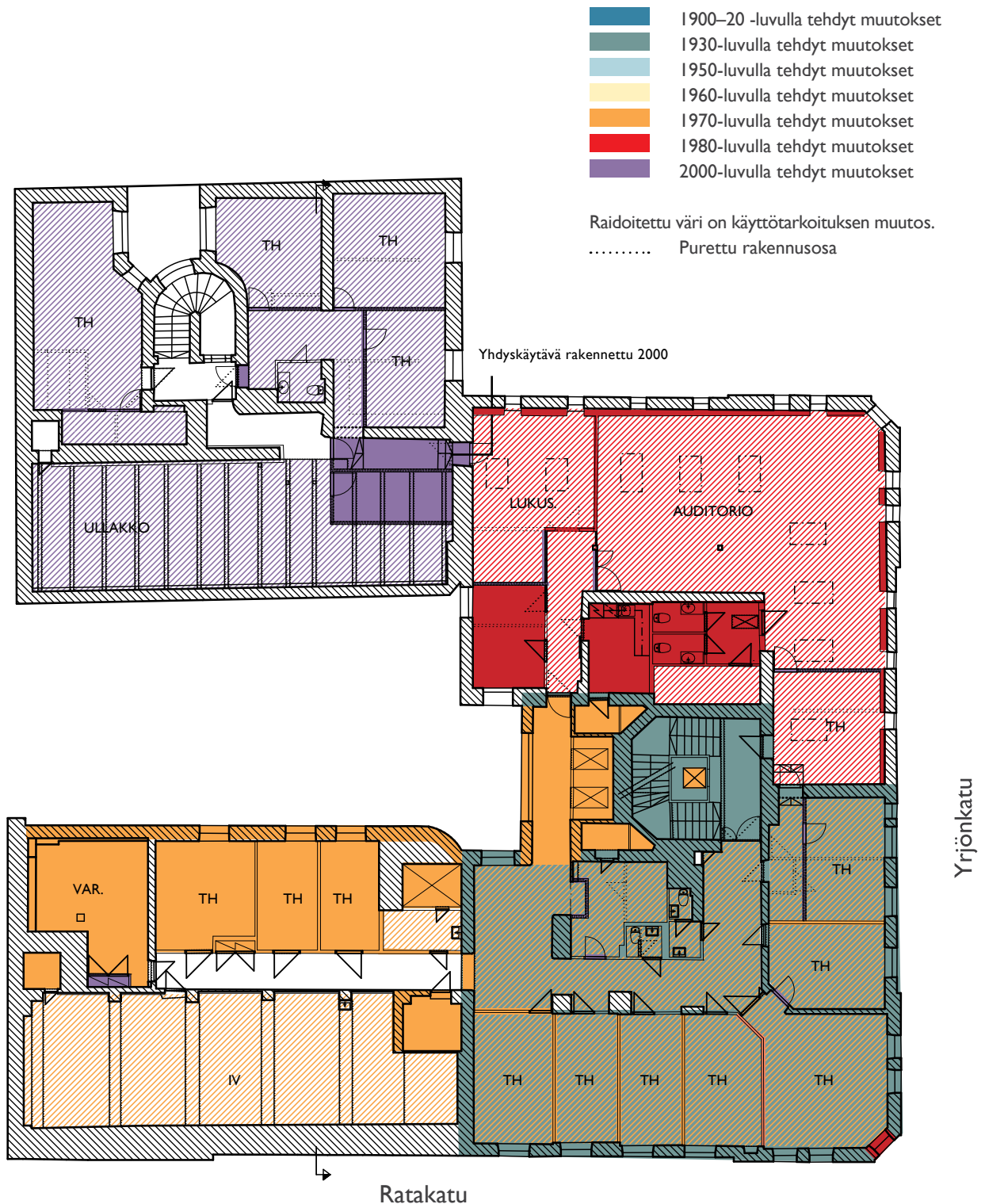
1952–53 Kulmatalon asunnot muutettiin toimistoiksi.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiö-porras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakanta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaineen. Yhdyskäytävä rakennettiin.

1962 Kulmatalon asunnot muutettiin toimistoiksi. Väliseinä- ja märkätilamuutoksia.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiö-porras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakanta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaineen. Yhdyskäytävä rakennettiin.

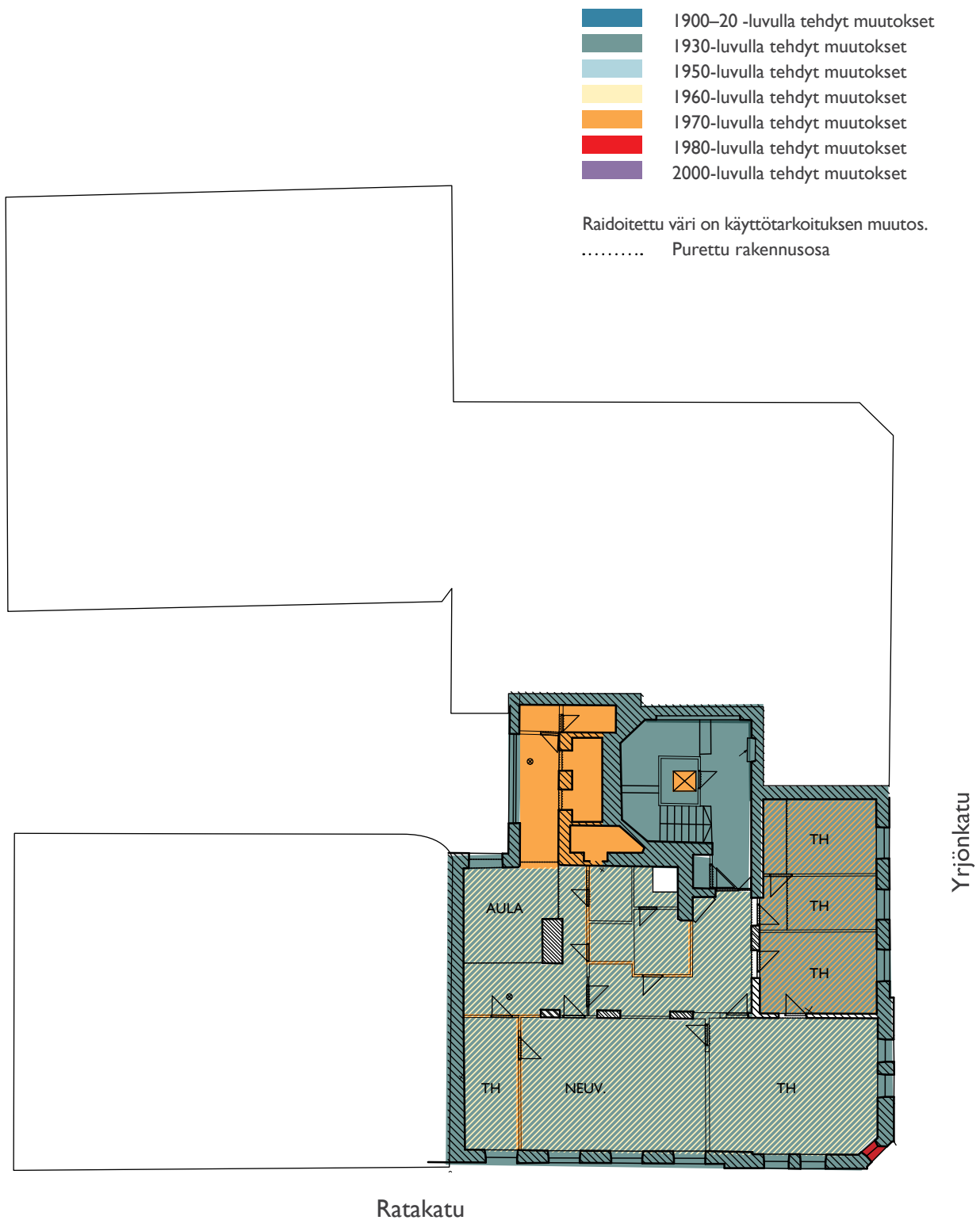

1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiöporras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakannta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaiseen. Yhdyskäytävä rakennettiin. Ratakadun kattolapetta korotettiin.

1985 Kulmatalon kylmä ullakko muutettiin toimistoksi ja kirjastoksi.

2000 Yhdyskäytävä pihasiipeen rakennettiin. Pihasiiven asunnot muutettu toimistoksi. Palo-ovet muutettu.

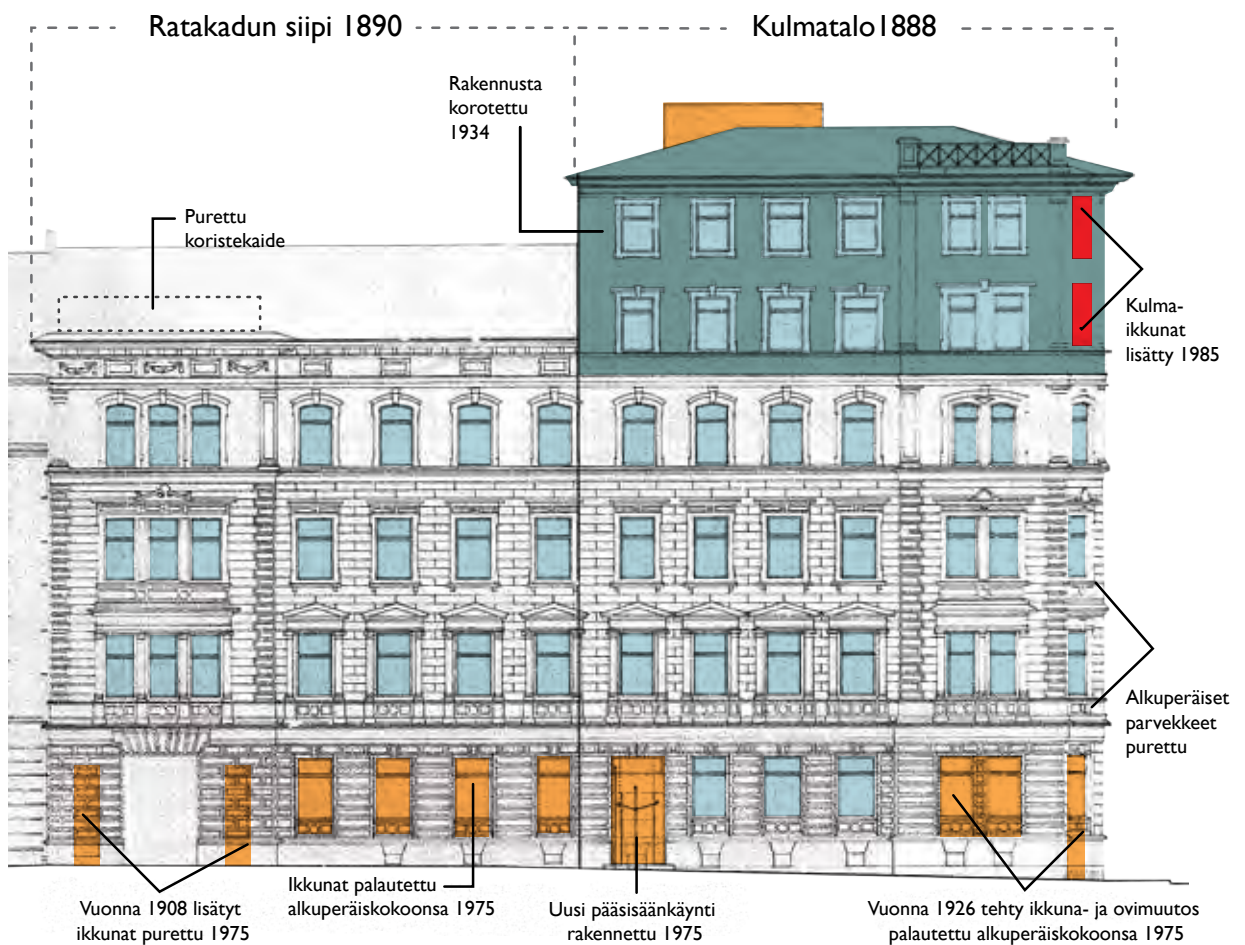
1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle. Kulmatalon keittiöporras sekä Ratakadun kierreporras purettiin. Pihakantta nostettiin noin metrillä. Kellarikerrokseen rakennettiin uusi keittiö, ruokala sekä saunaosasto altaiseen. Yhdyskäytävä rakennettiin. Ratakadun kattolapetta korotettiin.

	1900–20 -luvulla tehdyt muutokset
	1930-luvulla tehdyt muutokset
	1950-luvulla tehdyt muutokset
	1960-luvulla tehdyt muutokset
	1970-luvulla tehdyt muutokset
	1980-luvulla tehdyt muutokset
	2000-luvulla tehdyt muutokset

Raidoitettu väri on käyttötarkoituksen muutos.

..... Purettu rakennusosa

1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta. (5.-6.kerros).

1953 Julkisivumuutos, ikkunoiden keskivälikarmi poistettiin.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle.

	1900–20 -luvulla tehdyt muutokset
	1930-luvulla tehdyt muutokset
	1950-luvulla tehdyt muutokset
	1960-luvulla tehdyt muutokset
	1970-luvulla tehdyt muutokset
	1980-luvulla tehdyt muutokset
	2000-luvulla tehdyt muutokset

Raidoitettu väri on käyttötarkoituksen muutos.

..... Purettu rakennusosa

1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta. (5.-6.kerros).

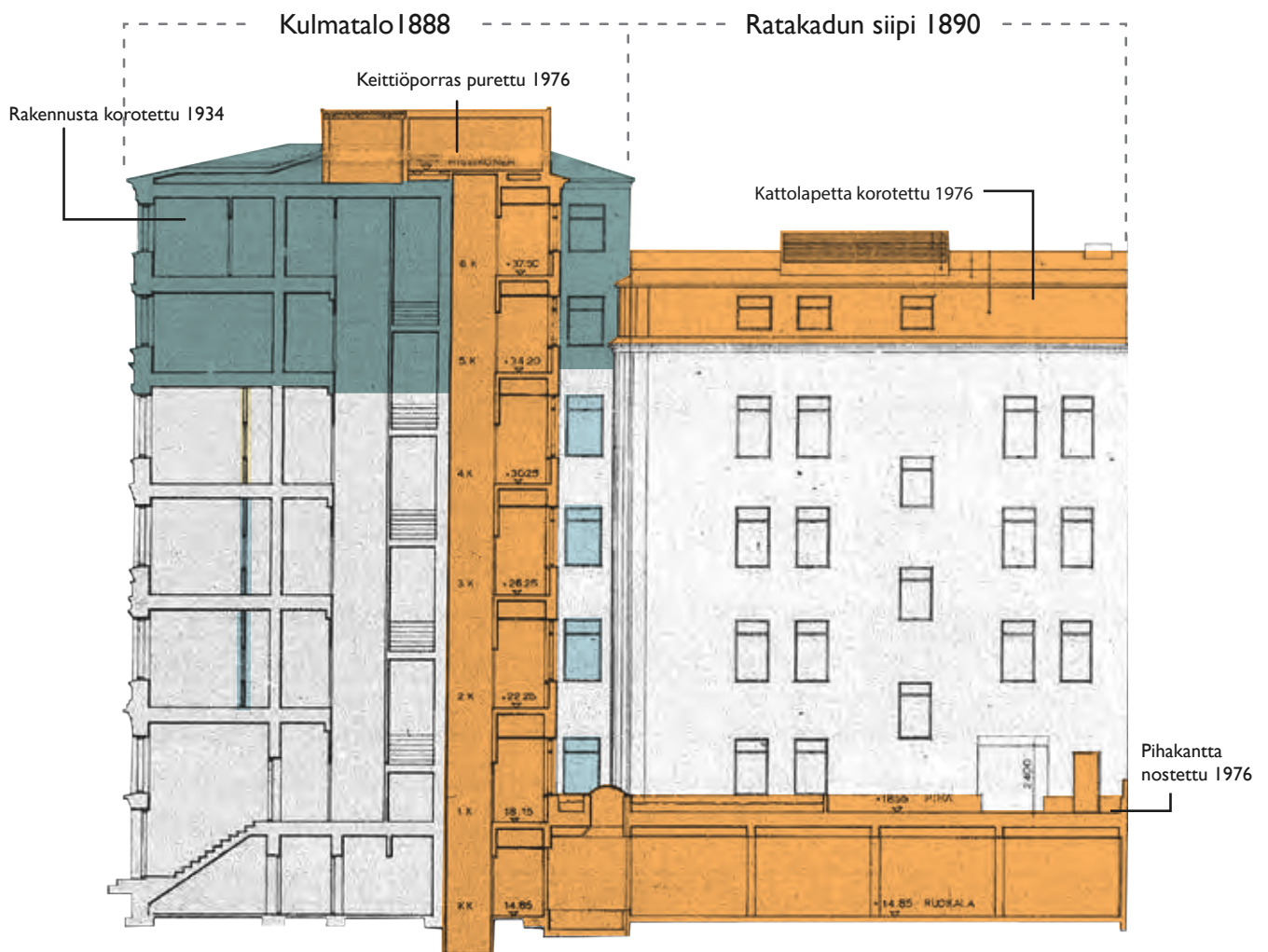
1953 Julkisivumuutos, ikkunoiden keskivälialkarmien poistettiin.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettu Ratakadulle.

	1900–20 -luvulla tehdyt muutokset
	1930-luvulla tehdyt muutokset
	1950-luvulla tehdyt muutokset
	1960-luvulla tehdyt muutokset
	1970-luvulla tehdyt muutokset
	1980-luvulla tehdyt muutokset
	2000-luvulla tehdyt muutokset

Raidoitettu väri on käyttötarkoituksen muutos.

..... Purettu rakennusosa

1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta. (5.-6.kerros).

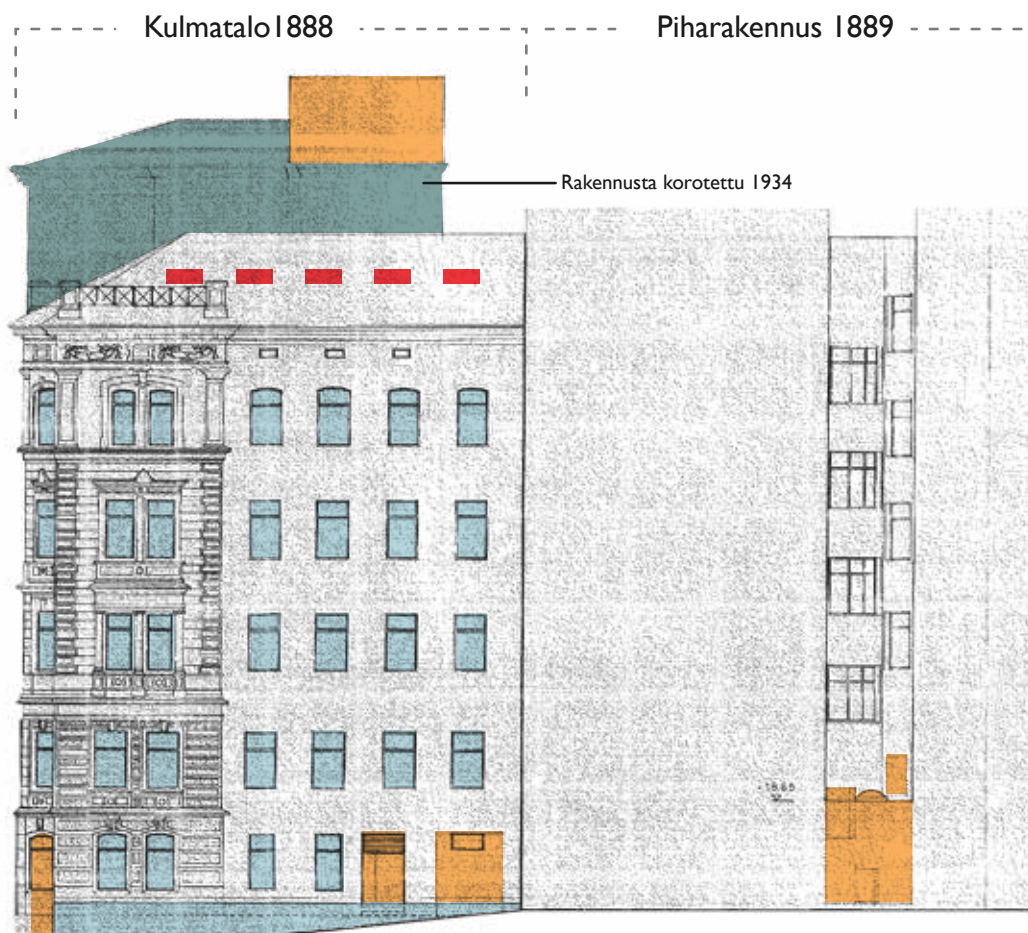
1953 Julkisivumuutos, ikkunoiden keskivälikarmi poistettiin.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle.

	1900–20 -luvulla tehdyt muutokset
	1930-luvulla tehdyt muutokset
	1950-luvulla tehdyt muutokset
	1960-luvulla tehdyt muutokset
	1970-luvulla tehdyt muutokset
	1980-luvulla tehdyt muutokset
	2000-luvulla tehdyt muutokset

Raidoitettu väri on käyttötarkoituksen muutos.

..... Purettu rakennusosa

1934 Rakennusta korotettiin lisäämällä Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan kaksi asuinkerrosta. (5.-6.kerros).

1953 Julkisivumuutos, ikkunoiden keskivälikarmi poistettiin.

1975–76 Rakennus muutettiin yhdeksi toimistotilaksi. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle.

05

Nykytila

5.1 SISÄTILAINVENTOINTI

Sisätilojen osalta on kuvailtu rakennuksen ominaispiirteet ja ratkaisut: tilahahmo, käyttö ja rakennusosat. Inventoinnin yhteydessä sisätilat on dokumentoitu valokuvaamalla. Valokuvat on esitetty kerroksittain. Toimistokäytön ja kolmen erillisen rakennuksen yhdistämisen myötä sisätiloista on karsittu koristeellisuutta sekä yksityiskohtia. Muun muassa kaikki kaaakeliuunit ja alkuperäiset sisäovet on purettu. Huoneiden tilahahmot ovat pääasiassa säilyneet käyttötarkoituksen muuttumisesta huolimatta. Toimistokerrosten sisätilojen pintakäsittelyt sekä materiaalit ovat keskenään hyvin samankaltaisia.

Käyttö

Alun perin kerroksissa 1.–6. oli pääasiassa asuntoja. Piharakennus oli osittain myös kylpyläkäytössä ja Ratakadun siivessä on ainakin vuodesta 1908 lähtien ollut pienempiä liiketiloja ensimmäisessä kerroksessa. Nykyisin koko talo on toimistona. Alun perin kylmä ullakkotila on otettu käyttöön 1980-luvulla.

Tilahahmo

Piharakennuksen alimpien kerrosten kylpylätilojen tilahahmoa on muutettu ja alkuperäinen allas on purettu. Kellarikerroksessa sijaitsee nykyään saunaosasto ja henkilöstöravintolan keittiö. Kerroksessa on tehty paljon väliseinämuutoksia. Sisäpihan korko oli alun perin alempana ja piharakennuksen kellarikerroksesta oli suora yhteys pihalle. Nykyisin sisäpiha on kansirakenne, jonka alla sijaitsee henkilöstöruokala. Sisäpihan korkoa nostettiin noin metrillä, jotta alapuoliset tilat saatiin käyttöön. Kaikki kellaritilat muodos-

tavat muutoksen jälkeen yhtenäisen kerrostason. Ratakadun siiven kellaritila toimii varastona eikä sen tilahahmoa ole muutettu. Tilojen huonekorkeus vaihtelee ja alin huonekorkeus on vain noin 1,8 metriä. Kellari madaltuu porttikäytävän alla. Yrjönkadun puolella rakennuksen kellarissa on teknisiä tiloja, varastoja, virastomestarin huone ja ATK-koulutustila. Kellarin tiloihin on sisäänkäynti katutasosta rakennuksen pohjoisosassa.

Piharakennuksen 2.–4. kerroksessa oli alun perin kaksi läpitalon asuntoa ja yksi porras, joka toimi samalla keittiöportaanana. Piharakennuksen asuinkerrosten tilahahmoa on muutettu. Keskele taloa, portaan yhteyteen on rakennettu käytävä. Käytävän itäpäädyssä on avattu yhteys kulmataloon. Kaikissa kerroksissa on tehty väliseinämuutoksia ja niihin on lisätty märkätiloja. Sisäpihan puoleiset tilat ovat pääasiassa säilyttäneet hahmonsia. Osa tiloista on jaettu väliseinillä pienempiin toimistohuoneisiin. Pihasiiven ullakon matalampi osa oli alun perin kylmää ullakko-tilaa. Pulpettikaton korkeamman osan kohdalla oli kaksi pientä asuntoa. Ullakon huoneistojako on säilynyt alkuperäisenä mutta väliseiniä on muutettu, ullakolle on rakennettu märkätiloja ja osa hormoneista on purettu.

Ratakadun siiven ensimmäisessä kerroksessa oli alun perin varasto ja pieni liiketila porttikäytävän vasemmalla puolella. Oikealla puolella oli asunto. Rakennuksessa oli pääporras ja keittiöporras. Ylemmissä kerroksissa oli yksi iso asunto. Asuntojen tilahahmo on osittain muuttunut. Pohjakaavaltaan pyöreä keittiöporras on purettu ja muutettu lvi-kuiluksi. Keskele taloa, pääportaan yhteyteen on rakennettu keskikäytävä kohtaan, missä alun perin oli asuntojen märkä- tai aputiloja. Käytävän päädyssä on avattu yhteys

kulmataloon. Pääporras ja sisäänkäynnit kerroksiin ovat edelleen samoissa paikoissa. Vanhojen asuntojen päätilojen hahmot ovat säilyneet, joskin suuret huoneet on jaettu pienemmiksi työhuoneiksi. Alun perin yhtenäinen kylmä ullakkotila on myös jaettu keskikäytävällä kahteen osaan. Kadun puolella on iv-konehuone. Pihanpuolella on toimistohuoneita ja kattoa on korotettu riittävän kerroskorkeuden saavuttamiseksi.

Kulmatalossa on kaikissa kerroksissa alun perin ollut kaksi suurta huoneistoa. Talon keskellä on pääporras ja sen takana oli alun perin keittiöporras. Toinen ja kolmas kerros olivat rakennuksen pääkerrokset. Näiden kerrosten kulmahuoneiden edustalla oli alun perin parvekkeet. Tilahahmoa on osittain muutettu. Keittiöporras on kokonaan purettu ja tilalle on rakennettu käytävä, hissiaula ja hissit. Ratakadun puolelle on tehty uusi pääsisäänkäynti ja eteishalli sekä uusi porras kellariin. Kaikissa kerroksissa on tehty märkätila- ja väliseinämuutoksia sekä avattu yhteys Ratakadun siipeen ja piharakennukseen. Lisäksi on rakennettu sivukäytävä, joka yhdistää pääportaan molemmilla puolilla sijaitsevat tilat. Ylin kerros oli alun perin kylmää ullakkotilaa. Pääportaan päällä sijainnut valokatto purettiin vuonna 1934, kun rakennusta korotettiin kahdella kerroksella. Kylmä ullakko muutettiin myöhemmin kirjastoksi ja tila toimii nykyään auditoriona. Alkuperäiset kantavat puiset katto-rakenteet on korvattu teräspalkeilla. Keskellä auditoriota on uusi siro, puulla verhottu teräspilari. Korotetussa osassa oli alun perin yksi iso asunto ja yksi pienempi asunto. Korotetun osan tilahahmo on pääasiassa säilynyt.

Lattia

Kellarissa on nykyisestä pääaulasta laskeuduttaessa punatiililattia. Samanlaista lattiaa esiintyy myös rakennuksen pohjoispäädyn kellaritiloissa ja saunaosastossa. Myös keittiön lattia sekä myyntilinjaston lattia on punatiiltä. Henkilöstöruokalan lattia on muilta osin muovimattoa, pääosin vihreän sävyistä tumman harmailla yksityiskohdilla. Ratakadun siiven kellaritilan lattia on noin 95 cm korkeammalla kuin muualla. Lattia on osin kalliota ja osin betonia.

Ratakadun aulassa ensimmäisessä kerroksessa on musta luonnonkivilattia. Yrjönkadun kahden hissin edustan ja pääportaan hissin edustan lat-

tiamateriaalina on käytetty 2000-luvulle tyypillistä harmaata kuivapuristelaattaa.

Kulmatalon ensimmäisen kerroksen neuvottelutiloissa on 2000-luvulla asennettu, lakattu tammiparketti. Ruutukoko on 300 x 300 mm ja sauvojen leveys noin 65 mm. Neuvottelutilojen ulkoseinää kiertää sähkökouru, joka on verhotu parketilla. Toimistotiloissa ja käytävissä on yleensä vaalea linoleum-lattia. Lattiaa on monessa toimistohuoneissa myös korotettu ulkoseinän kohdalla, ikkunoiden ja lämpöpattereiden alla. Kulmatalon toisen kerroksen pohjoiskulmassa (EIO-labissa) on uudet kokolattiamatot toimisto- ja käytävätiloissa. Matot ovat erivärisiä eri huoneissa. Yrjönkadun neljännen kerroksen kulmahuoneissa on parketit, joissa on friisi. Kuudennessa kerroksessa on kalanruotokuvioinen parkettilattia sekä huoneissa että käytävällä. Parketin sauvat ovat noin 40 x 70 mm.

Rakennuksen sekundäärisissä ja wc-tiloissa on joko beige muovimatto tai 2000-luvulle tyypilliset 100 x 100 mm:n kokoiset sintratut laatat. Kulmatalon kuudennen kerroksen wc-tilassa on poikkeuksellisesti edustavampi, punaruskea 50 x 100 mm:n kokoinen lattialaatta. Kyseinen tila on ollut ministerien käytössä.

Jalkalista

Toimisto- ja käytävätiloissa on pääasiassa puiset, harmaat noin 40 mm korkeat jalkalistat. Wc-tiloissa ei ole jalkalista vaan muovimatto nousee ylös seinälle. Kulmatalon neuvottelutiloissa on noin 40 mm korkea, lakattu puinen jalkalista. Sisäänkäyntiaulassa on messinkinen jalkalista.

Seinät

Väliseinät ovat joko alkuperäisiä kantavia tiiliseiniä tai uudempiä kevyitä väliseiniä. Uudemmat väliseinät ovat joko levyrakenteisia seinä tai 2000-luvulla muurattuja Kahi-harkko-seiniä. Toimistokerroksissa on myös 2000-luvulla rakennettuja alumiinirunkoisia lasiseiniä. 2000-luvulla rakennettiin myös wc-tiloihin valkoiset alumiinirunkoiset laminaattipintaiset jakoseinät.

Kulmatalon porrashuoneen ohittaa kadun puolelta sisäkäytävä, jonka seinässä on maitolasilla varustettuja sisäikkunoita.

Toimisto- ja käytävätilojen seinät ovat yleensä valkoiseksi maalatut. Neuvottelutiloissa on käytetty muita sävyjä. Kulmatalon ensimmäisen kerroksen neuvottelutilojen seinät on maalattu vaalean vihreäksi ja vaalean beigeiksi, kuudennen kerroksen neuvotteluhuoneen seinät kerman väriseksi.

Ratakadun siivessä ja piharakennuksen toimistokerroksissa on erivärisiä korostevärillä maalattuja seinäkäytävillä.

Wc-tilojen seinä on laatoitettu valkoisella 150 x 150 mm seinälaatoilla. Piharakennuksen kellarikerroksen saunaosaston pesutilojen seinät on kokonaan laatoitettu 100 x 100 mm:n laatoilla. Suihkutilassa on käytetty pientä mosaiikkilaattaa. Uima-altaan viereinen pitkä seinä on laudoitettu kuten myös alakatto. Allashuoneen lyhyet seinät on maalattu valkoisiksi.

Ratakadun siiven kellarissa on alkuperäiset muuratut tiiliseinät, jotka on osittain maalattu valkoisiksi.

Katto ja kattolistat

Toimisto- ja käytävätiloissa esiintyy kahta alakattomallia. Vanhempi alakatto on kiinnitetty puurungolla suoraan alkuperäiseen kattopintaan. Seinän ja katon liittymäkohdassa näkyy osa vanhasta kattolistasta. Vanhempi alakattomalli on kiinteä, sileä ja valkoinen. Uusi alakatto on ripustettu metallikannakkein vanhan alakaton alapuolelle (2000-luku). Uudempi alakattomalli on joko sileä tai reijitetty valkoinen akustinen kipsilevy. Levyt ovat joko irtonaisia ja T-listoilla ripustettuja tai kiinteitä ja saumattuja. Akustolevyt ovat käytävässä noin 1450 tai 1800 mm pitkiä ja 300 mm leveitä. Käytävän alakatto on noin 80–90 cm alempana kuin alkuperäinen kattopinta. Käytävän nykyinen huonekorkeus

on noin 260 cm. Työhuoneissa alakattolevyn koko on 600 x 600 mm. Alakatossa on integroidut, upotetut valaisimet. Kattolistaa ei ole. Toimistohuoneissa alakatto on paikoittain laskettu alemmas käytävän puolella ilmanvaihtokanavien kohdalla. Tauko- ja wc-tiloissa on yleensä sileä alakatto. Kulmatalon ensimmäisen kerroksen neuvotteluhuoneissa on sileä saumaton kipsikatto. Oven kohdalla on massiivinen koteloitu ilmanvaihtokoneyksikkö. Pääsisäänkäynnin aulatilassa on alaslaskettu sileä katto ja katossa valaistu syvennys. Piharakennuksen allasosastolla on lauta-alakatto kuten myös pesutiloissa. Valaisimia on upotettu alakattoon. Henkilökunnan ruokalassa pihakannen alla on uusi alakatto, jossa keskellä reijitettyjä ja sivuilla umpinaisia akustolevyjä. Valaisimet on upotettu kattoon. Kaikissa kulmatalon eteläpään ja Ratakadun siiven kellaritiloissa ei ole alaslaskettuja kattoja, vaan kappaholvit ovat näkyvissä. Ullakon huoneissa ei yleensä ole alakattoa ja valaisimien sähköjohdot on asennettu pintavetoina. Ullakon auditoriotilan sisänurkkaan on lisätty kotelointi, joka peittää näkyvistä ilmanvaihtolaitteet. Lehtisälissä osa katosta on laskettu.

Ovet

Alkuperäisiä ovia ei ole säilynyt. Osa alkuperäisistä oviaukoista on myös rakennettu umpeen. Toimistotilojen ovet ovat eri vuosikymmeniltä: laakaovia, tammiviilupintaisia, lakattuja vaneripintaisia ja erikokoisin lasein varustettuja ovia. Suurin osa ovista on varustettu kiinteällä sähköpielellä. Rakennuksessa on myös maitolasi-ikkunallisia ovia, osa niistä pyöristetyillä kulmilla. Porrashuoneisiin ja aulatiloihin johtavat uudet, 2000-luvun teräs-lasiovet, joissa avattava vasikka. Kulmatalon ensimmäisen kerroksen poh-

joiskulman huoneessa on todennäköisesti vielä alkuperäinen puinen karmi tallella. Karmissa on havaittavissa useita maalikerroksia (ruskea-vihertävä-tummanharmaa-valkoinen-harmaa). Toimistokerrosten keittokomeroihin johtavat teräskarmeilla varustetut liukulasiovet. Kulmatalon toisessa kerroksessa (EIO-labin toimistotiloissa) on myös tummanharmaaksi maalattuja uusia teräslasiovia. Piharakennuksen allasosaston ovet ovat kaikki vaakarimoitettuja puisia 1970-luvun ovia. Ruokalan ovet ovat enimmäkseen harmaiksi maalattuja laakaovia mutta keittiöön johtavat ovet ovat puisia heiluriovia. Ratakadun kellarin matalat ovet ovat mainoslevystä ja laudasta koottuja ovia.

Ikkunat

Alkuperäisiä ikkunoita ei enää ole. Ikkunat on vaihdettu eri aikoina ja ne ovat pääasiassa valkoisiksi maalattuja, kaksipuitteisia, sisään-sisään-aukeavia puuikkunoita. Ikkunasyvyyssien sivuseinät ovat kulmarakennuksessa hieman viistot. Vanha ikkunapenkki on noin seitsemän senttiä paksu ja se ulottuu noin kolme senttiä ikkuna-aukon yli leveyssuunnassa. Reunaprofili on viistetty. Vanha ikkunapenkki on paikoittain korvattu uudella valkoisella melamiinilevyllä. Suurimmassa osassa ikkunoita on vaakasuuntainen välipuite ja yläikkuna. Välitilaan on asennettu sälekaihtimet. Ratakadun siiven ja kulmatalon neljännen kerroksen kadun puoleisissa huoneissa ikkunoiden yläreuna on kaareva. Kulmatalon kellarissa on entisen asunnon kulmahuoneessa 1920-luvulla tehty uusi iso näyteikkuna. Samaan aikaan suurennettiin myös Yrjönkadun ja Ratakadun ensimmäisen kerroksen kulmaikkunat näyteikkunoiksi. Nämä ikkunat, paitsi rakennuksen pohjoiskulman ikkuna, palautettiin al-

kuperäiseen kokoonsa 1970-luvulla. Ratakadun siiven kellaritilassa on umpeen muurattu ikkuna-aukko. Ullakon auditoriotilaan tulee valoa uusista kattoikkunoista sekä pienistä, vanhoista lattianrajassa sijaitsevista ikkunoista.

Kiinteä sisustus

Kaikki kakluunit on purettu. Eteishallissa kulmatalon 1930-luvun korotetussa osassa on vihertävällä kivellä päällystetty kulma-avotakka. Takan korkeus on 109 cm ja se on päällystetty tummalla puulla. Kaikki taukotiilojen ja keittiöiden kiintokalusteet on uusittu 2000-luvulla tehdyn korjaustyön yhteydessä. Kalusteet ovat vakiokalusteita.

Lvis

Rakennuksessa on nykyisin keskuslämmitys. Lämmönjakohuone sijaitsee kulmatalon kellarissa kuten myös sähköpääkeskus sekä muuntamo. Työhuoneissa on ikkunoiden alla erityyppisiä, erikokoisia ja eriaikaisia lämmityspattereita. Huoneissa esiintyy sileitä levypattereita, vanhoja valurautapattereita sekä yksi-, kaksi- ja kolmilevyisiä uritettuja pattereita. Kulmatalon ullakolla on 1980-luvun jälkeisiä pieniä valkoisia matalia pattereita. Lämmitysputket kulkevat pääasiassa ulkoseinän pinnassa tai lattiakotelossa. Sähkökouru on yleensä ikkunan alla, ikkunapenkin tasolla tai lattiakotelossa. Ratakadun siiven vanha keittiöporras on purettu ja muutettu lvi-tilaksi. Keittokomerosta tai varastohuoneesta on jokaisessa kerroksessa luukku vanhaan porrashuoneeseen ja tekniseen tilaan. Ilmanvaihtokonehuoneet sijaitsevat piharakennuksen ullakotilassa ja Ratakadun siiven yläkerroksessa.

13. Piharakennuksen holvattu katto sisääntuloaulassa.

37. Pihasiiven porrashuone.

PORRASHUONEET JA SISÄÄNKÄYNNIT

PIHARAKENNUS

Ulko-ovi on uusi, tumman harmaaksi maalattu teräslasiovi sivupielellä. Ulko-ovessa on yläikkuna. Piharakennuksen sisäänkäynnin katossa on siniseksi maalattu holvikatto. Ulko-oven jälkeen on kapeahko käytävä, jonka lattia on päällystetty vaalean harmailla puristelaatoilla (300 x 300 mm). Lattiassa on tumman harmaat muoviset jalkalistat. Seinät on maalattu taitetulla mintunvihreällä värillä. Käytävän Yrjönkadun puoleisella sivulla on seinään kiinnitetyt lämpöpatterit. Käytävätila on jaettu kahteen väliovilla. Lattia nousee kahdella porraskaskelmalla ulko-ovelta väliovelle. Väliovi on puu-lasiovi, jossa on teräksinen potkupelti ja vasikkaosa. Eteistilasta toimistotiloihin on avattu uudet oviaukot. Toimistotilojen ovet ovat tumman harmaaksi maalattuja puulaakaovia. Seinissä on kiinteät uudet valaisimet.

Pihasiiven U-porras on käsitelty samalla tavalla kuin Ratakadun siiven kierreporras. Porrashuoneessa on samat tummanharmaat maalatut jalkalistat ja porrasaskelmat on päällystetty harmailla muovi- tai puristelaatoilla. Seinässä kulkee myös samanlainen, mustaksi maalattu metallinen käsijohde. Ylimmän kerroksen katon keskiosa on maalattu vaaleansiniseksi mutta kattolistat ovat vaatimattomammat kuin Ratakadun puolella. Porras päättyy seinään porrastanteella. Porrashuoneessa on jokaisen kerroksen kohdalla kaarevaan seinään sovitettut kolmiosisaiset ikkunat. Ikkunasyvennyksessä ei ole erillistä penkkiä. Karmit on maalattu valkoisiksi. Porrashuoneen ikkunat ovat uusia kiinteitä teräksisiä lämpölasi-ikkunoita. Välitasanteilla on holvatut katot, jotka on maalattu vaaleansiniseksi, samaan sävyyn kuin ylimmän kerroksen katto. Porras kiertää keskipilaria, joka on noin 50 cm paksu seinämä. Pihasiiven porras jatkuu kellariin. Kellarin portaalla on ruskealla tiililaatalla päällystetyt jyrkät portaat. Seinät on rapattu karkealla rappauksella valkoiseksi ja puiset jalkalistat ovat tummaksi petsatut.

31. Ratakadun siiven porras.

RATAKADUN SIIPI

Porrashuoneen ulko-ovi on mahdollisesti alkuperäinen puu-lasiovi, johon on lisätty sisäpuolelle rautalankaverkko. Porrashuoneen lattia viettää ensimmäisessä kerroksessa ulko-oven suuntaan. Lattiassa on vaalea linoleum-matto ja muovinen jalkalista. Porrashuoneessa on seinäpatteri. Kierreportaan alkuperäiset porrasaskelmat on päällystetty harmailla muovilaatoilla. Portaankohdalla on tumman harmaa maalattu jalkalista. Askelman reunassa on kumilista ja etupinnat ovat kiviset. Oikealla puolella on seinässä alkuperäinen musta, maalattu teräksinen pyöreä käsijohde. Putken halkaisija on noin 50 mm. Porrashuoneen kerrosten väliset ikkunat avautuvat pihalle. Portaankohdalla on todennäköisesti alkuperäinen valurautainen koristeellinen porraskaide, jonka korkeus on 95 cm. Kaiteen käsijohde on mustaksi maalattua puuta ja siinä on koristeellinen profiili. Tolppa on ylimmässä kerroksessa noin 105 cm korkea. Se on verhottu mustaksi maalatulla laudalla, jonka

12. Ratakadun sisääntuloaula ja vastaanottotiski.

reunassa on lista. Porrashuoneen katossa on vaaleansiniseksi maalattu keskiosa, jota reunustavat muhkeat valkoiset kattolistat. Keskellä on uusi kupuvalaisin. Ratakadun siiven porras on avoin, paitsi kulku ensimmäisestä kerroksesta kellariin vievään portaaseen on palo-oven kautta. Kellarin portaankohdalla on seinässä kaksi tukittua aukkoa. Toinen on todennäköisesti entinen uloskäynti pihalle, joka on jäänyt tarpeettomaksi, kun pihaa on korotettu. Tukitun avauksen kohdalla on tasanne ja siitä ylöspäin ensimmäisen kerroksen tasalle johtavat askelmat ovat betonista valettuja ja kivellä päällystettyjä. Portaankohdalla on s-profiili ja askelman pinnassa urat. Tasanteelta kellariin johtavat askelmat ovat pystysuuntaisista tiilistä ladottuja.

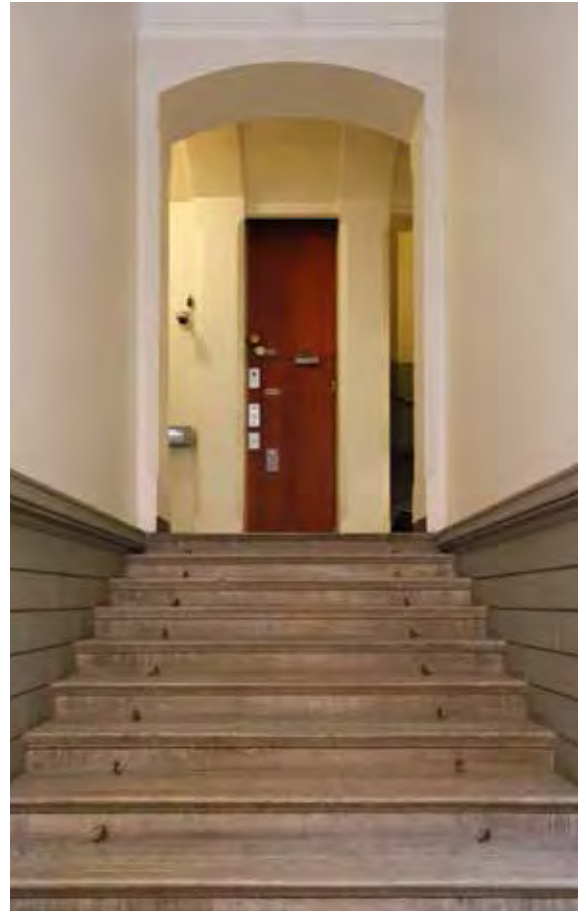
KULMATALO

Uusi aula

Ratakadun puoleinen pääsisäänkäynti on kokonaan uusi (1970-luku). Vanhan ikkunan paikalle on tehty pariovi ja tuulikaappi. Puusta tehdyn lasioven leveys on 192 cm. Ulko-ovessa on yläikkuna. Tuulikaapin sisä-oven sivuilla on kiinteät puu-lasiosat. Sisääntuloaula sijaitsee Ratakadun siiven ja kulmatalon saumakohdassa. Ensimmäisen kerroksen lattia on neljä nousua ylempänä kuin katutaso. Sisäänkäyntiportaankohdalla on matala, seinämäinen kaide. Aulan lattiataso on hieman alempana kuin Ratakadun siiven lattiataso yleisesti. Aula on läpi talon ulottuva tila, joka on luotu yhdistämällä kaksi huonetta. Osa alkuperäisestä kantavasta keskiseinästä ja hormimuurista on säilytetty. Aulasta avautuvat

14. Yrjönkadun sisäänkäynnin ulko-ovi ja yläikkuna.

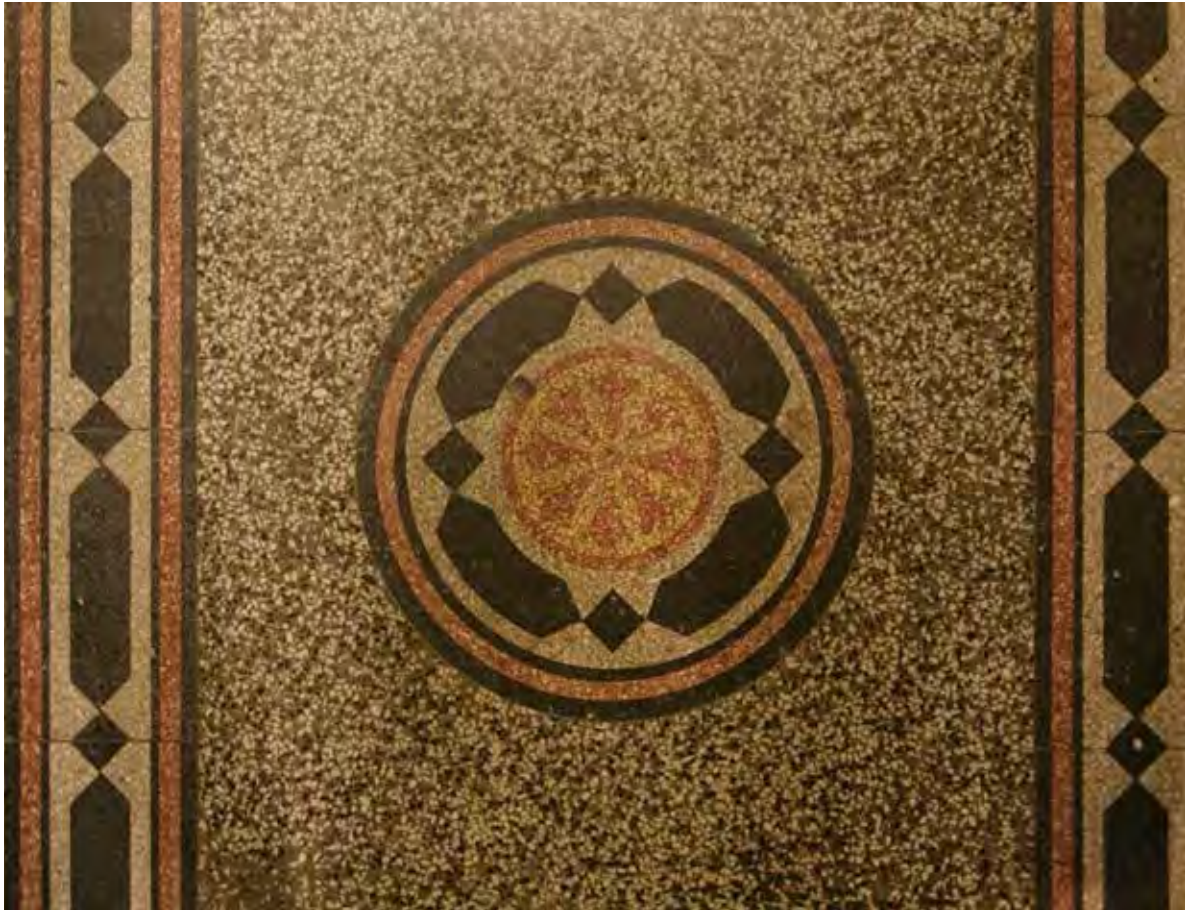
15. Yrjönkadun sisäänkäynnin portaat ja sisääntuloaula.

teräslasi-ovet Ratakadun siipeen, kulmatalon ensimmäisen kerroksen neuvottelutiloihin sekä hissiaulaan. Avo-kierreportaan kautta on myös suora yhteys kellariin. Kellarin portaan aukkoa rajaa umpikaide, jonka yläpuolella on messinkinen käsijohde. Aulassa lattiamateriaali on mustaa kivilaattaa jonka leveys on 300 mm ja pituus vaihtelee. Jalkalistat ovat messinkiä. Seinät ovat valkoisia lukuunottamatta keskellä tilaa olevaa pilaria, joka on maalattu kiiltävän harmaaksi. Osa Yrjönkadun puoleista sisäseinää on rapattu muuta seinäpintaa karkeammin ja maalattu harmaaksi. Aulassa on alaslaskettu sileä katto kolmessa eri tasossa ilman kattolistoja. Aula on korkeimmillaan ikkunan kohdalla ja matalimmillaan kellariin vievän portaan kohdalla. Portaan yläpuolella on reijitettyjä akustopaneeleita. Koko katon alueella on upotettuja valaisimia. Pilarin kohdalla on valaisinsyvennys, jossa on loisteputkia. Ratakadun puoleisella seinällä on vahtimestarin koppi, jossa on vastaanottotiski aulaan.

Vanha pääporras

Vanha pääporras sijaitsee Yrjönkadun puolella. Katutasosta nousee puoli kerrosta ensimmäiseen kerrokseen aulatilaa eräänlaisen porrashallin kautta. Hallissa portaan askelmat ovat kiviaineiset. Askelman etureuna on uritettu. Katutasisäänkäynnin tasossa on mosaiikkibetonilattia. Hallin seinän alaosa on harkotettu ja maalattu harmaaksi. Harkkoseinä päättyy harmaaksi maalattuun vaakalistaan. Yläosa on maalattu valkoiseksi kuten katto. Seinän yläosassa, katon ja seinän liitoskohdassa on koristelistat. On todennäköistä, että porrashuoneen seinät ja katto ovat olleet alun perin koristemaalattuja.

Hallista varsinaiseen porrashuoneeseen johtava aukko on holvattu kaarevaksi ja holvia kannattelevat pilarit työntyvät hieman ulos seinäpinnasta. Pilarien kulmat on viistetty. Ensimmäisen kerroksen tasolla on mosaiikkibetonilattia. Kerrostasanteen lattiaa kiertää koristevyöhyke ja lattian keskellä on koristemetaljonki. Värimaailma on kelta-musta-puna-har-

26. Kulmatalon pääportaan lattiamosaikki. Mosaikkikuvio vaihtelee kerroksissa.

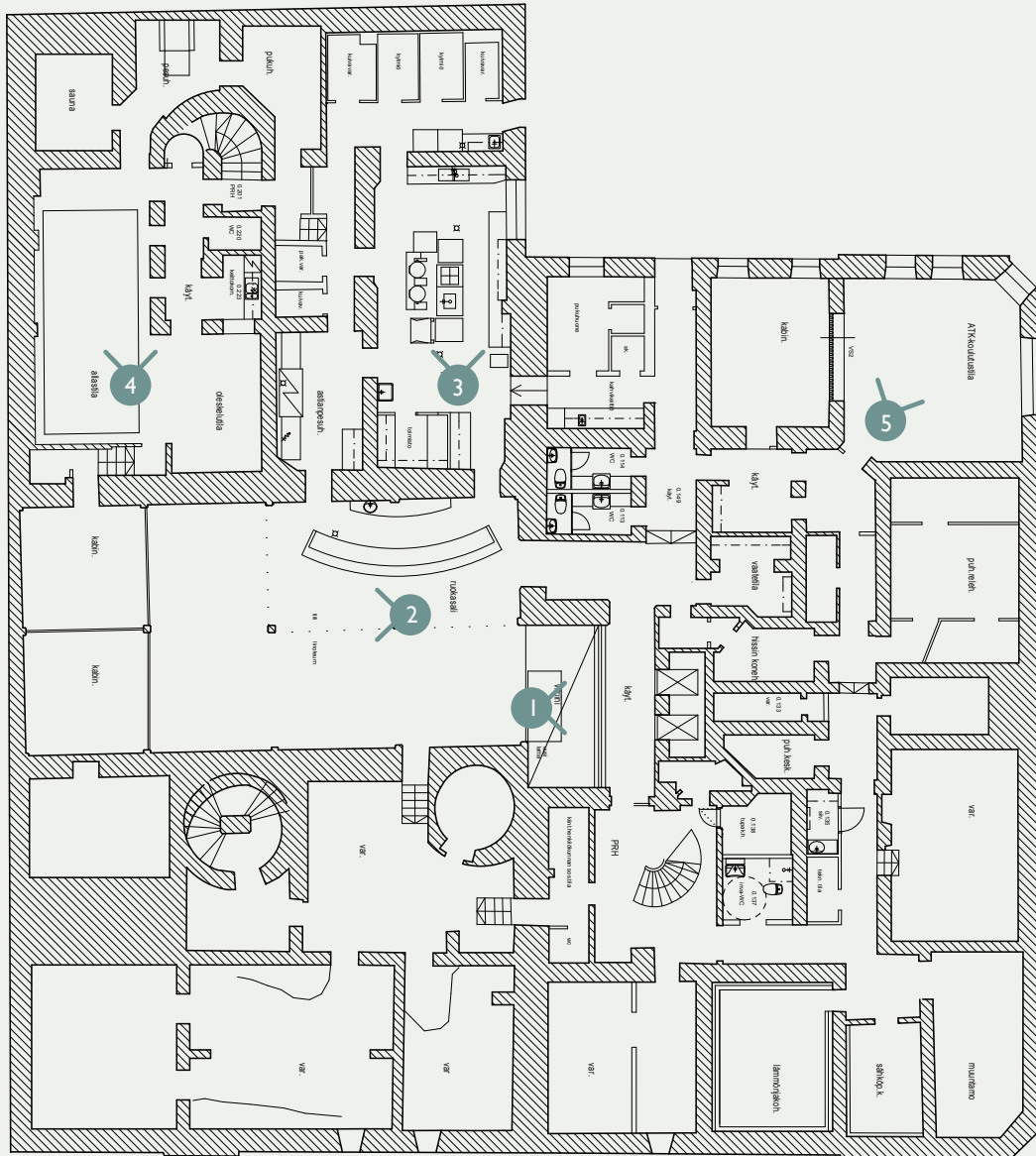
27. Kulmatalon pääportaan kaide.

40. Kulmatalon pääportaan hissi ja portaat jatkettiin 5. ja 6. kerrokseen 1930-luvulla.

maa. Sama koristeaihe toistuu kaikilla kerrosta-santeilla pienin eroin. Seinän alaosassa on 120 mm korkea, maalattu jalkalista. Ensimmäisessä kerroksessa porrashuoneen katto on valkoiseksi maalattu ja kaareva. Pilarien kohdalla on holvi-kaaret. Porrashuoneen keskelle on rakennettu hissi 1930-luvulla. Nykyinen hissikori on vuodelta 1961, Koneen valmistama ja tarkoitettu neljälle henkilölle. Hissin ovi on vaneripintainen laakaovi. Hissikuilun sivuseinät ovat teräsverkkoa. Ne on asennettu pilareiden väliin. Portaan sisäreunassa on alkuperäiset harmaaksi maalatut valurautakaiteet, joissa on mustaksi maalatut puiset käsijohteet. Porrashuoneen seinään on kiinnitetty mustaksi maalattu pyöreä teräksinen käsijohde. Seinäpinta on portaan kohdalla jaettu kahteen väriyöhykkeeseen: alempi, noin 140 cm korkea värikaista, on harmaan vihreä ja ylempi osa on valkoinen. Pintoja erottavat tumman punainen ja harmaa ohut viiva. Pääporrasta on jatkettu 1930-luvulla. Alkuperäinen kattolyhty on silloin purettu. Kahdessa ylimmässä kerroksessa portaot ovat mosaiikkibetonia. Kaiteet ja tasanteiden koristelut ovat yksinkertaisempia. Ker-

rostasojen lattiapintaa kiertää ainoastaan musta nauha. Ylimmässä kerroksessa on leveä, neliosainen ikkuna sekä yksi korkea ikkuna, josta on tarvittaessa käynti katolle. Yksittäisen ikkunan alla on seinässä pieni porras. Kulmatalon porras ei jatku kellariin asti. Pääportaan takana oleva keittiöporras purettiin kokonaan 1970-luvulla, mikä aiheutti muutoksia pääportaassa. Portaiden väliset ikkunat muurattiin umpeen siten, että pääportaseen ei enää tule luonnonvaloa. Vanhan keittiöportaan tilalle rakennettiin käytävä ja hissiaula. Ensimmäisen kerroksen hissiaulan lattiassa on kivilaatta ja muissa kerroksissa harmaa kivilaatta, kokoa 300 x 300 mm. Aulassa on kaksi Koneen kuuden hengen hissiä vuodelta 1976. Hissin ovissa on puupinta ja messinkikehys. Hissiaulan ulkoseinä ja ikkunat uusittiin porrasmuutoksen yhteydessä. Ikkunoiden alla on lämpöpatterit valkoisen, melamiinisen patterisuojan takana. Patterilevyn päällä on tumma ritilä ja keskelle on merkitty kerrosnumero teippauksella. Aulassa on pääsääntöisesti käytävän levyinen valkoinen akustolevy-katto ja siinä upotetut valaisimet. Seinät on maalattu valkoisiksi ja jalkalistat ovat harmaita.

I. Näkymä kellarin kattoikkunasta ylöspäin.

2. Henkilöstöravintola. Salin keskellä on pilarit, jotka kantavat sisäpihan kansirakennetta. Taustalla näkyvät kabinettitilat.

3. Henkilöstöravintolan keittiö.

4. Sauna-osaston uima-allas.

5. ATK-koulutustila kellarikerroksen kulmahuoneessa.

7. Kulmahuoneen neuvottelutila.

8. Tyypillinen taukotila.

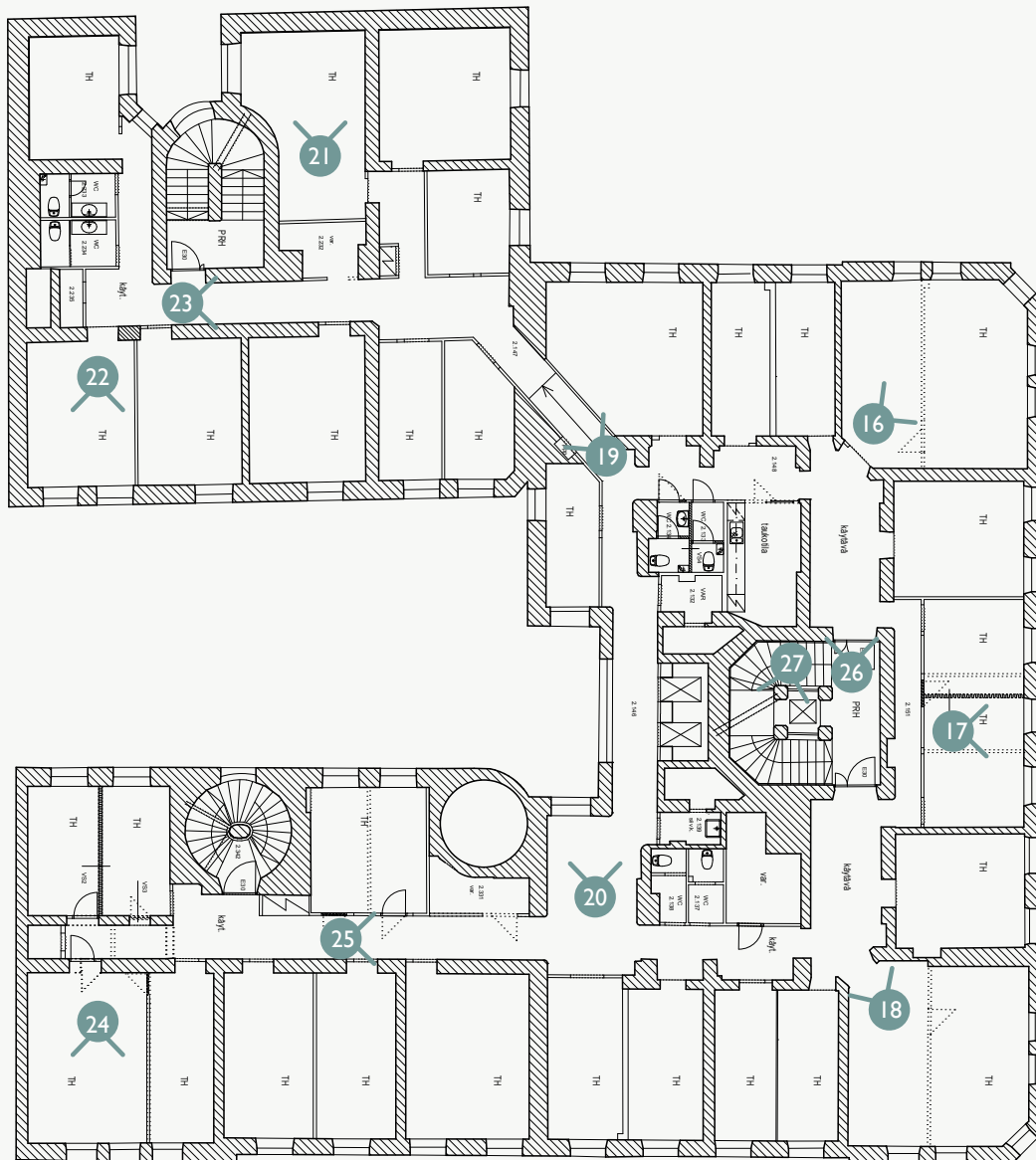
9. Kulmatalon hissiaula entisen keittiöportaan kohdalla.

10. Kulmatalon ja piharakennuksen yhdyskäytävä.

11. Käytävätila

16. Uudistettu toimistohuone kulmatalon pohjoisnurkassa.

17. Tyypillinen pieni toimistohuone kulmatalossa.

18. Kulmatalon toisen kerroksen kulmahuone. Oven yläpuolella näkyy myöhemmin rakennettu ilmanvaihtojärjestelmä.

19. Kulmatalon ja piharakennuksen yhdyskäytävät rakennettiin jokaiseen kerrokseen 1970-luvulla. Tasoerot on hoidettu portaalla tai luiskalla.

20. Aulatilaa kulmatalossa. Hissit sijaitsevat entisen keittiöportaan kohdalla.

21. Piharakennuksen entinen keittiö on muutettu toimistohuoneeksi. Vasemmalla puolella näkyy porrashuoneen kaareva seinä.

22. Tyypillinen toimistohuone piharakennuksessa. Ikkunat ovat sisäpihalle päin.

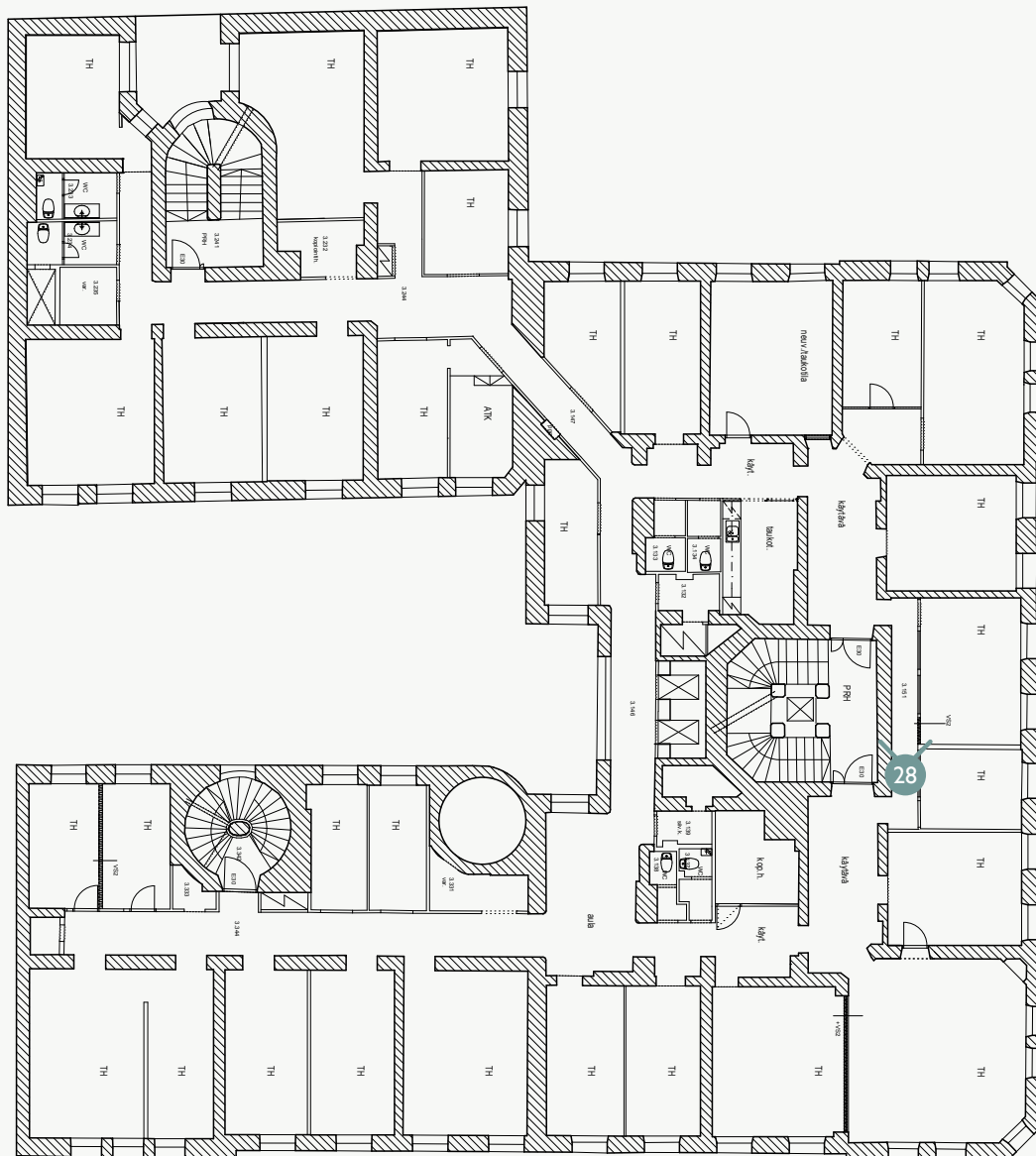
23. Piharakennuksen keskikäytävä.

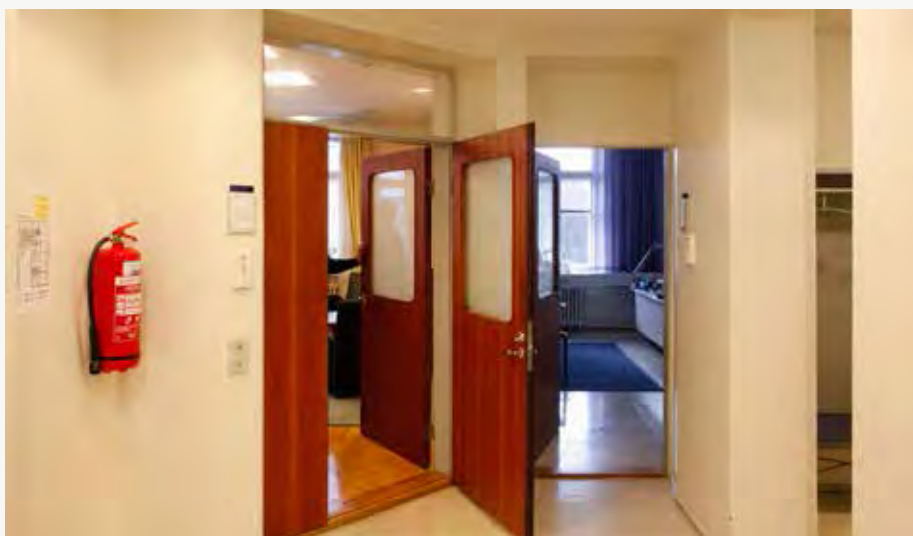
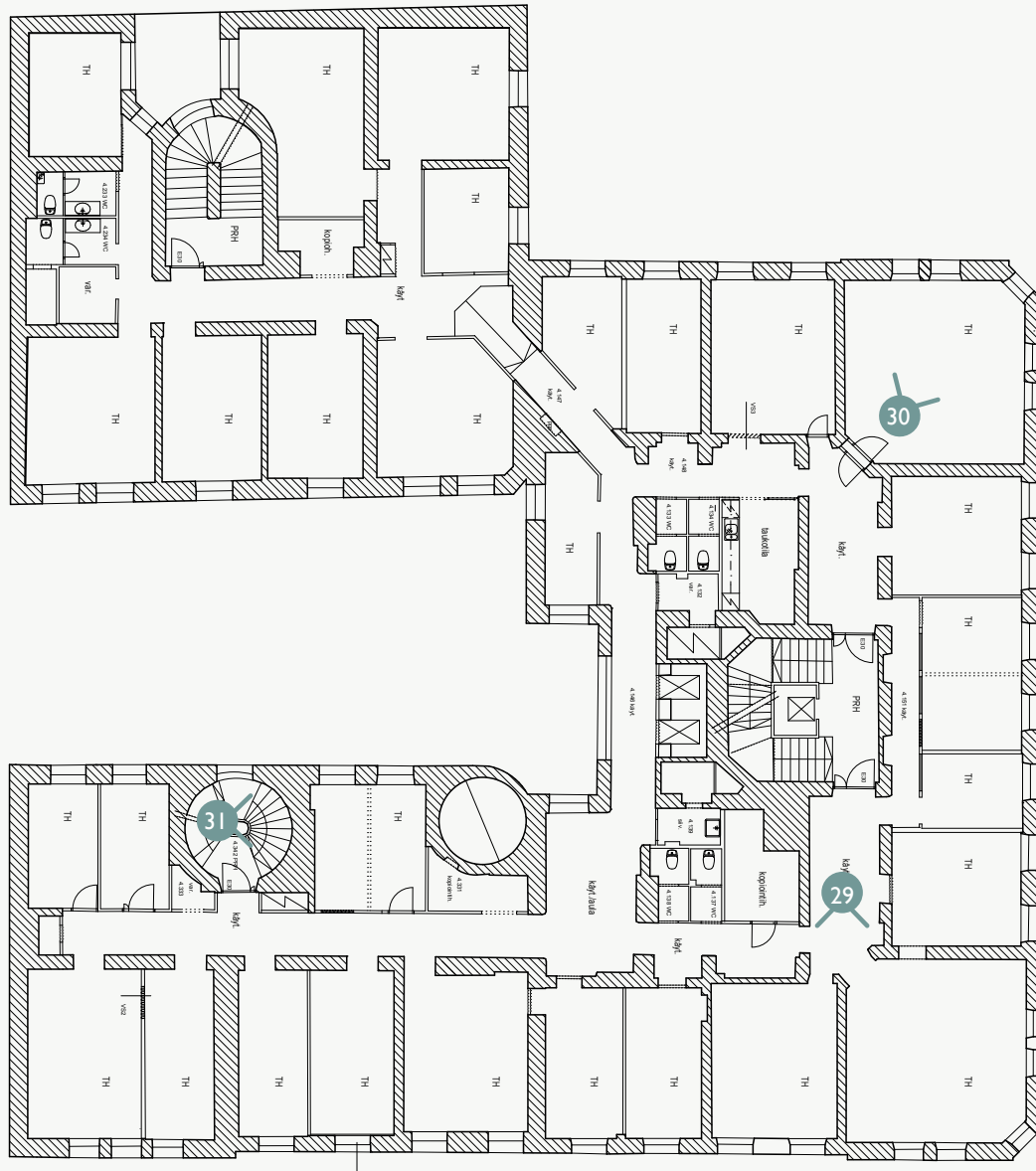
24. Tyypillinen toimistohuone Ratakadun siivessä. Ikkunat ovat Ratakadulle päin.

25. Sininen tehosteseinä Ratakadun siiven käytävätilassa.

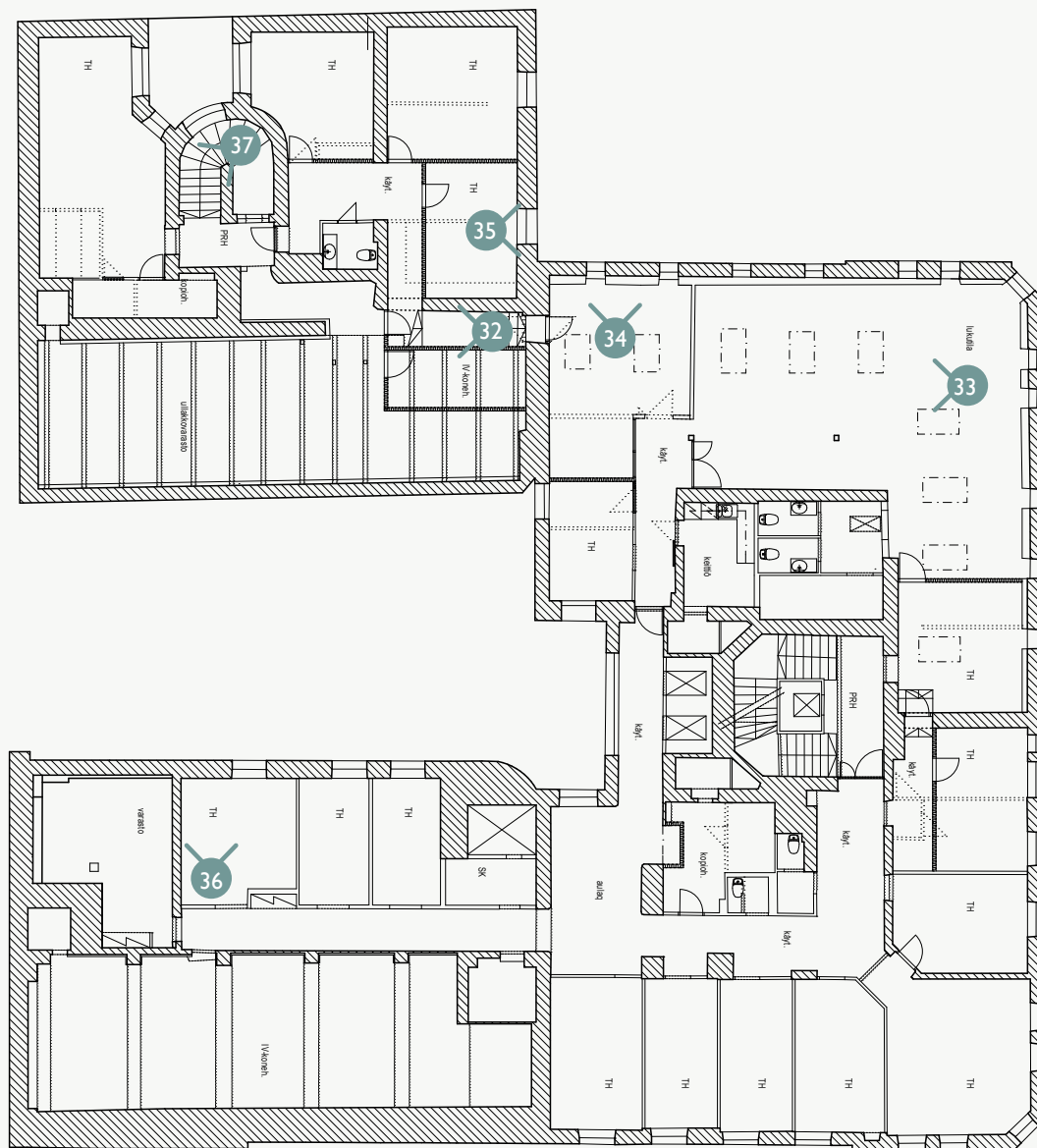
28. Myöhemmin rakennettu toimistokäytävä kulmatalossa.

29. Kulmahuoneen myöhemmin uusittu ovi.

30. Kulmatalon neljännen kerroksen kaari ikkunat kulmahuoneessa.

32. Kulmatalon ja piharakennuksen viidennen kerroksen toimistotilat yhdistettiin käytävän välityksellä 2000-luvulla. Käytävän valaisemiseksi rakennettiin kattolyhty.

33. Kulmatalon käyttämätön ullakkotila otettiin käyttöön 1980-luvulla. Ullakon lehtisalissa sekä auditoriossa on 1980-luvulla kattoikkunoiden väliin asennettu kiinteitä sälekaihtimilta näyttävät kattovalaisimet.

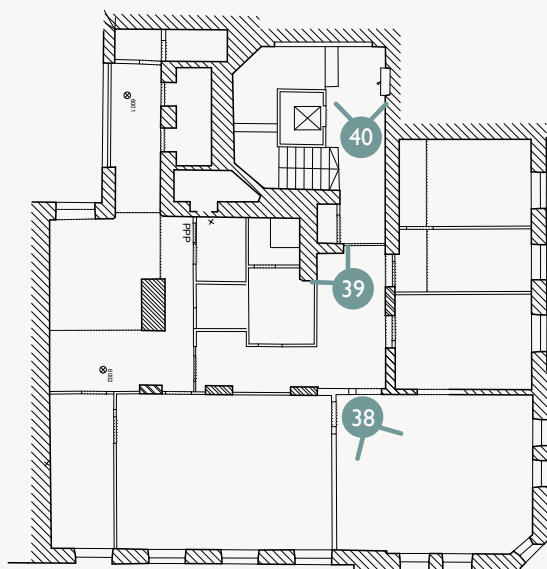
34. Ullakkotilan vanha ikkuna aukko.

35. Näköala piharakennuksen viidennen kerroksen toimistohuoneen ikkunoista.

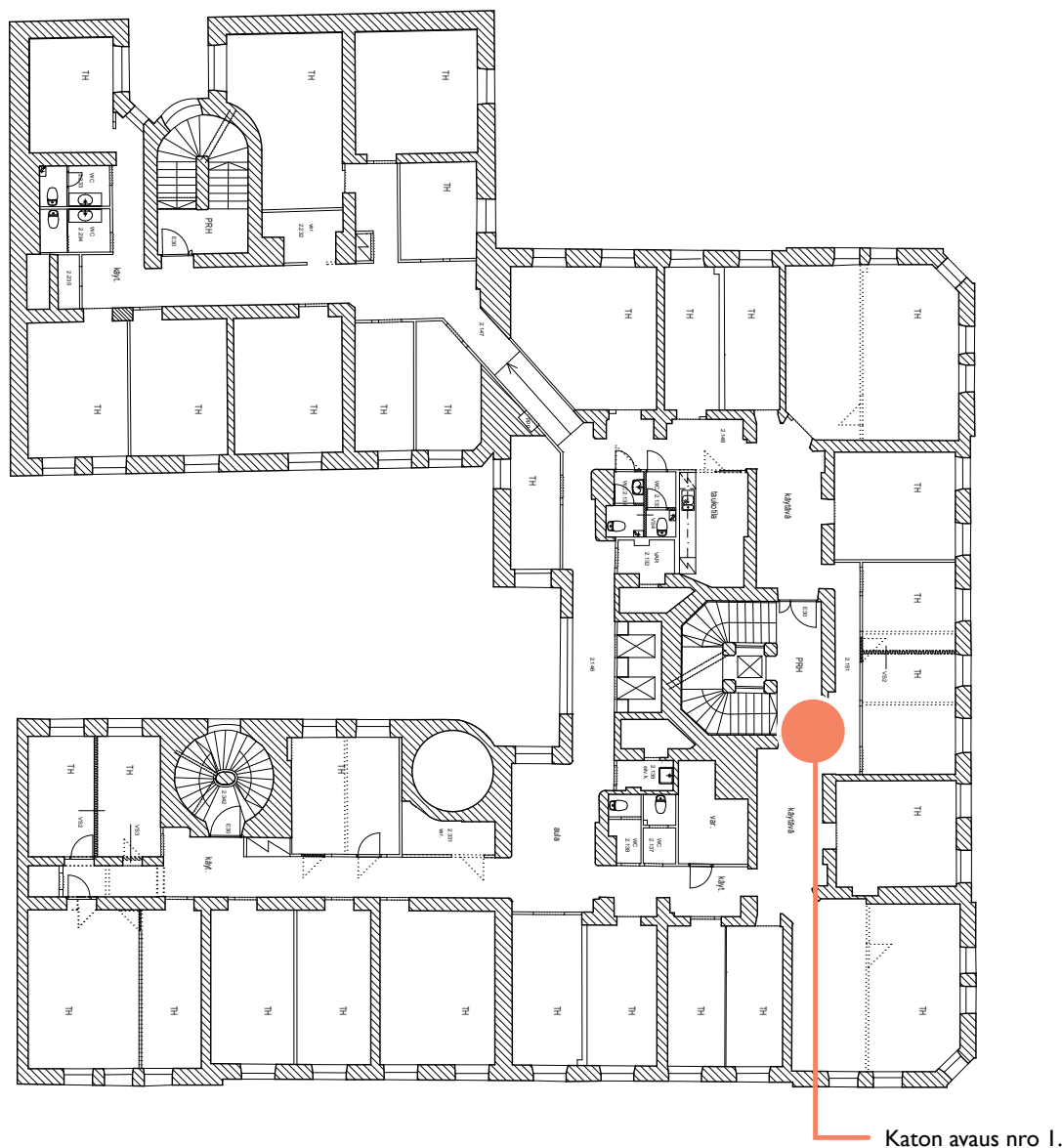
36. Tyypillinen toimistohuone Ratakadun siiven viidennessä kerroksessa.

38. Kulmahuone korotetun osan ylemmässä kerroksessa.

39. Korotetun osan aulatilän takka 1930-luvulla.

2. kerros

5.2 SISÄKATTOJEN KATSELMUS

Vanhojen piirustuksien perusteella voidaan olettaa, että ainakin kulmatalon pääporras-huoneessa ja asunnoissa on ollut kattomaa-lauksia. Alkuperäistä kattopintaa ei enää ole näkyvissä. Osassa huoneita on uudemman ala-katon yläpuolella vanhempi alakatto.

Alakatot avattiin kolmessa huoneessa ja kohdat tarkastettiin silmämääräisesti. Avaus-kohdat on merkitty pohjakaavioihin. Kaikis-sa tarkastetuissa kohdissa kattopinnat olivat valkoisia ja melko huonokuntoisia. On silti mahdollista, että maalikerrosten alla on koris-

temaalauksia. Suosittelemme värien ja pintara-kenteiden kartoittamista jatkotoimenpiteenä.

KATON AVAUS NRO 1.

Katon avaus tehtiin 12.11.2014 kulmatalon toi-sen kerroksen käytävässä, toimistohuoneen edessä. Tämä oli alun perin ison asunnon huo-ne, jolla oli oma sisäänkäynti pääporrashuo-neesta. Huone on todennäköisesti ollut herrain-huone tai vastaanottuhuone. Nykyisen alakaton irtonainen kipsilevy nostettiin pois. Yläpuolella näkyi vanha, valkoiseksi maalattu alkuperäinen kattopinta ja kattolista mutta ei koristemaalauksia. Nykyinen alakatto on noin 90 cm alem-

5.3 ULKOTILAINVENTOINTI

Julkisivut ja ulkotilat on inventoitu tekemällä havaintoja paikalla ja ne on dokumentoitu valokuvaamalla. Kuvauspaikat on merkitty korttelikaavioon. Paikalla tehtyjä havaintoja on verrattu arkistotutkimuksessa saatuihin tietoihin.

YRJÖNKADUN PUOLEINEN JULKISIVU

Yrjönkadun puoleinen julkisivu oli alun perin rakennuksen pääjulkisivu. Sisäänkäynnin ovi on ruskeaksi maalattu puu-lasi-pariovi (todennäköisesti 1930-luvulta). Oven yläpuolella on numerovalaisin ja edessä on kolme porrasaskelmaa. Askelmat ja julkisivun sokkeli ovat hakattua punagraniittia. Kivisokkelin korkeus nousee portaittain kohti Ratakadun, maaston noustessa saman suuntaan. Alarinteessä kellarikerros on kokonaan maanpinnan yläpuolella. Pohjoisnurkassa sijaitsee alun perin asunto omalla sisäänkäynnillä. Ovi korvattiin myöhemmin ikkunalla. Graniittisokkelissa on näkyvissä muutoksen jäljet. Yrjönkadun ja Ratakadun kulmassa kellari on melkein kokonaan maan alla. Tämän kulman ensimmäisessä kerroksessa on 1920-luvulla ollut liiketila omalla sisäänkäynnillä. Ovi muutettiin kuitenkin takaisin ikkunaksi 1950-luvulla. Sokkelissa näkyy tästä jäljet.

Alun perin nelikerroksista rakennusta on korotettu kahdella kerroksella Yrjönkadun ja Ratakadun kulmassa 1930-luvun alussa. Korotus rikkoo Yrjönkadun räystäslinjan keskellä rakennusta.

Julkisivu on rapattu ja maalattu sekä melko runsaasti koristeltu, kun taas korotusosan seinäpinnat ovat koruttomat. Rakennuksen nykyinen peltikate on ruostesuojattu ja pinnoitettu akryylibitumilla. Matalamman osan katossa on myöhemmin tehtyjä ikkunoita. Katolla on risa-liittien kohdalla. Syöksytorvet on asennettu pintaan. Ikkunat ovat eri-ikäisiä, vaalean ruskeiksi maalattuja puuikkunoita. Alkuperäisiä ikkunoita ei ole säilynyt. Ikkunoiden puitejakoa on muutettu vuonna 1953. Alkuperäiset T-ikkunat on muutettu kaksiruutuisiksi ikkunoiksi siten, että vaakasuuntainen välikarmi jakaa ikkunan. Neljännen kerroksen ikkunoiden yläkarmi on kaareva. Kellarikerroksen ikkunat, lukuunottamatta pohjoisnurkan isoa näyteikkunaa, on muurattu sisäpuolelta umpeen. Ulkopuolella on silikonilla tai puulistalla kiinnitetty tumma lasi. Valkoiseksi maalattu puinen näyteikkuna on tehty vuonna

1926. Yläkarmi on kaareva ja ulkokarmeissa on kulmaudat. Ikkuna on jaettu pystylistoilla kolmeen osaan siten, että keskimmäinen osa on leveämpi kuin sivuosat.

RATAKADUN PUOLEINEN JULKISIVU

Ratakadun julkisivu muodostuu kahden eri talon julkisivusta, jotka kuitenkin liittyvät saumattomasti toisiinsa. Uusi pääsisäänkäynti sijaitsee tämän julkisivun keskellä ja Ratakadun julkisivu on rakennuksen nykyinen pääjulkisivu. Pääsisäänkäynti siirrettiin Yrjönkadulta Ratakadulle vuonna 1975. Nykyinen puinen lasipariovi on 1980-luvulta. Sen on maalattu ulkopuolelta punaruskeaksi ja sisäpuolelta lakattu. Oven yläpuolella on yläikkuna ja edessä on teräksinen jalkaritilä, sekä osa vanhasta graniittiaskelma-
sta. Oven oikealla puolella on seinään kiinnitetty numerovalaisin ja vasemmalla puolella on lipputanko. Ratakadun räystäskorkeus vaihtelee. Kulmassa on vuonna 1934 korotettu osa. Ratakadun siipiosa on säilyttänyt alkuperäisen korkeutensa ja on hieman korkeampi kuin vasemmanpuolinen naapurirakennus. Korotukseen lisättiin kulmaikkunat vasta 1980-luvulla.

Ratakadun julkisivu on rapattu, maalattu ja koristeltu vastaavalla tavalla kuin Yrjönkadun julkisivu. Katto on maalattua peltiä ja syöksytorvet on asennettu pintaan. Katon alkuperäinen koriste-
tekaide on poistettu. Kellarihuoneiden lattia on Ratakadun puolella katutasoa alempana. Osassa kellarikerroksen ikkuna-aukkoja on peltiluukut, osassa peltiritilät, ja osa on rakennettu kokonaan umpeen. Ratakadun siivessä on porttikäytävä, joka johtaa sisäpihalle. Porttikäytävän molemmien puolin sijainneet alkuvaiheen ikkuna-
ovet on poistettu.

PORTTIKÄYTÄVÄ JA PIHAT

Porttikäytävä

Porttikäytävään johtava kaksiosainen valurautainen portti on säilynyt. Se on osittain päällystetty peltilevyillä ja maalattu mustaksi. Porttia pidetään auki päivisin.

Porttikäytävä on asfaltoitu. Käytävä nousee pihalle päin. Pihan korkoa nostettiin 1970-luvulla noin metrin verran alkuperäistä korkoa ja katu-
tasoa ylemmäksi. Käytävän oikealla puolella on matala graniittisokkeli ja rapattu, maalattu vaalean keltainen seinä. Vasemmalla puolella ei ole sokkelia ja seinä on verhottu suorakulmaisilla,

keltaisilla ja ruskeilla laatoilla. Laattojen koko on noin 100 x 200 mm. Ne on asennettu pystyyn siten, että ne muodostavat vaakasuuntaisia väri-vyöhykkeitä. Porttikäytävän kattopinta on maalattu ja rapattu. Kattopinnassa on noin 400 mm korkeat palkit.

Oikean puoleisen seinän yläosassa on kuusi mustaa seinävalaisinta. Porttikäytävän oikealla puolella sijaitseva sivu-ovi oli alun perin Ratakadun puoleisen siiven pääovi. Ruskea yksilehtinen puu-lasiovi on mahdollisesti alkuperäinen. Sisäänkäynnin alkuperäiset porrasaskelmat on poistettu. Porttikäytävän vasemmalla puolella on varastotiloja. Alkuperäispiirustuksissa ei ollut varastoja vaan ne lisättiin vuonna 1908 Oskar Finkenbergin laatimien suunnitelmien mukaan. Kadunpuoleinen varastotila oli alun perin pieni liiketila. Varastojen ovet ovat myöhempiä ruskeita, petsattuja puuovia. Niiden ulko- ja sisäpinnassa on vaakapanelointi. Kadunpuoleisessa varastossa sijaitsee nykyään rakennuksen paperin kierrätyspiste. Varaston lattiaa on korotettu levyillä nykyisen maanpinnan tasoon.

Sisäpiha

Sisäpiha on laatoitettu erikokoisilla ja -värisillä betonilaatoilla. Pihalla on myös nupukivistä tehtyjä koristeaiheita. Pihajulkisivun sokkeli on myöhempi ja se on verhottu punaisella pellillä. Sokkeli ulottuu noin 200–250 mm julkisivupintaa ulommaksi. Julkisivu on sileä, rapattu ja vaalean keltainen. Seinän alaosassa on noin metrin korkuinen vaaleampi vyöhyke. Rakennusten koristeelliset räystäslisät on maalattu samavärisiksi kuin muu seinäpinta. Räystäskorkeus vaihtelee. 1930-luvun korotettu osa on korkein. Ratakadun siiven pihapuoleista kattolapetta on korotettu vuonna 1976.

Pihasiiven sisäänkäynti on uusittu 1970-luvulla pihakannen rakennustöiden yhteydessä. Samaan aikaan poistettiin kellarikerroksen sisäänkäynti. Nykyinen ulko-ovi on maalattu, ruskea teräslasiovi. Oven yläpuolella on uusi katos. Ikkunat ovat pääasiassa uusia. Kaikki ikkunat on maalattu punaruskeiksi. Yrjönkadun valopihan tuuletusparvekkeet on purettu ja entisen keittion portaan ulkoseinää on muutettu. Kellarin kattoikkuna sijaitsee valopihan kohdalla. Se on akryylikuplaikkuna, jonka päälle on rakennettu suoja teräsverkosta. Syöksytorvet ja palotikkaat on asennettu julkisivun pintaan. Pihalla ei ole kasvillisuutta.

Sisäpihalle on myöhemmin rakennettu pyörä- ja jätekatos. Jätekatos sijaitsee Ratakadun siiven portaan edessä ja pyöräkatos yhdistää Ratakadun ja pihasiiven rakennukset pihan länsisivulla. Katokset on kannatettu seinästä teräsrakentein. Pihalle on järjestetty autopaikkoja 1990-luvulla.

Yrjönkadun puoleinen avopiha

Piha on laatoitettu erikokoisilla harmailla betonilaatoilla. Sokkeli on alkuperäinen, punainen graniittisokkeli. Piharakennuksessa on lohkopintainen graniittisokkeli. Avopihan julkisivut ovat rapattuja ja maalattuja. Yrjönkadun varteen sijoittuvan kulmatalon viisto nurkka on koristeltu mutta julkisivun pihan puoleinen osa on jätetty koristelematta kuten muut pihajulkisivut. Kulmatalon räystäslinja on suora ja yhtenäinen. Piharakennuksen päädyssä näkyy pihalle päin laskeva, kalteva pulpettikatto. Kulmatalon ulko-ovi on uusittu. Nykyinen ovi on punaruskeaksi maalattu kaksiosainen teräslaakaovi. Myöhemmin rakennetun piharakennuksen keittiön ovi on yksiosainen, punaruskea teräslaakaovi. Ikkunat ovat uusia. Kaikki ikkunat ovat punaruskeita, lukuunottamatta koristeellisen julkisivuosuuden ikkunoita. Niiden väritys noudattaa katujulkisivujen väritystä. Avopihan syöksytorvet on asennettu julkisivupintaan.

Yrjönkadun avopihan erottaminen betonialdalla naapurikiinteistöstä suoritettiin 1950-luvulla. Tukimuurin edessä on 1990-luvulla rakennettu jätekatos ja betoniharkoista rakennettu istutusallas. Istutusaltaassa on muun muassa ikivihreitä havupensaita. Jätekatoksen seinät ovat harmaaksi maalattua pystylaudoitusta. Katto on peltiä. Jätekatos pidetään lukittuna. Avopihaa ei ole kadulle päin aidattu tai suljettu, mutta Yrjönkadun rakennuksen seinässä näkyy vielä vanhan portin tai aidan kiinnitysäljet. Pihalla on hiekkastia, pyöreä, ruostumattomasta teräksestä valmistettu roska-astia ja tuhkakuppi.

KATUJULKISIVUJEN VÄRITYS

Katujulkisivujen väritys on muuttunut ainakin kaksi kertaa rakennusten elinkaaren aikana. Vanhojen valokuvien perusteella voidaan sanoa, että alkuperäisen väriskaalan pääsävy on ollut vaalea. Ensimmäisen kerroksen väri on ollut hieman tummempi kuin ylempien kerrosten. Myös julkisivulistat, ikkunalistat ja koristeaiheet ikkunoiden ympärillä ovat olleet seinän vaaleaa sävyä tummempia. Pihanpuoleiset julkisivut sekä piharakennuksen julkisivut ovat olleet vaaleita. Vuonna 1976, kun kolme erillistä rakennusta yhdistettiin yhdeksi liikerakennukseksi, seinien väritystä muutettiin vaalean keltaisesta tumman punaiseksi ja ikkunoiden rappauslistat maalattiin vihertävänkeltaisiksi. Vuonna 2000 ennen vuotta 1976 valinnut tilanne palautettiin. Arkkitehtien Pirkko ja Arvi Ilonen mielestä keltainen vaalea sävy sointui korttelin värimaailmaan sekä Rata- että Yrjönkadun puolella. Aikaisempi tummanpunainen sävy paistaa Yrjönkadun avopihan julkisivussa paikoittain läpi. 2000-luvun värimuutos koski ainoastaan kadun varren julkisivuja. Vaaleina pysyneiden pihajulkisivujen värisävyä ei muutettu.

KATUJULKISIVUJEN NYKYINEN VÄRITYS :

Ylin korotusosa

Vaalean kellertävä KEIM 35 H 56

Keskiosa

Vaalean keltainen KEIM 37 H 54

Alaosa

Harmaa KIESELIT 4662

Listat ja ikkunapielet

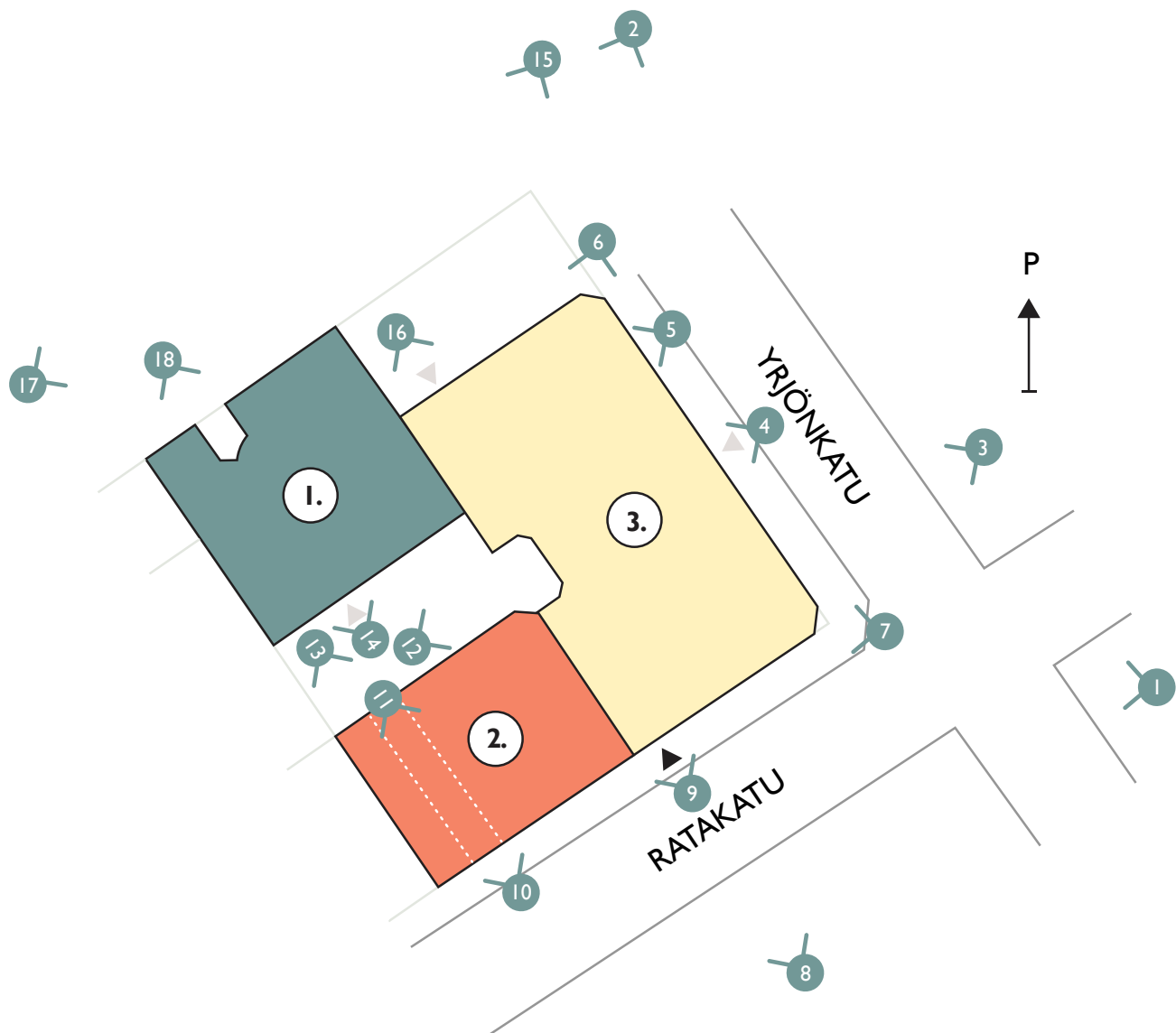
Vaalea ruskea Sadolin S 3020-Y20R

Kattolista (korkea osa) ja koristeet

Valkoinen

Vesipellit, syöksytorvet

Tumman harmaa MC Nova N 156

1. Yrjönkadun ja Ratakadun 1930-luvulla korotettu kulma. Korotetun osan kulmaikkunat lisättiin vasta 1980-luvulla.

2. Kulmatalon pohjoiskulma karniisilista on katkaistu viisteen kohdalla. Toisen ja kolmannen kerroksen alkuperäiset parvekkeet on purettu.

3. Kulmatalon sisäänkäynti ja osittain maanpäällinen kellarikerros.

4. Kulmatalon entinen pääsisäänkäynti Yrjönkadulla. Ovi on todennäköisesti 1930-luvulta.

5. Pohjoisnurkan pohjakerroksen ikkunaa suurennettiin vuonna 1926.

6. Kulmatalon pohjoisnurkan pohjakerroksen asuntoon oli alunperin oma sisäänkäyntiovi. Ovi muutettiin ikkunaksi 1975.

7. Kulmatalon etelänurkan alkuperäinen ikkuna muutettiin 1920-luvulla sisäänkäyntioveksi ja molemmat puolet ikkunat suurennettiin näyteikkunoiksi. Julkisivu palautettiin myöhemmin alkuperäiseen asuun.

8. Ratakadun siipi rakennettiin kiinni kulmarakennukseen.

9. Uusi pääsisäänkäynti rakennettiin Ratakadulle vuonna 1975. Nykyinen ovi on 1980-luvulta.

10. Ratakadun siiven porttikäytävä.

11. Näkymä porttikäytävästä kadulle päin. Oikealla puolella näkyy myöhemmin laatoitettu seinä.

12. Sisäpiha. Taustalla näkyy kulmatalon entisen keittiöportaan muutettu seinä ja kellarin kattoikkuna.

I3. Ratakadun siiven pihapuoleisen vesikaton lapetta korotettiin 1970-luvulla.

I4. Piharakennuksen sisäänkäyntiä muutettiin 1970-luvulla pihakannen korotuksen yhteydessä.

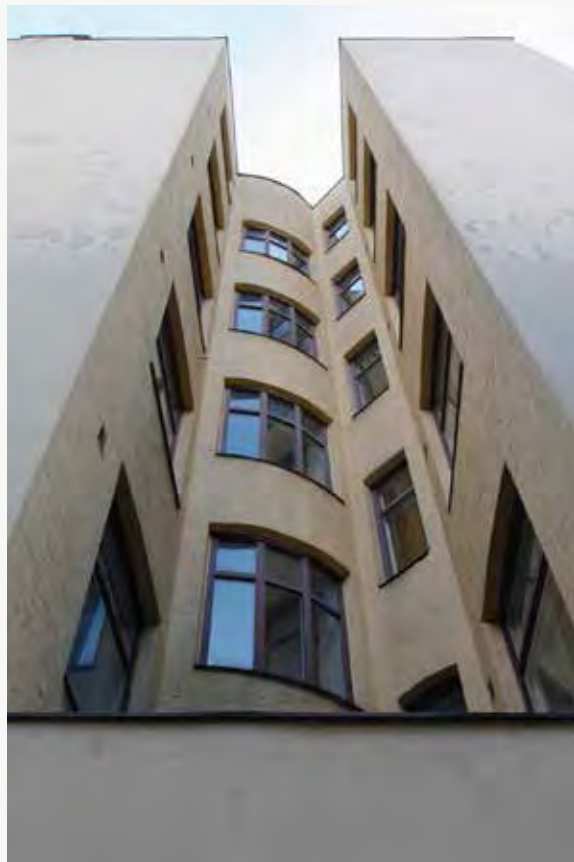
15. Yrjönkadun avopiha. Pihat erotettiin aitauksella 1958.

16. Avopihan sisäänkäyntiovi.

17. Piharakennuksen umpinainen takajulkisivu.

18. Piharakennuksen valokuilu ja kaareva porrashuoneen seinä.

06

Yhteenvedo

Ratakatu 3:n kiinteistö muodostuu kolmesta erillisestä rakennuksesta, joilla on eri kiinteistönumero. Ne sijoittuvat kaikki samalle tontille ja ne on kytketty toisiinsa toiminnallisesti ja sisäisin yhteyksin. Alun perin nämä 1880–1890-luvun taitteen rakennukset sijaitsivat kahdella tontilla ja kiinteistöillä oli eri rakennuttajat, mutta samat suunnittelijat. Vuodesta 1976 alkaen, kun kaikki kiinteistöt ovat olleet saman omistajan hallussa, niitä on kehitetty yhtenä kokonaisuutena. Rakennukset ovat muodostaneet arkkitehtonisesti ja kaupunkitilallisesti harmonisen kokonaisuuden alusta alkaen.

Rakennusmestari Elia Heikel suunnitteli rakennusten sisäosat ja piirsi pohjaratkaisut sekä leikkaukset, ja arkkitehti Selim A. Lindqvist laati yhtenäiset katujulkisivujen piirustukset. Elia Heikelin suunnittelema piharakennuksesta ei ole arkistossa julkisivupiirustuksia. 1800-luvun lopulla vuoden 1875 rakennusjärjestys edellytti, että julkisivut oli hyväksyttävä yleisten rakennusten ylihallituksessa.⁵⁹ Ylihallituksessa piirustuksia hyväksyivät arkkitehti-koulutuksen saaneet virkamiehet. Rakennusajankohtana rakennusmestareiden ja arkkitehtikunnan ammattikuntien välillä käytiin reviiritistelua rakennussuunnittelun tehtävistä. Arkkitehdit valtasivat suunnittelukentällä alaa rakennusmestareilta taiteelliseen osamiseksi vedoten. Aikakaudelle tavanomainen työnjako näiden kahden ammattikunnan välillä toteutui myös tässä hankkeessa.

Heikel oli osaava modernien teknillisten haasteiden parissa. Rakennuskohteen erityispiirteinä ovatkin piharakennuksen alimpiin kerroksiin

sijoittunut kylpylä uudenaikaisine ilmastointi-, vesijohto- ja viemäröintijärjestelmineen. Helsingissä oli vasta muutamia vuosia aikaisemmin tullut mahdolliseksi liittyä vesijohto- tai viemäriverkkoon. Kylpylässä oli myös erityinen ilmanvaihtolaitos, jonka ykistyiskohtaisempia ominaisuuksia emme kuitenkaan ole saaneet selville. Toinen teknillisesti uudenaikainen piirre oli kulmatalon pääportaan valokatto. Lasikattoja ja ylävaloa on tietävästi käytetty ensimmäistä kertaa maassamme arkkitehti Theodor Höijerin suunnittelemassa Ateneumissa, joka valmistui 1887. Ratakatu 3:n lasikatto oli puurakenteinen.

Ratakatu 3 edustaa 1800-luvun lopun helsinkiläisittäin uutta rakennustyyppiä, kaupunkikivitaloa. Kiviaineisia kerrostaloja rakennettiin porvariston asunnoiksi samaan aikaan kun Helsingistä kehittyi kaupan keskus 1870-luvulta eteenpäin ja kaupunki kasvoi voimakkaasti. Talot olivat kolmesta viiteen kerrosta korkeita ja niissä oli porvariston edustusvaatimuksia vastaavia, edustavia vuokra-asuntoja. Niitä rakennuttivat yksityiset henkilöt, joilla oli riskintokikyä. Ratakadun siiven ja samalla tontilla sijainneen piharakennuksen rakennutti 10 vuotta ammatissaan toiminut liikemies ja hieroja Mathias Haglund, joka perusti piharakennukseen kylpylän. Edustavimman osan rakennutti piano-säestäjä Lars Hämäläinen Yrjönkadun varteen. Kulmatalon asunnot olivat noin 200 neliömetrin suuruisia. Ne annettiin vuokralle lehti-ilmoitusten avulla ja huoneistojen vuokraajat pitivät alivuokralaisia. Rakennusten sisällä ja niiden välillä oli selkeä hierarkia, joka ilmeni esimerkiksi porrashuoneiden järjestelyissä, julkisivuissa ja materiaalikäytössä. Piharakennuksen kahdessa alimmassa kerroksessa toimi Haglundin kylpylä.

59 Kerrostalot-kirjassa viitataan HKRJ 1875 § 43. Neuvonen et al. 2002, 140.

1800-luvun kerrostaloille tyypillisiä piirteitä olivat myös suuri tehokkuus, valokuilut, luonnonkiviperustukset, kantavat tiiliseinät ja sydänmuurit, kappaholvit ja asuinkerrosten puiset katot. Rakennusten uusrenessanssi-tyyliset julkisivut oli jaettu vaakasuunnassa vyöhykkeisiin ja niiden sommittelussa pyrkimys symmetriaan on leimaa-antavaa. Yrjönkadulle antava pääjulkisivu olikin täysin symmetrinen. Julkisivu on maantasossa plastisempi ja kevenee ylöspäin. Se on jaettu kolmeen vyöhykkeeseen: rustika- eli maantasokerrokseen, piano noblie eli juhlaakeroksiin, ja attikaan eli ullakkoon renessanssi-palatsien esikuvien mukaisesti. Ikkunat olivat 1800-luvun lopun ilmaisulle tyypillisiä T-ikkunoita. Erityistä tässä kolmen talon kokonaisuudessa on eri osien harmonisuus. Koska eri rakennuksilla oli samat suunnittelijat, he pyrkivät ottamaan kokonaisuuden huomioon. Katujulkisivuilla on kaupunkikuvallista merkittävyyttä. Suunnittelijoidensa kauaskatseisuudesta kertoo myös kulmatalon ja Ratakadun siiven välipohjien rakentaminen samoihin korkoasemiin.

Ensimmäinen merkittävä muutos oli vuonna 1934 toteutunut kulmarakennuksen korotus arkkitehti Eino Forsmanin suunnitelmien mukaan. Tuossa vaiheessa kulmatalon pääportaan kattolyhty purettiin. Forsmanin suunnittelemaa muutosta on vaikea pitää arkkitehtonisesti tai kaupunkikuvallisesti onnistuneena. Toinen merkittävä muutos on ollut asuintalon muuttaminen konttoreiksi, joka jatkui huoneisto kerrollaan sotien jälkeen. 1950-luvulla tehtiin myös muita muutoksia, kuten ikkunoiden puitejaon muuttaminen ja keskuslämmitysjärjestelmän asentaminen Ratakadun ja piharakennuksen yhdessä muodostamaan kiinteistöön 1956. Kolmas ja merkittävin muutos toteutettiin 1976, jolloin kaikki rakennukset olivat tulleet Perusyhtymä Oy:n omistukseen ja ne yhdistettiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Kulmatalon keittiön porraset purettiin, pihaa korotettiin ja Ratakadun vesikatoa korotettiin. Kokonaisuus sai myös uuden pääsisäänkäynnin Ratakadun puolelle kun vanhaa ik-

kunan kohtaa levennettiin. Myös tämä julkisivu oli alun perin symmetrinen, mutta 1930-luvun korotusosan ja 1970-luvun uuden sisäänkäynnin kera siitä on tullut epäsymmetrinen, ja paljon modernimpi kuin mitä talo alun alkaen oli. Koristeelliset uusrenessanssijulkisivut ovat sinällään hyvin säilyneitä, samoin pihajulkisivut. Katujulkisivujen osalta toivottavaa olisi alkuperäisen puitejaon palauttaminen, kun ikkunat tulevat käyttöikänsä päähän. Alkujaan puolijulkisen pihan luonne on muuttunut yksityiseksi toiminnallisten muutosten ja korotuksen myötä.

Rakennuksen sisätilat on modernisoitu toimitoiksi. Kantavat muurit ovat paikoillaan, mutta käytännössä kaikki ovet ja ikkunat on korvattu uusilla toimitokäytön yhteydessä. On todennäköistä, että porvariskotien kattopinnoista on löydettävissä koristemaalauksia tai värillisiä friisejä, jotka olivat tyypillisiä 1880–1890-luvun taitteen porvariskotien sisustuksille. Kattolistoja on luultavasti säilynyt jonkun verran. Nyt kaikki tutkitut katot oli maalattu yli. Tutkiminen edellyttäisi väri- ja pintarakenteiden kartoittamista. Myös kaikki kylpylän sisätilat on muutettu. Sisätiloissa vaalittavia piirteitä saattaisivat olla juuri alkuperäiset kattolistat ja kattopinnat, ja huoneiden osalta kaikkien kolmen talon säilyneitä porrashuoneita tulisi vaalia piirteineen.

Tämä rakennus ei ole kummankaan suunnittelijansa keskeisimpiä töitä. Selim A. Lidqvistin osalta rakennus lukeutuu nuoruudentöihin ja hänen keskeisimpinä pidetyt työnsä syntyivät vasta 1900-luvun puolella jugendin aikaan, joista mainittakoon Villa Johanna ja Helsingin kaupungin sähkölaitokselle suunnitellut teollisuusrakennukset mm. Suvilahdessa ja Kasarmitorilla. Heikel toimi aluksi yhdessä arkkitehti Konstantin Kiseleffin kanssa ja tämän kuoltua Selim A. Lidqvistin kanssa. Kummastakin yhteistyökuviosta on olemassa runsaasti kivitaloja Helsingin keskustassa. Ratakatu 3 on yksi suurista hankkeista ja se on ensimmäinen Heikelin ja Lindqvistin yhdessä suunnittelema rakennus.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Helsingin kaupunginarkisto (HKA) ja Sinetti-arkistotietokanta (HKA SIN)

Helsingin Maistraatin arkiston lupapiirustukset 1888, 1889, 1890, 1908 sekä 1934. Tonttirekisterikortit.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto (HKM KA)

Valokuvia.

Helsingin kaupungin kaupunkimittausosasto

Ortoilmakuva ja viistoilmakuva.

Helsingin kaupungin

rakennusvalvontaviraston arkisto (RakVV)

Sähköisessä palvelussa Arskassa ei ole kohteen piirustuksia.

Kansalliskirjaston digitoidut aineistot (lehtiartikkelit)

Senaatti-kiinteistöjen arkisto, Helsinki (Sk)

ARK-, LVI-, RAK- ja SÄH-piirustuksia sähköisessä muodossa.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

ark-byroo. 2013. Kanavakatu 3C rakennushistoriaselvitys. Tilaa Senaatti-kiinteistöt. Helsinki.

Ratakatu 3 Info. KTM:n tiedotuslehtinen vuodelta 2002.

SUULLISIA TIETOJA OVAT ANTANEET

Appelberg, Carl, Söderström & C:O Förlags Ab:n entinen toimitusjohtaja. Puhelinhaastattelu 27.11.2014.

Mäkinen, Kari, työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstö- ja hallintojohtaja. Haastattelu 12.11.2014.

SÄHKÖPOSTIVIESTIT

Kokkonen, Aimo, Yrjönkatu 2:n asukas ja Perusyhtymän kiinteistöhuollosta vastannut henkilö, sähköpostit 5.12.2014 ja valokuvia.

Mäkinen, Kari, työ- ja elinkeinoministeriön henkilöstö- ja hallintojohtaja. Sähköposti 5.12.2014

Rauta, Sari, ympäristöministeriön hallintoyksikön sihteeri, sähköposti 28.11.2014.

Saarihahti Antero, Yrjönkatu 2:n entinen asukas, sähköpostit 17.11. ja 1.12.2014.

PAINETUT LÄHTEET

Helminen, Martti ja Lukander Aslak, 2014. *Helsingin suurpommitukset helmikuussa 1944*. Helsinki: WSOY.

Herranen, Timo, 2012. *Rohkeiden rakentajien vuosisata, YIT 1912-2012*. Helsinki: Edita Publishing.

Hietala, Marjatta; Helminen, Martti; Lahtinen, Merja, 2009. *Helsinki – Historiallinen kaupunkikartta*. Helsingin kaupunki, Tietokeskus. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino.

Lilius, Henrik. 1984. *Esplanadi*.
Denmark: Anders Nyborg a/s.

Neuvonen, Petri; Mäkiö, Erkki; Malinen, Maarit, 2002. *Kerrostalot 1880-1940*.
Helsinki: Rakennustietosäätiö RTS.

Ollila, Kaija; Toppari, Kirsti, 1975. *Puhvelista Punatulkkuun, Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Salokorpi, Asko, 2001. *Selim A. Lindqvist – Arkkitehti*. Helsinki: Kustantajat Sarmala Oy, Rakennusalan kustantajat RAK.

Salokorpi, Asko, 1967. *Selim A. Lindqvist 1867-1939*. Arkkitehti-lehti 6/1967, 48.

Stjernschantz, Göran, 1991. *Ett förlag och dess författare. Söderström & C:O Förlags Ab 1891-1991*. Helsingfors: Söderström & C:O Förlags Ab.

Suvikumpu, Liisa, 2014. *Suomalaiset kylpylät, suomalaisen kylpyläkulttuurin historiaa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Tolonen, August, 1930. *Suomen rakennusmestarien matrikkeli 1905-1930*. Helsinki: Suomen rakennusmestariliitto.

VERKKOLÄHTEET

Arkkitehtuurimuseon arkkitehtiartikkelit – Selim A. Lindqvist
www.mfa.fi
Haettu 17.10.2014.

Digi – Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot, sanomalehtihaku
<http://digi.lib.helsinki.fi/sanomalehti>
Haettu 15.10.2014.

En tisenlig fiskkonservfabrik. *Västra Nyland nro 59*, 30.7.1907.
En badinrättning med medicinskt syfte. *Finland nro 260*, 7.11.1889.
Haettu 15.10.2014.

Finna – Helsingin kaupunginmuseon rakennustietoja Elia Heikelin ja Selim A. Lindqvistin suunnittelemissa rakennuksissa
www.finna.fi
Haettu 17.10.2014

Finna – Helsingin kaupunginmuseon rakennustiedot Ratakatu 1c-3 – Yrjönkatu 2b:stä
<https://www.finna.fi/Record/hkm.HKMS000005%3Akm0045hu>
Haettu 15.10.2014.

Helsingin kaupungin karttapalvelu, kiinteistökartta
<http://kartta.hel.fi/>
Haettu 3.12.2014.

Helsingin kaupungin taidemuseon verkkosivut, julkiset veistokset, Topelius ja lapset -veistos
<http://www.taidemuseo.fi/suomi/veisto/veistossivu.html?id=276&sortby=statue>
Haettu 3.12.2014.

Kaupunginosat-verkkosivut, Punavuori
<http://www.kaupunginosat.net/punavuori/uutiset/140-punavuoriseura-tayttaa-15-vuotta>
Haettu 8.12.2014.

Kauniaisten rakennusinventointi 2005 – Villa Heikel
<http://www2.kauniainen.fi/1/kaupunkiymparisto/raportti/sivut/6-222.htm>
Haettu 17.10.2014

Työ- ja elinkeinoministeriön verkkosivut, ministeriön historiaa ja rakennusten historiaa
https://www.tem.fi/ministerio/ministerion_historiaa
http://www.tem.fi/ministerio/ministerion_historiaa/rakennusten_historiaa
Haettu 23.10.2014.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY – Kauniainen
http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOH-DE_ID=4089
Haettu 17.10.2014

Liite

LIITE I RAKENNUSLUVAT

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkistossa säilytetään rakennuksen rakennuslupa-asiakirjoja vuodesta 1934. Vanhempi aineisto on Helsingin kaupunginarkistossa. Luetteloon on jokaisen luvan kohdalle kirjattu, ovatko piirustukset saatavilla rakennusvalvontaviraston arkistossa tai Helsingin kaupunginarkistossa. Piirustukset eivät ole saatavilla rakennusvalvontaviraston sähköisessä palvelussa Arskassa.

LUPAHISTORIA:

1888

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 1968
Toimenpide:	Uudisrakennus, Yrjönkatu
Vahvistettu:	11.2.1888
Arkkitehtisuunnittelu:	Elia Heikel ja Selim A. Lindqvist
Piirustukset:	HKA 6 kpl

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 1998
Toimenpide:	Uudisrakennus, Ratakatu 3 pihasiipi
Vahvistettu:	7.4.1888
Arkkitehtisuunnittelu:	Elia Heikel
Piirustukset:	HKA 5kpl.

1889

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 2256
Toimenpide:	Uudisrakennus, Ratakatu 3 ja pihasiiven muutoksia.
Vahvistettu:	15.7.1889
Arkkitehtisuunnittelu:	Elia Heikel ja Selim A. Lindqvist
Piirustukset:	HKA 5 kpl

1890

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 2411
Toimenpide:	Ratakadun puolelle lisätty kaksi ovea 1. kerroksessa.
Vahvistettu:	15.1.1890
Arkkitehtisuunnittelu:	Selim A. Lindqvist
Piirustukset:	HKA

1908

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 5527
Toimenpide:	Ratakadun 1. kerrokseen lisätty ikkunoita ja varastotiloja porttikäytävän sivuille.
Vahvistettu:	10.4.1908
Arkkitehtisuunnittelu:	Oskar Finkenberg
Piirustukset:	HKA

1912

Lupatunnus:	Maistraatin arkisto nro 6718
Toimenpide:	Tulisijamuutoksia pihasiiven 1. ja 2. kerroksen kylpylätiloissa.
Vahvistettu:	8.1.1912
Piirustukset:	HKA

1918

Lupatunnus: Maistraatin arkisto nro 7949
Toimenpide: Ikkunamuutos Ratakadun ensimmäisessä kerroksessa.
Vahvistettu: 22.6.1918
Piirustukset: HKA

1920

Lupatunnus: Maistraatin arkisto nro 8180
Toimenpide: Kattoikkuna lisätty Ratakadun siiven ullakkokerrokseen.
Vahvistettu: 3.5.1920
Arkkitehti-suunnittelu: Arkitektbyrå Frosterus & Gripenberg
Piirustukset: HKA

1926

Lupatunnus: Maistraatin arkisto nro 11774
Toimenpide: Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaikkunat (2kpl) suurennettu 1. kerroksessa. Ovi lisätty. Pannuhuone lisätty kellariin.
Vahvistettu: 14.6.1926
Arkkitehti-suunnittelu: E. Kaalamo
Piirustukset: HKA, 2 kpl

1934

Lupatunnus: Ke-36-B-34 (Maistraatin arkisto nro 11795).
Toimenpide: Yrjönkadun ja Ratakadun kulmaan lisätty kaksi asuinkerrosta (5. ja 6. krs).
Vahvistettu: 10.3.1934
Loppukatselmus: 29.10.1934
Arkkitehti-suunnittelu: Eino Forsman
Piirustukset: HKA ja RakVV

1944

Lupatunnus: 11-44-C (Maistraatin arkisto nro 14809)
Toimenpide: Väestönsuoja lisätty piharakennuksen kellariin.
Vahvistettu: 11.3.1944
Hakija: Söderström & C:O Förlags AB
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehtuuritoimisto Ole Gripenberg
Piirustukset: HKA ja RakVV

1952

Lupatunnus: 57-52-C (Maistraatin arkisto nro 16966)
Toimenpide: Yrjönkadun pohja- ja 1. kerroksessa sisäisiä muutoksia. Uuden aukon avaaminen päätyseinään ensimmäisessä kerroksessa.
Vahvistettu: 7.3.1952
Loppukatselmus: pidetty (ei päivämäärää).
Hakija: Pellonraivaus Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset: HKA ja RakVV

1953

Lupatunnus: Ke-128-C-53 (Maistraatin arkisto nro 17303)
Toimenpide: Yrjönkadun ikkunoiden keskivälikarmi poistettu.
Vahvistettu: 11.6.1953
Loppukatselmus: pidetty (ei päivämäärää).
Hakija: Pellonraivaus Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset: HKA ja RakVV

Lupatunnus:	103-53-C (Maistraatin arkisto nro 17302)
Toimenpide:	Yrjönkadun asunnot 2. kerroksessa muutettu toimistotiloiksi. Väliseinä- ja ovimuutoksia.
Vahvistettu:	21.5.1953
Loppukatselamus:	pidetty (ei päivämäärää).
Hakija:	Pellonraivaus oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset:	HKA ja RakVV

1954

Lupatunnus:	286-54-C (Maistraatin arkisto nro 17928)
Toimenpide:	Yrjönkadun asunnot pohja-, toisessa ja kolmannessa kerroksessa muutettu toimistotiloiksi. Väliseinä- ja ovimuutoksia.
Vahvistettu:	28.10.1954
Loppukatselamus:	pidetty (ei päivämäärää).
Hakija:	Pellonraivaus oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset:	HKA

Lupatunnus:	c-286-54
Toimenpide:	Käyttötarkoituksenmuutos. 2. kerroksessa sisäisiä muutoksia.
Vahvistettu:	28.10.1954
Hakija:	Pellonraivaus Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset:	RakVV

Lupatunnus:	c-349-54
Toimenpide:	Käyttötarkoituksen muutos. Ensimmäisessä ja kolmannessa kerroksessa sisäisiä muutoksia.
Vahvistettu:	30.12.1954
Loppukatselamus:	Pidetty (ei päivämäärää).
Hakija:	Pellonraivaus Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset:	RakVV

1956

Lupatunnus:	Ke-1497-56-C (Maistraatinarkisto nro 18832)
Toimenpide:	Yrjönkadun kolmannessa kerroksessa takkoja purettu, väliseiniä poistettu ja asunnot muutettu toimistotiloiksi.
Vahvistettu:	29.11.1956
Loppukatselamus:	Pidetty (ei päivämäärää)
Hakija:	Pellonraivaus oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset:	HKA ja RakVV

Lupatunnus:	Ke-737-C-56 (maistraatin arkisto nro 18629 2).
Toimenpide:	Keskuslämmitys, piippu ja uusi pannuhuone (öljy) lisätty pihasiipeen. Ratakadun ikkunat uusittu 2.-4. kerroksessa. Uudet ikkunat ilman pystyjakoa.
Vahvistettu:	19.6.1956
Hakija:	Söderström & C:O Förlags Ab
Arkkitehtisuunnittelu:	Marius af Schultén
Piirustukset:	HKA ja RakVV

1956

Lupatunnus:	R-189-57
Toimenpide:	Varaston keskuslämmitys ja kattila asennettu Ratakadun piharakennukseen.
Vahvistettu:	16.11.1957
Hakija:	Söderström & C:O Förlags Ab
Piirustukset:	RakVV

Lupatunnus:	13-57
Toimenpide:	Neonkilpi lisätty. (Teksti: Pellonraivaus)
Vahvistettu:	1.2.1957
Hakija:	Pellonraivaus Oy
Piirustukset:	RakVV

1958

Lupatunnus: Ke-973-C-58
Toimenpide: Pihamaajärjestely. Yrjönkadun pihamaat erotettu aitauksella.
Vahvistettu: 18.9.1958
Hakija: Pellonraivaus Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehti Antero Pernaja
Piirustukset: HKA ja RakVV

1962

Lupatunnus: Ke-739-62-C (maistraatin arkisto nro 21653 9)
Toimenpide: Yrjönkadun neljännen kerroksen asunnot muutettu toimistotiloiksi. Sisäisiä muutoksia: wc:t lisätty, ovia laitettu umpeen, väliseiniä purettu.
Vahvistettu: 7.8.1962
Loppukatsel-mus: 31.10.1962
Hakija: Pellonraivaus Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehtitoimisto A. Pernaja N-H Sandell

1968

Lupatunnus: 5-712-C-68
Toimenpide: Yrjönkadun 6. kerroksen asuinhuoneisto muutettu toimistotiloiksi.
Vahvistettu: 11.5.1968
Loppukatsel-mus: 30.9.1968
Hakija: Pellonraivaus Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehtitoimisto A. Pernaja & N-H. Sandell
Piirustukset: HKA ja RakVV

1970

Lupatunnus: 5-176-C-70
Toimenpide: Yrjönkadun 5. kerroksen asuinhuoneisto muutettu toimistotiloiksi.
Vahvistettu: 26.3.1970
Loppukatsel-mus: 1.7.1970
Hakija: Perusyhtymä Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehtitoimisto A. Pernaja N-H. Sandell.
Piirustukset: HKA ja RakVV

1973

Lupatunnus: 5-2469-C-73
Toimenpide: Yrjönkadun puoleinen johtokunnan ruokailuhuone muutettu pohjakerroksesta 1. kerrokseen. Entinen ruokailuhuone muutettu kopiointihuoneeksi. Pohjakerroksen ilmastointi koneellistettu.
Vahvistettu: 16.5.1974
Hakija: Perusyhtymä Oy
Arkkitehti-suunnittelu: Arkkitehtitoimisto A. Pernaja & N-H. Sandell
Piirustukset: HKA ja RakVV

1975

Lupatunnus: 5-756-C-75
Toimenpide: Ei tiedossa
Hakija: Perusyhtymä Oy
Piirustukset: Piirustukset ja asiakirjat puuttuvat (RakVV).

Lupatunnus: 5-771-C-75
Toimenpide: Ei tiedossa
Hakija: Perusyhtymä Oy
Piirustukset: Piirustukset ja asiakirjat puuttuvat (RakVV).

Lupatunnus:	5-179-A-76 (Maistraatin arkisto nro 31684/16)
Toimenpide:	Rakennusmuutostyö Perusyhtymä Oy:n konttoritalossa kaikissa kerroksissa.
Vahvistettu:	26.2.1976
Loppukatselamus:	25.8.1977
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtuuritoimisto Ilkka Pajamies ky
Rakennesuunnittelu:	Insinööritoimisto Auvo Kallio
Lvi-suunnittelu:	Insinööritoimisto Granlund & Oksanen
Piirustukset:	HKA ja RakVV

Lupatunnus:	5-180-A-76 (Maistraatin arkisto nro 31683/16)
Toimenpide:	Muutoksia kaikissa kerroksissa.
Kellari:	Kellarin entinen ruokala muutettu kabinetiksi. Uusi ruokala, sosiaalitilat ja saunaosasto (uima-allas) rakennettu.
1. kerros:	Pihasiiven varasto muutettu toimistotilaksi. Ratakadun sisäänkäynti aula suurennettu ja ovi muutettu. Talonmiehen asunto muutettu toimistoksi. Pihasiiven sisäänkäynti muutettu.
2. kerros:	Pihasiiven asunto muutettu toimistoksi. Uusi yhdyskäytävä rakennettu katusiipiin. Yrjönkadun rakennuksen keittiöporras purettu. Ratakadun siivessä toimistohuone muutoksia.
3-4. kerros:	Pihasiiven asunto muutettu toimistoksi. Uusi yhdyskäytävä rakennettu. Yrjönkadun rakennuksen keittiöporras purettu. Ratakadun asunto muutettu toimistoksi ja kierreporras muutettu lvi-tilaksi.
5. kerros:	Pihasiiven asuntomuutoksia. Ratakadun asunto muutettu toimistoksi. Ullakko muutettu iv-konehuoneeksi.
6. kerros:	Muutoksia Yrjönkadun porrashuoneessa. Aulaa suurennettu.

Katto:	Uusi hissikonehuone rakennettu Yrjönkadun porrashuoneen yläpuolelle.(2 kpl uusia hissiä)
Piha ja julkisivumuutoksia:	Yrjönkadun porrashuoneen kohdalle lisätty uusia ikkunoita. Piha taso nostettu noin 1 m. Uusi asfalttinen pihataso ja uusi teräsbetoni alapohja kellarissa. Pihtason keskellä uusi istutusallas ja kattoikkuna kellariin. Ratakadun puolelta poistettu yksi ikkuna.
Vahvistettu:	26.2.1976
Loppukatselamus:	25.8.1977
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtuuritoimisto Ilkka Pajamies Ky
Rakennesuunnittelu:	Insinööritoimisto Auvo Kallio
Lvi-suunnittelu:	Insinööritoimisto Granlund & Oksanen
Piirustukset:	HKA ja RakVV

Lupatunnus:	5-1559-B-76 (Maistraatin arkisto nro 32252/4)
Toimenpide:	Ratakadun 5. kerrokseen rakennettu toimistotilat. Rakennuksen pihapuoleisen vesikaton lapetta osittain korotettu. Ilmastointi lisätty pihasiiven katolle.
Vahvistettu:	14.10.1976 (20.8.1976)
Loppukatselamus:	29.04.1977
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Ilkka Pajamies
Rakennesuunnittelu:	Insinööri toimisto Auvo Kallio
Piirustukset:	HKA.

Lupatunnus:	5-1866-R-1976
Toimenpide:	Julkisivuväriin muutos
Vahvistettu:	10.9.1977 (16.3.1977)
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Ilkka Pajamies
Piirustukset:	RakVV

Lupatunnus:	5-1867-R-1976
Toimenpide:	Mainoskyltti lisätty (teksti: Perusyhtymä). Uusi pääsisäänkäyntikatos Ratakadulle.
Vahvistettu:	10.9.1977
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Ilkka Pajamies
Piirustukset:	RakVV

Lupatunnus:	5-117-C-76
Toimenpide:	Muutos
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Piirustukset:	Piirustukset ja asiakirjat puuttuvat, RakVV

Lupatunnus:	5-118-C-76
Toimenpide:	Ei tiedossa
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Piirustukset:	Piirustukset ja asiakirjat puuttuvat, RakVV

1977

Lupatunnus:	5-1252-C-77 (Maistraatin arkisto nro 33239/12)
Toimenpide:	Väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa. 6. kerroksen asunnon muuttaminen toimistotiloiksi.
Kellari:	Muutoksia saunaosastolla ja keittiössä.
Katto:	hissikonehuoneen viereen lisätty pyörästöhuone. Rakennus varustettu koneellisella ilmanvaihdolla. Pihasiiven katolle rakennettu terässäleikkö ja peltilaatikko. Pihasiiven sisäänkäyntiovi uusittu. Graniittisokkeli korjattu ja puhdistettu.
Vahvistettu:	2.12.1977
Loppukatselmus:	22.12.1980
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtuuritoimisto Ilkka Pajamies ky
Rakennesuunnittelu:	Insinööritoimisto Auvo Kallio
Lvi-suunnittelu:	Insinööritoimisto Granlund & Oksanen
Piirustukset:	HKA ja RakVV

Lupatunnus:	5-1251-C-77 (Maistraatin arkisto nro 33238/12).
Toimenpide:	Väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa, Ratakadun molemmissa rakennuksissa. Pihatalon kellari-kerroksessa saunaosaston muutos.
Vahvistettu:	17.11.1977
Loppukatselmus:	22.12.1980
Hakija:	Perusyhtymä Oy
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Ilkka Pajamies
Rakennesuunnittelu:	Insinööritoimisto Auvo Kallio
Lvi-suunnittelu:	Insinööritoimisto Granlund & Oksanen
Piirustukset:	HKA ja RakVV

1985

Lupatunnus:	5-3385-C-85
Toimenpide:	Väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa. Pääsisäänkäynnin ovea ja katosta muutettu. Uusia ikkuna-aukkoja avattu Yrjönkadun ja Ratakadun viistettyyn kulmaan 5. ja 6. kerroksissa. Vanha välipohja uusittu. Käyttämätön ullakotila muutettu toimistotiloiksi.
Vahvistettu:	3.1.1986
Loppukatselmus:	14.6.1987
Hakija:	Suomen Valtio, Rakennushallitus
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtitoimisto Ilkka Pajamies Ky

1988

Lupatunnus:	5-1427-B-88
Toimenpide:	Ullakolle sisustettu kirjasto asemakaavassa UK-merkityllä alueella.
Vahvistettu:	17.5.1988
Loppukatselmus:	23.5.1989
Hakija:	Suomen valtio, Rakennushallitus
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehtuuritoimisto Ilkka Pajamies Ky
Piirustukset:	RakVV

1994

Lupatunnus:	5-1781-C-94
Toimenpide:	Lisätty jätekatos Yrjönkadun puoleiselle avopihalle ja pieni katos sekä autopaikkoja sisäpihalle.
Vahvistettu:	7.6.1994
Loppukatselamus:	21.11.1994
Hakija:	Suomen valtio, Helsingin rakennuspiiri
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Cecilia Gadd-Kolhinen, Helsingin rakennuspiiri
Piirustukset:	RakVV

2000

Lupatunnus:	5-1092-00-C
Toimenpide:	Käyttötarkoituksen muutos. 5. kerroksessa muutettu kaksi asuinhuoneistoa toimistoiksi ja yhdistetty ullakotilaan rakennettavan käytävän välityksellä muihin 5. kerroksen toimistotiloihin. Käytävän valaisemiseksi on rakennettu kattolyhty. Ullakolle on rakennettu ilmanvaihtokonehuone kattomuotoa muuttamatta ja kylmä varasto on muutettu lämpimäksi. Julkisivujen on väriä muutettu.
Vahvistettu:	9.5.2000
Loppukatselamus:	2.2.2001
Hakija:	Valtion kiinteistölaitos, Uudenmaan kiinteistölaitos.
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Pirkko Ilonen, Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen
Piirustukset:	RakVV

Lupatunnus:	5-2276-00-C
Toimenpide:	Osastoivien ovien muutoksia. Toimistorakennuksen kellari- ja 1.-6. kerrosten uloskäytäviin liittyvät vanhat palo-ovet on muutettu vastaaviksi tiiviysvaatimukset (E) täyttäviksi lasioviksi.
Vahvistettu:	11.7.2000
Loppukatselamus:	2.2.2001
Hakija:	Valtion kiinteistölaitos, Uudenmaan kiinteistöalue.
Arkkitehtisuunnittelu:	Arkkitehti Pirkko Ilonen, Arkkitehtitoimisto Pirkko ja Arvi Ilonen.
Piirustukset:	RakVV

ark-byroo

Senaatti
KIINTEISTÖT

Arkkitehtitoimisto ark-byroo

Kustaankatu 3, 00500 Helsinki

info@arkbyroo.fi | www.arkbyroo.fi

p. 010 2350 566